

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

EĞİTİM ANLAYIŞI BAĞLAMINDA FUAT BAYMUR (1924-1964)

SEVGİ KARABULUT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOÇ. DR. NADİR YURTOĞLU

2021

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Sevgi KARABULUT

İmza

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞİTİM ANLAYIŞI BAĞLAMINDA FUAT BAYMUR (1924-1964)

SEVGİ KARABULUT

**KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI
DANIŞMAN:DOÇ. DR. NADİR YURTOĞLU**

Osmanlı Devleti'nin yıkılıp Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönemde eğitim sahasında da köklü dönüşümlere gerek duyulmuştur. Yeni rejimin benimsenmesi, milli birlik ve beraberlik ile genç Cumhuriyetin ihtiyaç duyduğu nitelikli yurttaşların yetişmesi için eğitim sisteminin baştan aşağı değiştirilmesi ve ona modern bir yapı kazandırılması önem arz etmiştir. Bu dönemde yaşayan ve Cumhuriyetin önde gelen eğitimcilerinden olan Ahmet Fuat Baymur, özellikle ilkokul seviyesinde yurtdışında yaptığı gözlem ve incelemelerin de ışığında Türk eğitim sisteminin modernleşmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Bu çalışmada, Ahmet Fuat Baymur'un ilkokulda okutulan temel dersler üzerine düşünce, görüş ve önerileriyle kendisinin bu dersler hakkında çıkardığı kitapları temel alınarak incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın ilk bölümünde Ahmet Fuat Baymur'un öğrenim hayatı ve kişilik özellikleri, Türkiye'de ve yurt dışında yaptığı çalışmalar ile eserleri ortaya konmuştur. İkinci bölümde Ahmet Fuat Baymur'un İlk Okuma Yazma, Hayat Bilgisi, Türkçe, Tarih ve Coğrafya dersleri hakkında görüş ve önerileri incelenmiştir. Bahsedilen dersler ayrı ayrı bölümlerde ele alınmış olup her ders ile ilgili öncelikle Ahmet Fuat Baymur'un çalışmalarına devam ettiği dönemdeki genel durumdan kısaca söz edilmiştir. Daha sonra Ahmet Fuat Baymur'un ilgili dersler hakkındaki görüşleri kendisinin kitapları temel alınarak açıklanmış, literatür ile karşılaştırma yapılarak Türk eğitim sistemine katkıları ortaya konmaya çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Fuat Baymur, Toplu Öğretim, Eğitim Anlayışı, Öğrenci Merkezli Eğitim, Araç Gereç Kullanımı

2021, 103 Sayfa.

ABSTRACT**MSC THESIS****FUAT BAYMUR: IN THE CONTEXT OF THE CONCEPT OF
EDUCATION (1924-1964)****SEVGİ KARABULUT****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES AND TURKISH
EDUCATION****SOCIAL STUDIES EDUCATION****SUPERVISOR:DOÇ. DR. NADİR YURTOĞLU**

In the period when the Ottoman Empire was destroyed and the Republic of Turkey was established, radical changes were needed in the field of education, as in every field. It was important to change the education system from top to bottom and to give education a modern structure for the adoption of the new regime, national unity and solidarity, and the training of qualified citizens needed by the young republic. Ahmet Fuat Baymur, who lived in this period and was one of the leading educators of the republic in the first period, made important contributions to the modernization of the Turkish education system in the light of his observations and studies abroad, especially at the primary school level during the transition period. In this study, Ahmet Fuat Baymur's thoughts, opinions and suggestions on the basic lessons taught in primary school were examined based on his books about these lessons. In this context, in the first part of the study, Ahmet Fuat Baymur's education life and personality traits, his studies in Turkey and abroad and his works are revealed. Then, in the second part, Ahmet Fuat Baymur's views and suggestions about the First Literacy, Life Studies, Turkish, History and Geography lessons were examined. The aforementioned courses were examined in separate sections, and first of all, the general situation in the period when Ahmet Fuat Baymur continued his studies was briefly mentioned about each course. Later, Ahmet Fuat Baymur's views on the related courses were explained based on his books, and his contributions to the Turkish education system were tried to be revealed by comparing with the literature.

KEYWORDS: Fuat Baymur, Collective Education, Understanding of Education,

Student-Centered Education, Use of Tools

2021, 103 Pages.

ÖNSÖZ

Cumhuriyet'in ilanından önce yaşamın her alanında hissedilen geri kalmışlığın önüne geçebilmek ve toplumu muasır medeniyetler seviyesine ulaştırıp refaha kavuşturmak siyasal, kültürel ve ekonomik alanda pek çok değişikliğin uygulanmasını gerekli kılmıştır. Cumhuriyet'in ilk döneminde toplumsal kalkınmanın bunu sağlamada baş aktör olacak dönemin gençleri ve gelecek nesiller aracılığıyla kalıcı hale getirilebileceğinin farkında olan Atatürk ve arkadaşları eğitim alanında da köklü değişiklikleri amaçlamıştır.

Genç Cumhuriyet'in hızlı ve köklü değişim ihtiyacına binaen özellikle 1923-1950 yılları arasında eğitim sisteminde yeniden yapılanmaya gidilmiştir. 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Yasası ile çok başlılığın ortadan kaldırılmasının ardından 1928 yılında Latin harflerinin kabulüyle eğitimde hedeflenen yolun çağdaşlaşma olduğu tespit edilmiştir. İlköğretim kademesi (temel eğitim) bireyin sonraki yaşamının şekillenmesi ve toplumla uyumunun sağlanmasında çok önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda ilk yıllarda Cumhuriyet kazanımlarının toplumsal karşılığının oluşturulup daha sonra kuşaktan kuşağa aktarılacak kalıcı hale gelmesi ilköğretim kademesinde verilecek bilgiler ile kazandırılacak beceri ve tutumlar aracılığıyla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle Cumhuriyet'in ilk yıllarında temel eğitim programında düzenlemeler yapılmıştır. Vatandaşlık bilinci, Cumhuriyet ve yakın geçmişin temel alındığı 1924 programı daha sonra yerini bu programa pedagojik altyapının kazandırıldığı 1926 programına bırakmıştır. Ahmet Fuat Baymur'un da ısrarla üzerinde durduğu Toplu Tedris (toplu öğretim) anlayışı 1926 programının mihenk noktası olmuştur. Dönemin değişen ihtiyaçları doğrultusunda 1936 yılında geçilen yeni programda eğitimde her dersin amaçları net bir dille ifade edilmiş, öğretmenin görevi daha açık bir biçimde

ele alınmıştır. Daha sonra yirmi yıl yürürlükte kalan ve milli kültürün benimsetilmesini amaçlayan 1948 programı ile derslerin kapsamı genişletilmiştir.

Bu yoğun değişiklik ve düzenlemelerin temel amacı Türk eğitim sistemini millileştirip aynı zamanda Batı standartlarına yakınlaştırmaktır. Eğitim sistemimizin bugünlere gelmesinde Cumhuriyet'in ilk yıllarında bu uğurda emek veren değerli eğitimcilerin payı büyüktür. İlk yıllarda Cumhuriyet'in getirdiği değerlerin toplum tarafından benimsenmesi ve yeni neslin ülkeye faydalı olacak şekilde kazanılması için çağa hitap eden yöntemlerin bulunup çıkarılması ancak Atatürk'ün önderliğinde eğitimcilerin çabaları ile olmuştur.

Ahmet Fuat Baymur da bu yıllarda fedakarca çalışan eğitimcilerden biridir. Baymur, özellikle temel eğitim alanında sistemin şekillenmesine verdiği teorik katkılar ve idarecilik görevleri yanında sahada öğretmen olarak da çalışmış ve programların uygulanmasında bir rehber görevi görmüştür. Baymur, bu dönemde çağdaş ülkelerin eğitim sistemini tanımak amacıyla yurtdışına gönderilen öğretmenlerden olup Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptığı gözlemleri kitaplaştırmış ve Türk eğitim sisteminin Batı standartlarını yakalama hedefine ışık tutan kişilerden biri olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapmış olduğu gözlem ve faaliyetleri sunduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde Orta Öğretim Kitabı dönemin eğitim sistemi hakkında ayrıntılı bilgiler içermektedir.

Baymur'un o dönemde yayımladığı eserleri, temel eğitim derslerinin amaçları, işleniş biçimleri ve Batı standartlarını gözeterek oluşturulmuş öğretim yöntemlerinden, ölçme ve değerlendirmede izlenecek yollardan bahsetmektedir. Ayrıca Baymur derslerin, bir bütünü yansıtacak şekilde toplu öğretim anlayışıyla ve öğrenci merkezli bir yaklaşımla verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu eserler; İlk Okuma Yazma Öğretimi, Hayat Bilgisi

Öğretimi, Toplu Tedris Nazariyyatı ve Tatbikatı, Türkçe Öğretimi, Tarih Öğretimi, Coğrafya Öğretimi olarak sıralanabilir. Baymur'un temel eğitimde yer alan ana derslerde öğretmenlere rehberlik edecek teorik eserleri yanı sıra sahada bire bir uygulanması amacıyla yayımladığı ders kitapları da bulunmaktadır. Ders kitapları arasında Aritmetik ve Geometri dersleri için çıkardığı kitaplar yer almaktadır. Tüm bu özellikleriyle Baymur yurtdışı gözlemleri, öğretmenlik, idarecilik ve yazarlık görevleriyle dönemin program ve öğretim yöntemlerinin şekillenmesinde büyük rol oynamıştır.

Bu tez çalışması üç bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki genel durum, eğitim alanındaki değişiklik ihtiyacı, temel eğitimin önemi ve bu konuda yapılan değişiklikler ile dönemin aydın eğitimcilerinin bu değişimde oynadığı rolden bahsedilmektedir. İkinci bölümde Ahmet Fuat Baymur'un öğrenim hayatı ve mesleki faaliyetleri, kişilik özellikleri ile eserleri yer almaktadır. Üçüncü bölümde ise Ahmet Fuat Baymur'un ilköğretim dersleri ile ilgili görüş ve önerileri başlıklar halinde açıklanmakta olup her başlıkta öncelikle o dersle ilgili ülkedeki genel durumdan bahsedilmiş, daha sonra Baymur'un görüş ve önerileriyle kitapları temel alınarak açıklanmıştır.

Tez çalışmamızda değinilemeyen hususların ilerleyen süreçte gerçekleştirilecek araştırmalar yoluyla ihtiyacı gidermesi, bizim çalışmamızın da bu çalışmalara rehberlik etmesi ve açılım sağlaması en büyük isteğimizdir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada başta rehberliğiyle beni yönlendiren, etkisini her zaman hissettiğim değerli hocam sayın Doç. Dr. Nadir Yurtoğlu'na teşekkürü bir borç bilirim. Çalışma süresince beni yalnız bırakmayan kıymetli arkadaşlarım Mehmet Ali Polat ve Hatice Filiz'e teşekkür ederim. Tüm süreç boyunca desteğini aldığım, bana her zaman güvenen ve inanan sevgili eşime de çok müteşekkir olduğumu belirtmek isterim.

SEVGİ KARABULUT

Kastamonu, 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
TEŞEKKÜR	x
İÇİNDEKİLER	xi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Tezin Amacı	6
1.2 Tezin Önemi	7
1.3 Tezin Sınırlılıkları	7
2. YÖNTEM.....	8
2.1 Araştırma Modeli	8
2.2 Verilerin Toplanması.....	8
2.3 Verilerin Değerlendirilmesi.....	9
3. AHMET FUAT BAYMUR’UN ÖĞRENİM HAYATI, KİŞİLİK	
ÖZELLİKLERİ, MESLEKİ FAALİYETLERİ VE ESERLERİ.....	10
3.1 Ahmet Fuat Baymur’un Öğrenim Hayatı	10
3.2 Ahmet Fuat Baymur’un Kişilik Özellikleri.....	11
3.3 Ahmet Fuat Baymur’un Mesleki Faaliyetleri.....	12
3.4 Ahmet Fuat Baymur’un Eserleri	16
4. AHMET FUAT BAYMUR’UN İLKÖĞRETİM DERSLERİNE DAİR	
GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ	18
4.1 Ahmet Fuat Baymur’a Göre İlk Okuma Yazma, Hayat Bilgisi,	
Türkçe, Coğrafya ve Tarih Öğretimi	18
4.1.1 İlk Okuma Yazma Öğretimi	18
4.1.1.1 Genel Durum.....	18
4.1.1.2 Ahmet Fuat Baymur’un Görüş ve Önerileri.....	20
4.1.2 Hayat Bilgisi Öğretimi.....	26
4.1.2.1 Genel Durum.....	26
4.1.2.2 Ahmet Fuat Baymur’un Görüş ve Önerileri.....	27
4.1.3 Türkçe Öğretimi.....	34
4.1.3.1 Genel Durum.....	34
4.1.3.2 Ahmet Fuat Baymur’un Görüş ve Önerileri.....	37
4.1.4 Tarih Öğretimi	47
4.1.4.1 Genel Durum.....	47
4.1.4.2 Ahmet Fuat Baymur’un Görüş ve Önerileri.....	50
4.1.5 Coğrafya Öğretimi	57
4.1.5.1 Genel Durum.....	57
4.1.5.2 Ahmet Fuat Baymur’un Görüş ve Önerileri.....	60
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
KAYNAKLAR	72
EKLER.....	84

1. GİRİŞ

Bu bölümde, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de eğitim alanında yapılan çalışmalar ilköğretim kademesi özelinde açıklanacaktır. Cumhuriyetle beraber eğitim alanında ulaşılmak istenen genel hedeflerden bahsedildikten sonra, uygulamaya konulan ilk programlar yapılan değişiklikler ve programların genel amaçları doğrultusunda açıklanacak, bu döneme faaliyetleriyle yön veren eğitimcilerden bahsedilecektir. Daha sonra bu dönemin önde gelen eğitimcilerinden Ahmet Fuat Baymur hakkında literatürdeki çalışmalar özetlenecektir.

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye’de Eğitim Faaliyetleri

Osmanlı Devletinin gerileme dönemi 1800’lü yıllar itibari ile her alanda daha da artmış, buna bağlı olarak Balkan Savaşları (1912-1913) ve 1. Dünya Savaşı (1914-1918) yenilgi ile neticelenmiştir.¹ Ancak devletin içinde bulunduğu tüm olumsuz şartlara rağmen Atatürk liderliğinde 19 Mayıs 1919 tarihinde başlatılan Milli Mücadele zaferle sonuçlanmış, 29 Ekim 1923’te Cumhuriyetin ilanı ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur.² Bu süreçte yeni devletin kurucu ve idari kadroları toplumsal kalkınmanın ve muasır medeniyet seviyesine ulaşmanın gerekli ve zorunlu olduğuna inanmışlardır.³ Bu hedeflere ulaşılabilmesi için Atatürk ve arkadaşları siyasal, ekonomik ve kültürel alanda birçok reformu hayata geçirmiştir.⁴

Cumhuriyet rejiminin benimsenmesi, milli birlik ve beraberliğin sağlanması ve nitelikli bireylerin yetişebilmesinin ancak eğitimle mümkün olabileceği düşüncesiyle bu alanda da köklü değişim ve dönüşümler yaşanmıştır.⁵ Bununla birlikte Atatürk’e göre çağdaş toplumlar seviyesine ulaşabilmenin tek yolu ancak eğitim ile mümkündür.⁶ Atatürk, “...Cumhuriyet; fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli ve yüksek seciyeli muhafızlar ister. Yeni nesli, bu evsaf ve kabiliyette yetiştirmek sizin

¹ Fethi Çelik, Ali Suat Önal, Mustafa Yeler, “İlköğretimde Gelişmeler ve Yeni Yönelimler”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi** Cilt: I, Sayı: 1, 2012, s. 36.

² Ahmet Eskicumalı, “Eğitim ve Sosyal Değişme: Türkiye’nin Değişim Sürecinde Eğitimin Rolü”, **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 1, 2001, s. 117; Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim gününün milli bayram olarak ilanı ile ilgili belge için Bk. BCA, 30-18-1-1/ 12-75-6, Tarih: 08.02.1925.

³ Çelik, Önal, Yeler, **a.g.m.**, s. 36.

⁴ Eskicumalı, **a.g.m.**, s. 117.

⁵ Cengiz Aslan, “Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Eğitim Bilimleri Alanında Yurt Dışına Öğrenci Gönderilmesi Olgusu (1923-1940)”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, 2014, s. 47.

⁶ Eskicumalı, **a.g.m.**, s. 118.

elinizdedir.” ve “...sizin muvaffakiyetiniz, Cumhuriyetin muvaffakiyeti olacaktır.” sözleri ile öğretmenlere seslenmiş ve eğitime vermiş olduğu önemi dile getirmiştir.⁷

Eğitim sisteminin sağlam temellerle inşa edilebilmesi için 1923-1950 yılları arası daha fazla adımlar atılmıştır.⁸ Bu dönemde ilk olarak yapılmak istenen, eğitimde çok başlılığı ortadan kaldırmaktır.⁹

3 Mart 1924'te yürürlüğe giren Tevhid-i Tedrisat Yasası ile eğitim kurumları merkezi bir yapı olan Maarif Vekâleti'ne bağlanmıştır.¹⁰ Böylece medrese faaliyetlerine son verilmiş olup ümmetçilik anlayışı yerini, milliyetçilik anlayışına bırakmıştır.¹¹ Yine bu kanunun kapsamında bulunan kararlar ile ilköğretim parasız, zorunlu ve karma şekilde yürütölmeye başlanmıştır. İmparatorluk sürecinden Türkiye Cumhuriyeti Devleti arasındaki en büyük farklar arasında yer alan 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Yasası ile Türk eğitim sistemi modern, laik ve demokratik bir şekil almıştır.¹²

Türk eğitim sisteminin çağdaşlaştırılarak işlevsel hale getirebilmesi için Batı eğitim modelleri örnek alınmış ve Avrupa'nın birçok ülkesine öğrenim amaçlı öğrenci gönderilmiştir.¹³ Yurtdışına öğrenci gönderiminin yanında Columbia Üniversitesi'nde profesör olarak görev yapan dönemli önemli eğitim bilimcisi John Dewey, bizzat Atatürk tarafından ölkemize davet edilmiş, eğitim sistemimizin kendisi tarafından incelenmesi istenmiştir.¹⁴ 1924 yılında John Dewey hazırlamış olduğu raporda özellikle "temel eğitim" konusu üzerinde durmuş ve okulun hayata

⁷ **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II (1906-1938)**, (Derleyen: Nimet Unan), Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1952, s.178-179.

⁸ Eskicumalı, **a.g.m.**, s. 121.

⁹ Oya Güler, "*Cumhuriyet Dönemi Eğitim Felsefesi*", **Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, 2020, s. 28.

¹⁰ Eskicumalı, **a.g.m.**, s. 119.

¹¹ Erdal Yaylıoğlu, "*Konya ili Akşehir ilçesi Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun Akşehir eğitim tarihi açısından öneminin ve okulun tarihi gelişiminin incelenmesi*", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010, s. 21.

¹² 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu için Bk. TBMM, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 2, Cilt: 2, 03.03.1924, s. 242; Bu kanunun sureti için ayrıca Bk. BCA, 51-0-0-0/ 2-4-8, Tarih: 20.03.1924; Orhan Yıldız, Tuğçe Yıldız, "*Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Politikaları*", **Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi**, Cilt: III, Sayı: 1, 2016, s. 30.

¹³ Aslan, **a.g.e.**, s. 11; Yurt dışına eğitim amacıyla gönderilen öğrencilere devlet tarafından ödenekler tahsis edilmiştir. Bu durumla ilgili Kararname için Bk. BCA, 30-18-1-2/ 18-13-15, Tarih: 25.02.1931.

¹⁴ Çelik, Önal, Yeler, **a.g.m.**, s. 37.

hazırlık yaptıran değil, aksine hayatın kendisinin öğrenildiği ve öğrencilerin aktif durumda bulunduğu bir kurum olması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁵

Tüm bu faaliyetler sonucunda öncelikli olarak ilköğretim kademesinin (temel eğitim) mevcut eğitim programı üzerinde düzenlemeler yapılmıştır.¹⁶ Çünkü temel eğitim, bireylerin ve toplumların kuşaktan kuşağa kültür aktarımını, birey-toplum bütünleşmesini, milli birliği ve çağdaş devleti gerçekleştirmedeki en önemli hedef kitlesi olmuştur.¹⁷

Cumhuriyet döneminin ilk programı olan ve İkinci İlmiye Heyeti tarafından hazırlanan “1924 İlk Mektepler Müfredat Programı” aynı yıl uygulamaya konulmuştur. İki yıllık bir süre (1924-1926) uygulamada kalan bu programın barındırdığı asıl değişiklik müfredattan ziyade ders içeriklerinde olmuştur. Bu programla düzenlenen ders konusu içerikleri daha ağırlıklı olarak vatandaşlık, Cumhuriyet rejimi ve yakın geçmişte yaşanan olayları içermektedir.¹⁸ Bu bilgiler ışığında 1924 İlkokul Programı (İlk Mekteplerin Müfredat Programı) yepyeni bir eğitim anlayışının ilk ürünüdür ve devrim niteliğindedir. 1926 yılına gelindiğinde eğitim programının pedagojik alt yapısında düzenlemeler yapılarak yeni bir ilköğretim programı hazırlanmıştır.¹⁹ Hazırlanan “1926 İlk Mektepler Müfredat Programı” toplu öğretim ilkesi çerçevesinde şekillendirilerek 1927-1928 eğitim öğretim senesinde tüm yurttan uygulanmaya başlanmıştır.²⁰

Toplu öğretim ilkesi; müfredatta yer alan ders içeriklerinin birbirinden bağımsız bilgiler şeklinde olmayıp, aralarında ilişkiler kurularak paralel durumda ilerletilmesi anlayışıdır.²¹ Bu anlayış esas alınarak hazırlanan 1926 İlkokul Programı öncelikli olarak ilkokulların birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında uygulamaya konmuştur. Programın ve toplu öğretim anlayışının en önemli kazanımlarından birisi de “Hayat

¹⁵ Yıldız, Yıldız, **a.g.m.**, s. 32.

¹⁶ Erol Kapluhan, “Atatürk Dönemi (1923-1938) İlkokullarda Coğrafya Öğretimi”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, Sayı: 25, 2012, s. 155.

¹⁷ Yıldız, Yıldız, **a.g.m.**, s. 24.

¹⁸ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 155.

¹⁹ Çelik, Önal, Yeler, **a.g.m.**, s. 38.

²⁰ İbrahim Taşkın, “Hasan Ali Yücel’in Milli Eğitim Bakanlığı Döneminde Ortaöğretimde Gerçekleştirilen Tarih Eğitimi”, **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 50.

²¹ Gülsüm Yıldırım, “Türkiye Cumhuriyeti’nde Düünden Bugüne Toplu Öğretim Anlayışı”, **Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, 2019, s. 62.

Bilgisi” dersinin müfredata dahil edilmesidir.²² Hayat Bilgisi, eğitimin temel noktasına alınarak tüm dersler bu ders etrafında yapılandırılmıştır.²³ Toplu öğretim anlayışı bu programla eğitim sistemimize uyum sağlayıp etkinliği günümüzde de söz konusu olmuştur. Programda ilköğretimin genel amacı; “genç neslin çevresine etkin bir şekilde uyum sağlaması suretiyle iyi yurttaşlar yetiştirmek” şeklinde açıklanmıştır.²⁴

Programın tam manasıyla uygulamaya konulduğu 1928 senesinde, 3 Kasım 1928 tarih ve 1353 sayılı “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun ile Latin alfabesinin benimsenmesi, 1926 İlk Mektepler Müfredat Programı’nın uygulanmasında zorluklara yol açmıştır.²⁵ Yaşanan zorlukların ana sebebi ise öğrenci ve öğretmenlerin hem toplu öğretim ilkesine ve hem de Latin harflerinin kullanımına yabancı olmalarıdır.²⁶

Tüm bu olumsuzluklara rağmen on yıl boyunca uygulamada kalan 1926 İlk Mektepler Müfredat Programı 1936 senesine gelindiğinde dönemin gereklilikleri ve ulaşmak istenen hedefler doğrultusunda yeniden hazırlanmıştır.²⁷ Hazırlanan 1936 İlköğretim Müfredat Programı’nın temel özelliği ilk defa eğitim-öğretim prensiplerinin tek tek cümleler halinde net bir dille ifade edilmiş olmasıdır. Bunun yanında hazırlanan bu programda her ders ile ilgili kısımda o derse ait amaç açıklanmış ve öğretmenin öğretim esnasında dikkate alması gereken noktalar açıkça belirtilmiştir.²⁸ Daha sonra yirmi yıl boyunca uygulamada kalacak olan 1948 İlkokul Programı hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.²⁹ Programda ilköğretimin temel amacı “milli kültürü aşlamak” ifadesiyle açıklanmıştır. Bu programın bilgi öğretimini esas

²² Ahmet Fuat, **Toplu Tedris Nazariyat ve Tatbikatı**, Köy Hocası Matbaası, Ankara, 1932, s. 54.

²³ Fuat, **a.g.e.**, s. 55.

²⁴ Lütfi Budak, Çiğdem Budak, “Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne İlkokul Programları (1870-1936)”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 181, Sayı: 181, 2014, s. 386.

²⁵ Bu kanunun ayrıntıları için Bk. TBMM, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 1, Cilt: 7, 03.11.1928, s. 1-2 ; **Resmî Gazete**, Sayı: 1030, 3 Kasım 1928; Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun Tasarısı için Bk. BCA, 30-18-1-1/ 30-63-16, Tarih: 31.10.1928.

²⁶ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 162.

²⁷ Çelik, Önal, Yeler, **a.g.m.**, s. 38.

²⁸ Mustafa Şahin, “Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 8, 2009, s. 404.

²⁹ Çelik, Önal, Yeler, **a.g.m.**, s. 38.

alması itibariyle konu ve ünite sayısı artırılmış ve buna ek olarak içerik yoğunlaştırılmıştır.³⁰

Sonuç olarak Cumhuriyetin ilanı ile başlayan bu faaliyetlerin, yeniliklerin ve değişimlerin temel amacı; Türk eğitim sistemini iyileştirmek, millileştirmek ve çağdaşlaştırarak Batı standartlarına taşıma isteğidir.³¹ Bu gaye ile yola çıkan Atatürk ve dönemin aydın eğitimcileri Türk eğitim sistemine fikir ve çalışmaları ile yön vermişlerdir. Bu isimler arasında; Ziya Gökalp, Mahmut Cevat, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Sadrettin Celal Antel, Osman Ergin, Faik Reşit Unat, İhsan Sungu, Halil Fikret Kanad, Nafi Atuf, M. Emin Erişirgil, Rüştü Uzal, Selim Sırrı Tarcan, İ. Alaettin Gövsa, İsmail Hakkı Tonguç, Mustafa Rahmi Balaban, Fuat Gündüzalp, H. Raşit Öymen, Hayri Ardıç, Nizamettin Kırşan, Fuat Baymur, Hayrullah Örs, Malik Aksel, Şinasi Barutçu, M. Rauf İnan, İ. Hakkı Uludağ, Muvaffak Uyanık, Kemal Kaya ve daha çok sayıda eğitimci yer almaktadır.³² Çalışmamız, bu değerli eğitimciler arasında bulunan Ahmet Fuat Baymur'un eğitim anlayışı ve eğitime dair faaliyetlerini incelemeye yöneliktir.

Fuat Baymur'un eğitim faaliyetleriyle ilgili yapılan belli başlı araştırmalar ve bunların değerlendirilmesi şöyledir:

Gülsüm Yıldırım'ın European Journal of Education Studies dergisinde 2019 yılında yayımladığı *Fuat Baymur's View On Life Study Teaching* başlıklı makalesinde Baymur'un Hayat Bilgisi dersine yaklaşımı ele alınmıştır. Hayat Bilgisi dersi Baymur'un görüşleri doğrultusunda beş kategoride incelenmiştir. Bu bağlamda Baymur'un ortaya koyduğu dersin tanımı ve içeriği, yararları, öğretmen görevleri, derste kullanılacak kaynaklar ve öğretim araçları başlıkları makalede incelenmiş ve açıklanmıştır. Literatürde Hayat Bilgisi konusundaki diğer kaynaklar ve günümüz eğitim anlayışı ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Muharrem Kürşad Yangil, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde 2002 yılında *Fuat Baymur'un Türkçe'nin Eğitimi-Öğretimi ile İlgili Görüş, Düşünce*

³⁰ Şahin, **a.g.m**, s. 405.

³¹ Eskiçumalı, **a.g.m**, s. 119.

³² Aslan, **a.g.e**, s. 12.

ve *Önerileri* başlıklı bir yüksek lisans tez çalışması yapmıştır. Bu çalışmada Baymur'un Türkçe öğretimi ile ilgili görüş, düşünce ve önerileri; dinleme, konuşma, okuma, yazma, imla ve dil bilgisi başlıkları altında ayrıntılı bir biçimde verilmiştir.

Banu Ulusu ve Talat Aytan Türkiye Eğitim Dergisi'nde 2018 yılında *Cumhuriyet'in İlk Çeyreğinde Türkçe Öğretimi Üzerine Yazılan İki Çalışma Üzerine Bir Değerlendirme* başlıklı makale yayımlamıştır. Bu makalede Fuat Baymur'un Türkçe Öğretimi kitabı ele alınmış ve kitaptaki sözlü ifadenin nasıl geliştirileceği, öğretmenin öğrenciyle nasıl konuşması gerektiği, imla ve tahrir çalışmalarının nasıl düzeltilebileceği konularındaki tavsiyeler göz önünde bulundurulmuştur. Baymur'un kitabı Haydar Ediskun ve Baha Dürder'in aynı adlı kitabı ve günümüz Türkçe öğretim programları ile karşılaştırılmış, o dönemin günümüz anlayışına bıraktığı izler aydınlatılmaya çalışılmıştır.

İrem Bayraktar Turkish Studies – Educational Sciences Dergisinde 2018 yılında *Fuat Baymur'un "Türkçe Öğretimi"* adlı eserinden hareketle *Türkçe Öğretiminin Esasları* başlıklı makalesini yayımlamıştır. Bu makalede yine Baymur'un Türkçe Öğretimi adlı eserindeki "Sözle Anlatım, Yazı ile Anlatım (Tahrir), İmla Öğretimi, Okuma Öğretimi ve Dil Bilgisi" bölümlerinin incelenmesi, dönemin eğitim programlarıyla beraber günümüz programlarının temel alınarak karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada Baymur'un öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap veren öğrenci merkezli bir yaklaşımı benimsediği vurgulanmıştır.

Bu haliyle tez çalışmamız sözü geçen çalışmaları konu kapsamı bakımından tamamlamaktadır.

1.1 Tezin Amacı

Bu çalışmada Ahmet Fuat Baymur'un eğitim anlayışını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç altında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1- Ahmet Fuat Baymur'un İlk Okuma Yazma eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 2- Ahmet Fuat Baymur'un Hayat Bilgisi eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 3- Ahmet Fuat Baymur'un Türkçe eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 4- Ahmet Fuat Baymur'un Tarih eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 5- Ahmet Fuat Baymur'un Coğrafya eğitimi hakkındaki görüşleri nelerdir?

1.2 Tezin Önemi

Bu çalışmada Baymur'un Türkçe veya Hayat Bilgisi öğretimi dışında, ilköğretim kademesinin diğer dersleri ile ilgili görüş ve önerileri de eğitim anlayışı bağlamı gözetilerek ele alınmıştır. Baymur'un dönemin eğitim programları da göz önünde bulundurularak öğretmenlere yönelik yazdığı meslek kitaplarında derslerin işlenişi ile ilgili yaptığı açıklamalar, toplu öğretim ve öğrenci merkezli eğitim anlayışı hakkında yaptığı vurgular ve bu konuyla ilgili sahada neler yapılabileceği ile ilgili önerileri vurgulanmıştır. Bu tez çalışmasının ortaya konması, Fuat Baymur ile ilgili kapsamlı ve bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmış başka bir çalışma olmaması nedeniyle literatür boşluğunu giderme ve gelecek çalışmalara yön verme potansiyeli açısından önemli bulunmaktadır.

1.3 Tezin Sınırlılıkları

Bu tezde Ahmet Fuat Baymur'un eğitim anlayışı İlk Okuma Yazma, Hayat Bilgisi, Türkçe, Tarih ve Coğrafya dersleri ile ilgili yazdığı yöntem kitapları üzerinden değerlendirilmiştir.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve değerlendirilmesi hakkında bilgi verilmiştir.

2.1 Araştırma Modeli

Ahmet Fuat Baymur'un eğitim anlayışının incelenmesini amaçlayan bu tez çalışmasında nitel araştırma yöntemlerinden “betimsel analiz” kullanılmıştır. Nitel araştırma; belli olgu ve olayların kendi doğal ortamlarına inilerek her açıdan ele alınıp derinlemesine incelenmesini sağlayan yöntemdir.³³ Betimsel analiz, türlü veri toplama yöntemleri ile elde edilen verilerin önceden belirlenen temalara göre analizini içeren bir araştırma yöntemidir. Betimsel analiz, araştırmacıların çalışacakları konu hakkında özet bilgi elde edebilmeleri için sıklıkla başvurduğu bir yöntemdir.³⁴ Doküman analizi basılı veya elektronik ortamda yazılı ya da görsel veri içeren belgelerin analiz edildiği bir nitel araştırma yöntemidir.³⁵ Bu çalışmada Ahmet Fuat Baymur ile ilgili birincil ve ikincil kaynaklara ulaşılmış ve analiz edilmiştir. Aynı zamanda Baymur'un yaşadığı Cumhuriyet'in ilk yıllarında temel eğitim baz alınarak genel durum hakkında bilgi verilmiş, incelenen her ders için de o dönemin genel anlayışı tanımlanmıştır. Baymur'un eğitim anlayışı İlk Okuma Yazma, Hayat Bilgisi, Türkçe, Tarih ve Coğrafya dersleri üzerine yazmış olduğu kitaplar birincil kaynak olarak kullanılıp analizi yapılarak açıklanmıştır.

2.2 Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler toplanırken Baymur'un İlk Okuma Yazma, Hayat Bilgisi, Türkçe, Tarih ve Coğrafya dersleri üzerine yazmış olduğu kitaplar, Baymur'un bu dersler dışında yazdığı ve eğitim anlayışı hakkında fikir veren Toplu Tedris Nazariyyatı ve Tatbikatı, Amerika Birleşik Devletleri'nde Orta Öğretim adlı kitapları

³³ Ahmet Saban, “ Lisansüstü Öğrencilerin Nitel Araştırma Metodolojisine İlişkin Algıları”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 17, 2007, s. 473.

³⁴ Ali Yıldırım, Hasan Şimşek, **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayınları, Ankara 2003, s. 70.

³⁵ Bilgen Kırıl, “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, **Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 15, 2020, s. 173.

sahaflardan elde edilerek birincil kaynak olarak kullanılmıştır. Bunun dışında ikinci kaynak olarak Baymur'un hayatı ve çalışmaları hakkında yazılmış kitaplar, makaleler ve tez çalışmalarına dijital ortamlar ve sahaflardan ulaşılmıştır. Bunun yanında görev yaptığı dönemde eğitim sisteminde genel durumun anlaşılması için dönemin öğretim programlarına, Cumhuriyet Arşivi ve Resmi Gazete belgelerine dijital ortamlardan ulaşılarak yararlanılmıştır.

2.3 Verilerin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada birincil ve ikinci kaynaklar kullanılarak öncelikle Ahmet Fuat Baymur'un öğrenim hayatı, kişilik özellikleri, mesleki faaliyetleri ve eserleri alt başlıklar halinde incelenmiştir. Daha sonra Baymur'un eğitim anlayışı, temel eğitimde yer alan İlk Okuma Yazma, Hayat Bilgisi, Türkçe, Tarih ve Coğrafya dersleri alt başlıklarında dönemin öğretim programlarıyla kıyaslanarak incelenmiştir. Her bir alt başlık için birincil ve ikinci birden fazla kaynağa ulaşılmıştır, ulaşılan veriler karşılaştırmalı şekilde incelenmiş; güvenilir ve geçerli olduklarına dair değerlendirilerek çalışmaya alınmıştır.

3. AHMET FUAT BAYMUR'UN ÖĞRENİM HAYATI, KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, MESLEKİ FAALİYETLERİ VE ESERLERİ

Bu bölümde Cumhuriyetin ilk evrelerinde yaşamış ve eğitim-öğretim adına önemli faaliyetlerde bulunmuş Ahmet Fuat Baymur'un öğrenim hayatı, kişilik özellikleri, mesleki faaliyetleri ve eserlerinden bahsedilecektir. Baymur'un ilköğretim dersleri hakkında görüş ve önerilerini incelemekten önce kişilik özellikleri ve çevresiyle ilişkisini bilmek yararlı olacaktır. Ayrıca öğretmenlik yaparak idarecilik görevlerinde bulunmuş Baymur'un aynı zamanda dönemin eğitimcilerine rehberlik eden kitapları hakkında bilgi sahibi olmak, kendisinin bu alana sağladığı katkıların kapsam ve önemini anlamada faydalı olacaktır.

3.1 Ahmet Fuat Baymur'un Öğrenim Hayatı

Ahmet Fuat Baymur 1901 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir.³⁶ Çocukluğu Taksim-Ayazpaşa'da geçen Ahmet Fuat Baymur, ilköğrenimini Alaaddinpaşa Numune Mektebi'nde tamamlamıştır.³⁷ İstanbul Sultanisi'nde henüz öğrenci bulunduğu yıllarda eğitime duymuş olduğu yoğun ilgi ve öğretmen olma ideali Ahmet Fuat Baymur'u İstanbul Darülmüallimin'e yöneltmiştir.³⁸ 18 Ağustos 1919 ile 7 Temmuz 1921 tarihleri arasında eğitim gördüğü bu kurumdan yüksek derece ile mezun olmuştur.³⁹

1921 yılında üç yıl süreyle devam edeceği Beyazıt Numune Ortaokulu'nda meslek hayatına başlayan Ahmet Fuat Baymur, hemen akabinde ise yine üç yıl sürecek olan Galatasaray Lisesi ilk kısım öğretmenliğinde görev almıştır.⁴⁰ 1928 yılında İlköğretim Müfettişliği yaptığı sırada Maarif Vekâleti tarafından Viyana Pedagoji Enstitüsü'ne gönderilmiştir.⁴¹ Üç yıl sürecek olan Viyana Pedagoji Enstitüsü'ndeki

³⁶ Bahir Sorguç, **1920'den 1981'e Milli Eğitim Bakanlığı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1982, s. 293.

³⁷ **Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri**, Unesco Türkiye Milli Komisyonu, Ankara 1987, s. 125.

³⁸ Fuat Gündüzalp, **Öğretmen Meslek Kitapları Kılavuzu**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1961, s. 47.

³⁹ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 125.

⁴⁰ İrem Bayraktar, *"Fuat Baymur'un 'Türkçe Öğretimi' Eserinden Hareketle Türkçe Öğretiminin Esasları"*, **Turkish Studies- Educational Sciences**, Cilt: XIII, Sayı: 19, 2018, s. 239.

⁴¹ Sorguç, **a.g.e.**, s. 293.

eğitimi başarı ile tamamlamasına ek olarak Almancayı da öğrenerek 1931 yılında yurda dönüş yapmıştır.⁴²

3.2 Ahmet Fuat Baymur'un Kişilik Özellikleri

1901 doğumlu⁴³ olan Ahmet Fuat Baymur, Osmanlı Devleti'nin dağıldığı, Milli Mücadele Döneminin yaşandığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin inşa edildiği yıllarda yetişmiş bir insandır. Devletin ve milletin içinden geçmiş olduğu bu zorlu zamanlarda öğrencilik hayatını tamamlamış ve 1921 yılında fiilen öğretmenlik mesleğine adım atmıştır.⁴⁴ Eğitim ve öğretimin hem bireyler hem de toplumlar için anlamının ve önemimin bilincinde olan Ahmet Fuat Baymur, görevde bulunduğu (1901-1968)⁴⁵ dönemde sadece öğretmenlik yapmamış, birçok idarecilik vazifesini de üstlenmiştir.

Türk Eğitim Sisteminin sağlam temellere dayandırılıp çağdaş bir model teşkil edebilmesi ve toplumun yükselişinin sağlanabilmesi için tüm gücüyle ve fedakarca çalışmıştır.⁴⁶ Türk Eğitim Sisteminin yeniden şekillendirilmeye çalışıldığı bu dönemde kimi zaman farklı görüş ve düşüncelere sahip kişilerle de münakaşalarda bulunmuş, ancak her daim diyalog yolunu tercih etmiştir. Dâhil olduğu bu tartışmaların gerginlik, kızgınlık ve kırgınlık ile neticelenmemesi için büyük çaba da sarf etmiştir. Tüm görüş ve düşünceleri büyük bir sabır, içtenlik ve ciddiyetle dinlemiş, yine aynı şekilde kendi fikirlerini de samimi bir dille net ve akla yatkın cümlelerle ifade etmeye çalışmıştır.⁴⁷

Yeni eğitim sistemi ve programı kimi zaman öğretmenleri zorlasa da Ahmet Fuat Baymur bu gibi durumlarda yurtdışında tespit ettiği gözlemlerini aktararak bu süreçlerin olağan olduğunu vurgulamış ve hiçbir zaman umutsuzluğa kapılmamıştır. Memleket öğretmenlerinin kıymetli çabalarıyla bu sıkıntıların en aza indirilebileceğine olan inancını daima canlı tutmuş idealist bir eğitimcidir.⁴⁸ Bunun

⁴² Gündüzalp, **a.g.e.**, s. 48.

⁴³ Sorguç, **a.g.e.**, s. 293.

⁴⁴ Gündüzalp, **a.g.e.**, s. 48.

⁴⁵ Sorguç, **a.g.e.**, s. 293.

⁴⁶ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 135.

⁴⁷ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 137.

⁴⁸ Fuat, **a.g.e.**, s. 131.

yanında içinde bulunduğu çalışmalar sonucunda öğrenmiş olduğu bilgileri saklı tutmamış gerek öğrencileri gerek meslektaşları ile her daim paylaşmıştır.⁴⁹

Atatürkçü düşünce yapısına sahip ve Cumhuriyet rejimine sıkı sıkıya bağlı olan Ahmet Fuat Baymur'a göre çağdaş insan muhakkak fikir üretebilmeli ve hizmet yürütmede de yer alabilmelidir.⁵⁰ Değerli eğitimci hiçbir zaman içe dönük olmamış, hem ülke içinde hem ülke dışında özellikle eğitim adına yaşanan tüm gelişmeleri yakından takip etmiş, gözlemlemiş ve incelemiştir.⁵¹ Çalışkan, azimli ve titiz bir kişiliğe sahip olan Ahmet Fuat Baymur derslerini, büyük bir ciddiyetle ve hazırlamış olduğu plana bağlı kalarak sürdürmüştür.⁵² Öğretmenliği sadece bilgi aktarma olarak görmemiş, kullanmış olduğu tüm kaynakları ders aralarında masasında bırakarak öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekmeye çalışmış ve bu yönüyle onlara önderlik etmiştir. Ders konuları ile ilgili Fransızca, Almanca ve İngilizce kaynakları dilimize tercüme etmiş ve hatta çoğaltarak öğrencilerine dağıtmıştır. Bu hareketiyle öğrencilerinin fikir dünyasının zenginleşmesine yönelik amaç gütmüştür.⁵³

Hoşgörülü ve uysal bir kişiliği öğrencileriyle olan ilişkilerine de yansımış, hiçbir zaman sert ve otoriter bir öğretmen olmayıp onlarla arkadaşça bir iletişim zemini teşkil etmeyi başarmıştır.⁵⁴ Öğrencisi ve sonrasında meslektaşı olan Mithat Enç, Baymur'un kişiliği hakkında şu sözleri dile getirmiştir: *“Kanıma göre o; eserleri, öğretmenliği yoluyla ilkokullarımıza eğitim anlayışı ve eğitim öğretim yöntemlerinin girip yerleşmesinde öncülük edenlerin başında gelir. Bunun dışında meslekte yeniliklere karşı daima uyanık ve açık olan kişiliğiyle yararlı gördüğü her yeni girişimin desteği olmuştur. İngilizce, Almanca ve Fransızcadaki yeni yayınları dikkatle izlediği gibi, dilimizdeki yayınları da aksatmadan okur ve değerlendirirdi. İdari görevlerde titiz ve sorumlu idi. Ancak oturduğu yöneticilik koltuğuna hiçbir zaman sarılmak eğilimi göstermemiş ve ilk fırsatta çekilmiştir. Tüm yeteneklerini öğretmeye ve yazmaya harcamasıyla da çok yararlı olmuştur.”*⁵⁵

3.3 Ahmet Fuat Baymur'un Mesleki Faaliyetleri

⁴⁹ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 137.

⁵⁰ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 134.

⁵¹ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 138.

⁵² Fuat, **a.g.e.**, s. 128.

⁵³ Binbaşoğlu, **a.g.e.**, s.165.

⁵⁴ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 135.

⁵⁵ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 142.

Ahmet Fuat Baymur, genç Cumhuriyetin ilk evrelerinde yaşamış ve eğitim- öğretim adına önemli faaliyetlerde bulunmuş değerli bir eğitimci ve bilim insanıdır.⁵⁶ 1921 yılında ilk ataması Beyazıt Numune Mektebi öğretmenliğine yapılan Ahmet Fuat Baymur üç yıl (01.09.1921-31.05.1924) süre ile bu görevine devam etmiştir.⁵⁷ 01.06.1924-11.01.1928 tarihleri arasında ise Galatasaray Lisesi İlk Kısım Türkçe Öğretmenliği görevini sürdürmüştür.⁵⁸ Aynı yıl İstanbul İli İlk Tedrisat Müfettişliği (İlköğretim Müfettişliği) görevinde bulunmuştur (12.01.1928-24.11.1928).⁵⁹

Bakanlık tarafından 1926 yılında toplu öğretimi temel edinen ilkokul programının yayımlanması akabinde, bu programın ülkede de geliştirilmesi amacıyla Viyana'ya öğretmen gönderilmesine karar verilmiştir.⁶⁰ Bu karar ışığında 1928 yılında Viyana'ya gönderilecek dört öğretmenden biri de Ahmet Fuat Baymur olmuştur.⁶¹ Ahmet Fuat Baymur ile birlikte gönderilecek diğer isimler ise Rauf İnanc, Fevzi Selen ve Muvaffak Uyanık idi.⁶² 30.11.1928 tarihinde başlayan Viyana Pedagoji Enstitüsü öğrenimini başarı ile tamamlayan Baymur, Ekim 1931'de ülkemize dönüş yapmıştır.⁶³ Yurtdışına gönderilme gayesine paralel çalışmalarını sürdürmesinin yanında, bir taraftan da bulunduğu ülkenin eğitim sistemine dair raporlar da hazırlamıştır.⁶⁴ Dönüşü sonrası Ankara Orta Muallim Mektebi İlk Kısım Tedris Usulü Muallimliği ve Müdür Muavinliği'ne ataması yapılmıştır. (29.09.1931-03.08.1932).⁶⁵ 1931-1932 yılları arasında Almanca öğrenmek, pedagojik bilgi edinmek ve Avrupa'da eğitim alanında incelemelerde bulunmak üzere bir yıl süre ile Almanya'ya gönderilmiştir.⁶⁶

01.09.1932'de İstanbul Erkek Muallim Mektebi (İstanbul Erkek Öğretmen Okulu) Yurtbilgisi Muallimliği ve Müdür Muavinliği'ne naklen tayin edilmiştir. Bir yıl sonrasında ise kısa bir dönem İstanbul Müdür Muavinliği görevini sürdürmüştür

⁵⁶ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 135.

⁵⁷ Bayraktar, **a.g.m**, s.239.

⁵⁸ Gündüzalp, **a.g.e**, s. 48.

⁵⁹ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 125.

⁶⁰ Cavit Binbaşıoğlu, **Öğretmen Yetiştirme Açısından Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi Üzerine Bir Araştırma**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1995, s. 164.

⁶¹ Aslan, **a.g.e**, s. 62.

⁶² Binbaşıoğlu, **a.g.e**, s.164.

⁶³ Gündüzalp, **a.g.e**, s. 48.

⁶⁴ Cengiz Aslan, "Atatürk Döneminde Türk Uzmanların Yabancı Ülkelerin Eğitim Sistemleri Hakkında Hazırladıkları Raporlar", **Bilgi – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 96, 2021, s. 287.

⁶⁵ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 127.

⁶⁶ Aslan, *Atatürk Döneminde Türk Uzmanların...*, s. 62.

(30.09.1933-15.01.1934).⁶⁷ Buradan sonra Ahmet Fuat Baymur görevine Gazi Terbiye Enstitüsü ve Tatbikat Muallimi olarak devam etmiştir. Bu görevi sürdürmesi yanında Vekâlet İlk Tedrisat Dairesi Şube Müdürlüğü görevi de kendisine verilmiştir. (15.01.1934-29.09.1943).⁶⁸

Ahmet Fuat Baymur, bu yıllarda ilköğretim derslerinin eğitim ve öğretiminde otorite isimler arasında kabul edilmiştir.⁶⁹ Çalışmalarını sadece ilköğretim kademesinde sınırlandırmamış, eğitimin her aşamasında yaşanan değişimleri ve atılan adımları yakından takip ederek katkıda bulunmaya çalışmıştır.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı (MEB) Hasan Ali Yücel ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç önderliğinde kırsal alanlarda eğitimin yaygınlaştırılması, kalkınmanın sağlanması ve öğretmen ihtiyacının karşılanmasına yönelik nitelikli bireyler yetiştirebilmek için 17 Nisan 1940 tarihinde yürürlüğe giren 3803 sayılı Kanunla Köy Enstitüleri kurulmuştur.⁷⁰ Baymur, Köy Enstitüsü çalışmalarını çok etkin ve heyecan verici bulup öğrencileri ile sıklıkla Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nü ziyaret ederek orada incelemelerde bulunmuştur.⁷¹

1950'ye kadar sürdürmüş olduğu Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nün Şefi ve Özel Öğretim Metodu öğretmenliği döneminde en önemli eserlerini kaleme almıştır.⁷² Kaleme almış olduğu bu eserler daha ziyade 1928 İlkokul Programının birer açıklaması niteliği taşımıştır.⁷³

Çok çalışkan, dikkatli ve özenli bir kişiliğe sahip olup bu meziyetlerini mesleğine de yansıtan Ahmet Fuat Baymur, Pedagoji Bölümü içinde bilhassa Özel Öğretim Metodu alanında uzmanlaşmış ve kendisini bu alanda sınırlandırmayarak eğitim biliminin hemen tüm alanlarında etkin olmayı başarmıştır.⁷⁴

⁶⁷ Gündüzalp, **a.g.e**, s. 48.

⁶⁸ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 127.

⁶⁹ Bayraktar, **a.g.m**, s.239.

⁷⁰ **Taşkın, a.g.e**, s. 11; 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanununun ayrıntıları için Bk. TBMM, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 6, Cilt: 21, 17.04.1940, s. 233-236; **Resmî Gazete**, Sayı: 4491, 22 Nisan 1940.

⁷¹ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 138.

⁷² Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 127.

⁷³ Binbaşoğlu, **a.g.e**, s.165.

⁷⁴ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 127.

1955 yılına gelindiğinde ise altı aylık bir dönem için Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafından Türkiye'ye ayrılan bir burstan faydalanarak Fransa, Batı Almanya ve İsviçre'de zorunlu öğretim ve uygulamaları yani öğretimin etkinliği ve öğretmen-öğrenci ilişkileri gibi kavramlar üzerinde bizzat yerinde incelemelerde bulunmuştur. Ayrıca aynı yılın yazında düzenlenen UNESCO ve Uluslararası Eğitim Bürosu (BİE) Uluslararası Eğitim Kongresi'ne de katılmıştır. Tüm bu faaliyetlerinin yanında Avrupa ülkeleri ilköğretim kurumları programlarının iyileştirilmesi ile ilgili olarak Cenevre'de yapılan stajda da ülkemizi temsilen görev almıştır.⁷⁵

Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki öğretmenlik görevine ek olarak 07.11.1952-20.06.1960 tarihleri arasında da Merkez Örgütü'nün önemli bir kısmını oluşturan Talim ve Terbiye Kurulu Üyeliği görevini de sürdürmüştür.⁷⁶ 1956 yılında ortaöğretim kurumlarında gözlem, araştırma ve incelemelerde bulunmak maksadıyla iki yıl ABD'de bulunmuştur.⁷⁷ 1960 yılında ise İlköğretim Genel Müdürü olarak bir yıl süre ile görev yapmıştır.⁷⁸

1960'lı yıllarda Mehmet Özgüneş (Eğitim Müşaviri), Reşat Tardu (Müsteşar) ve Ahmet Fuat Baymur (İlköğretim Genel Müdürü) tarafından bir komite oluşturularak "222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu" üzerinde yoğun çalışmalar yapılmış ve uygulanabilir bir yasa haline getirilmiştir.⁷⁹ Tüm Milli Eğitim Şuralarına katılım sağlamış ve ayrıca 1936, 1939 ve 1948 İlkokul Programlarının hazırlandığı komisyonlarda da yer alarak faaliyetlerde bulunmuştur.⁸⁰

27 Mayıs 1960 Darbesi sonrası askeri yönetici kadro, eğitimin yaygınlaştırılması ve öğretmen ihtiyacının karşılanabilmesi için "Yedek Subay Öğretmen" uygulamasının

⁷⁵ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 128.

⁷⁶ Sorguç, **a.g.e.**, s. 293; Ahmet Fuat Baymur'un Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Üyeliğine atamasıyla ilgili Karar için Bk. BCA, 30-11-1-0/ 234-28-20, Tarih: 18.10.1952.

⁷⁷ Aslan, *Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim...*, s. 129.

⁷⁸ Sorguç, **a.g.e.**, s. 293.

⁷⁹ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 140; 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu hakkında ayrıntılı bilgi almak için Bk. Milli Birlik Komitesi, **Kanunlar Dergisi**, Dönem: 1, Cilt: 43, 05.01.1961, s. 698-714; **Resmi Gazete**, Sayı: 10705, 12 Ocak 1961.

⁸⁰ Gündüzalp, **a.g.e.**, s. 48.

yürürlüğe konulmasına karar vermiştir.⁸¹ Daha ziyade öğretmen ihtiyacının giderilebilmesi için başlatılan bu proje ile yedek subay olarak görev yapan kişiler belli bir eğitime tabi tutularak özellikle köy ilkokullarında öğretmenlik yapmışlardır. Hemen hemen eğitim ile ilgili her konuda kendisine danışılan bir isim olan Ahmet Fuat Baymur, “Yedek Subay Öğretmen” düzenlemesinde de görev almıştır.⁸²

01.06.1964 tarihine gelindiğinde büyük coşku ve başarı ile yürütmüş olduğu Gazi Eğitim Enstitüsü’ndeki öğretmenlik görevinden emekliye ayrılarak meslek hayatını noktalamıştır.⁸³ 27 Mayıs 1974’te kızı Gülseren Özmumcu ve damadı Dr. Celal Özmumcu ile çıktıkları Almanya gezisi sonrası geçirmiş oldukları trafik kazası sebebiyle Ahmet Fuat Baymur 20 Ağustos 1974’te aramızdan ayrılarak Zincirlikuyu Mezarlığı’na defnedilmiştir.⁸⁴

3.4 Ahmet Fuat Baymur’un Eserleri

Cumhuriyetin ilanı ile eğitim sistemimizin çağdaş ve pedagojik bir altyapı kazanmasına Ahmet Fuat Baymur, sadece eğitimci ve idareci kimliği ile değil, aynı zamanda kaleme almış olduğu eserleriyle de yön vermiştir. Baymur, çalışmalarıyla elde etmiş olduğu başarılar sayesinde temel eğitimin otoritesi olarak kabul edilmiştir. Temel eğitimde yer alan birçok dersin (Hayat Bilgisi Öğretimi, Tarih Öğretimi... gibi) detaylı ve açıklayıcı şekilde kitaplarını yayımlamıştır.⁸⁵ Çoğunlukla öğretim yöntemleri ve toplu öğretim kavramları üzerine kitaplar yazmamış bunlara ek olarak ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıflar için “Cumhuriyet Çocuklarına Hesap Dersleri (1927-1937)”, “Cumhuriyet Çocuklarına Hendese Dersleri (1928-1937)” ve “Yeni Matematik Dersleri” adında ders kitapları da yazmıştır.⁸⁶

Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü’nün Şefi ve Özel Öğretim Metodu Öğretmenliği yaptığı dönemde (1943-1950) bu alanda uzmanlaşarak önemli eserler ortaya koymuştur.⁸⁷ Ford Vakfı’nın sağlamış olduğu burs ile iki yıllık bir süre (1956-

⁸¹ Abdullah Albayrak, “Türkiye’de Öğretmen Açığının Giderilmesinde Başvurulan Alternatif Uygulamaların İncelenmesi (1961-1996)”, **Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 44.

⁸² Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 140

⁸³ Sorguç, **a.g.e.**, s. 293.

⁸⁴ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 140.

⁸⁵ Binbaşoğlu, **a.g.e.**, s.164.

⁸⁶ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 142.

⁸⁷ Gündüzalp, **a.g.e.**, s. 47.

1958) zarfında ABD’de ortaöğretim kurumlarını inceleme fırsatı bulmuş ve dönüşünde Amerikan Milli Eğitime, özellikle ortaöğretim kurumlarına dair bir kitap yazmıştır.⁸⁸ Baymur’un yazmış olduğu tüm kitaplar o yıllarda rehberlik ederek neredeyse tüm öğretmenler tarafından okunmuştur. Bu eserleri kronolojik olarak şu şekilde sıralayabiliriz⁸⁹:

- 1- Toplu Tedris Nezariyet ve Tatbikatı, 1932. İkinci baskısı 1935.
- 2- Hayat Bilgisi Öğretimi, 1937.
- 3- İlk Okuma Yazma Öğretimi, İstanbul Devlet Basımevi, 1939. 4 defa basılmıştır; 3. basımı 1949.
- 4- Tarih Öğretimi, Ankara Recep Usluoğlu Kitabevi, 1940. 5 defa basılmıştır; 3. basımı 1949.
- 5- M Walter, Yakın Yurt Araştırmaları, Almanca’dan çeviri: Fuat Baymur ve Hayrullah Örs, İstanbul Ülkü Kitap Yurdu, 1941. 2 defa basılmıştır.
- 6- Coğrafya Öğretimi, İstanbul Resimli Ay Yayınevi, 1942. 5 defa basılmıştır; 4. basımı 1949.
- 7- Türkçe Öğretimi, (2 Cilt), 1. Cilt İstanbul Başarı Basımevi 1943, 2. Cilt Tan Basımevi, 1944. Birinci cildin 4. basımı ile ikinci cildin 3. basımı İstanbul İnkılap Kitabevi’nce yapılmıştır. 1948.
- 8- Hayat Bilgisi Dersleri. İstanbul Gavsı Basımevi, 1946. 3. basımı 1949.
- 9- Geometri Öğretimi, İstanbul İnkılap Kitapevi, 1948. Birkaç kez basılmıştır.
- 10- Fuat Baymur-Mustafa Nihat Özün, Hayat Bilgisi Konuları ile İlgili Dil Çalışmaları, İstanbul İnkılap Kitapevi, 1953.
- 11- Özel Öğretim Metodu Antolojisi, İstanbul İnkılap Kitapevi, 1954.
- 12- Amerika Birleşik Devletleri’nde Orta Öğretim, İstanbul Milli Eğitim Basımevi, 1959.
- 13- Fuat Baymur- Kemal Demiray, Çocuk Edebiyatı Antolojisi, İstanbul Milli Eğitim Basımevi (Öğretmen Kitapları), 1961.
- 14- Aritmetik Öğretimi, 1967.

⁸⁸ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e.**, s. 142.

⁸⁹ Gündüzalp, **a.g.e.**, s. 49.

4. AHMET FUAT BAYMUR'UN İLKÖĞRETİM DERSLERİNE DAİR GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİ

Bu bölümde Ahmet Fuat Baymur'un ilköğretim derslerinden İlk Okuma Yazma, Hayat Bilgisi, Türkçe, Coğrafya ve Tarih dersleri ile ilgili görüş ve önerileri dersler hakkında yayımlamış olduğu öğretmenlere rehberlik eden kitapları temel alınarak açıklanacaktır. Her dersle ilgili ilk olarak Baymur'un faaliyet gösterdiği dönemde yaşanan değişimler “Genel Durum” başlığı altında özetlenmiştir. Bu sayede dönemin koşulları da göz önüne alınarak Baymur'un görüş ve önerileri daha bütüncül bir bakış açısıyla incelenebilecektir. Her ders ile alakalı Baymur'un ilgili kitabında belirlediği ana başlıklar ve vurguladığı en önemli kısımlar alınmış, dönemin eğitim programları ile görüş ve önerileri kıyaslanmıştır.

4.1 Ahmet Fuat Baymur'a Göre İlk Okuma Yazma, Hayat Bilgisi, Türkçe, Coğrafya ve Tarih Öğretimi

4.1.1 İlk Okuma Yazma Öğretimi

4.1.1.1 Genel Durum

Aynı coğrafyada yaşamaları, sosyal bir varlık olmaları ve paylaşımda bulunmadan hayatlarını sürdürememeleri nedeniyle insanlar ortak bir iletişim kanalı geliştirmişlerdir. Bu ortak kanal sesler ve işaretler düzeneğinde şekillenmiştir. Dil gelişimi ses, işaret ve sembollerin kurallara uygun olarak kullanımıdır.

İlköğretim birinci sınıfta çocuğun yazılı dilin sembollerini kullanarak sesli okuma yapabilmesi ve duyduklarını yazılı ifade edebilmesinin geliştiği evre “ilk okuma yazma” dönemidir.⁹⁰ Okuma ve yazma öğretiminin formal halde başladığı bu evre okuryazarlığın ilk adımı, sonraki sınıflar ise geliştirildiği evreler olarak kabul edilir.⁹¹ Okuma ve yazma tüm eğitim yaşamının temelini oluşturan en etkili öğrenme

⁹⁰ Özgür Tural, Behçet Oral, “İlk Okuma-Yazma Öğrenmede Okula Başlama Yaşının Okuma-Yazma Başarısına Etkisi”, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 24, 2015, s. 98.

⁹¹ Meral Gözükcü, “Anadili Türkçe Olmayan İlkokul Öğrencilerine İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Basılmamış doktora tezi, 2015, s. 16.

aracıdır.⁹² Buna bağlı olarak tüm eğitim yaşamının başarısında en belirleyici kriter okuma ve yazmada kazanılan becerilerdir.⁹³

Cumhuriyet öncesi dönemde sıbyan mekteplerinde ağır disiplin altında ezbere dayalı okuma ve yazma öğretimini Ahmet Fuat Baymur, etkin ve pedagojik bir alt yapısı olmaması sebebiyle ideal görmemektedir.⁹⁴ Cumhuriyet ile birlikte dönemin Milli Eğitim Bakanı Saffet Bey tarafından düzenlenen bir kongre de katılımcılar okuma ve yazma öğretim yöntemlerinden cümle (tümce) yöntemi konusunu istişare etmiştir.⁹⁵ Kongre; Darülfünun ve Kız Öğretmen Okulu Öğretmeni Ali Haydar Taner, İstanbul Öğretmen Okulu Müdürü İhsan Sungu, İlköğretim Müfettişlerinden Ahmet Halit, Sıtkı ve Salih Beyler, birçok alfabe uzmanı ve öğretmenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.⁹⁶ Cümle yönteminde doğrudan cümleler verilerek öğretime başlanır; cümle, kelime, hece ve harflerin öğretimi aynı anda gerçekleşir. Kısa zamanda okuma yazma öğretiminde başarılı olan bu yöntemin harflere kayarak bütünü bozmuş bulunması pedagojik halde ideal bir yöntem kabul edilmemesine yol açmıştır.⁹⁷ Tam bir uzlaşmanın sağlanamaması üzerine 1924 İlk Mektepler Müfredat Programı'nda okuma ve yazma öğretiminde cümle yönteminin kullanılıp kullanılmaması öğretmenlerin kendi tercihine bırakılmıştır.⁹⁸

Arap harflerinin Türkçe dilinin yapısına uygun olmadığı gerekçesiyle 1928 yılında gerçekleştirilen “Harf İnkılabı” ile Latin alfabesi kullanılmaya başlanmıştır.⁹⁹ Ali Haydar bu durumu “*Türkçe öğrenemiyorlardı. Çünkü bu Elifba’da Türkçe kullanılan P, Ç, J, gibi harfler, huruf-u imle temrinatı ve Türkçede müstamel hiçbir kelime yoktu. Tilaveti Kuran dahi öğrenemiyorlardı. Çünkü bu Elifba’da yalnız resmi hareketlerin temrine ehemmiyet verilip, harfi hareketlerin talimine hiç mevki*

⁹² Şükran Tok, “İlk Okuma Yazma Öğretiminde Kullanılan Yöntemlerin Değerlendirilmesi”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, Cilt: 26, Sayı: 26, 2001, s. 259.

⁹³ Ömer Erbasan, Ülkü Erbasan, “Sınıf Öğretmenlerinin İlk Okuma Yazma Öğretimi Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar”, **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 114.

⁹⁴ Fuat Baymur, **İlk Okuma ve Yazma Öğretimi**, İnkılap Kitabevi, 3.bs, İstanbul 1954, s. 27.

⁹⁵ Gözükcü, **a.g.e.**, s. 20.

⁹⁶ Selda Obalar, “İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin İlk Okuma Yazma Becerileri ile Sosyal Duygusal Uyum ve Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış doktora tezi, 2009, s. 20.

⁹⁷ Aynur Bilir, “İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Özellikleri ve İlk Okuma Yazma Öğretimi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, cilt: 38, Sayı: 1, 2005, s. 97.

⁹⁸ Obalar, **a.g.e.**, s. 20.

⁹⁹ Gizem Engin, Selçuk Uygun, “Osmanlı’dan Günümüze Okuma Yazma Öğretimi”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 21, Sayı: 1, 2011, s. 208.

verilmemiştir. Bu Elifba risalesini ikmal eden zeki bir çocuk bile yekulü, sübhaneke gibi basit kelimeleri okumaktan acizdir.” sözleriyle ifade etmiştir.¹⁰⁰

Latin alfabesinin kullanımının eğitime sağladığı kolaylık sadece okullarda kalmamış ve birçok vatandaş gönüllü olarak okuma yazma öğrenmiştir.¹⁰¹ Yeni harflerin kullanıma başlanması okuma yazma yönteminde net bir usule işaret etmemiş, şekil ve anlam arasında ilişkiler kurularak öğretimin gerçekleştirilmesi şeklinde sürdürülmüştür.¹⁰²

Okuma ve yazma öğretiminde ilk kez büyük bir değişim 1936 İlkokul Programı’nda açık bir ifade ile “kısa cümle yöntemi” usulü ile ortaya konmuştur.¹⁰³ 1948 yılında ilkokul programı ilk okuma yazma eğitimine “İlk okuma ve yazmaya basit cümleler ve sözcülerle başlanacaktır. Zamanla bu cümleler sözcüklere, sözcükler hecelere, heceler ise harflere bölünecek; bu çözümlemeler sonucunda elde edilen sözcük, hece ve harfle yeni cümleler ve sözcükler oluşturulacaktır. Cümlelerin, sözcüklerin ve hecelerin bölünmesini kolaylaştırmak için öğretmen, aynı sözcükleri içine alan cümleleri, aynı heceleri içeren sözcükleri yan yana getirecektir. Üzerinde durulan cümle ve sözcüklerle hikaye, tekerlemeler oluşturmaya da ilk zamanlardan başlayarak önem verecek ve ilk okuma ve yazma konularının öğrencilerin ilgilerini çekecek mahiyette olması sağlanacaktır.” ifadeleri ile yer vermiştir.¹⁰⁴ Bu programda ayrıca öncelikle büyük harflerin öğretiminin yapılması, sene yarısında ise küçük harflerin öğretimine geçilmesi kararlaştırılmış, bu doğrultuda güncellenen 1968 İlkokul Programı ile okuma ve yazma öğretiminde araç-gereç ve materyal kullanımının önemi belirtilerek tavsiyelerde bulunulmuştur.¹⁰⁵

4.1.1.2 Ahmet Fuat Baymur’un Görüş ve Önerileri

Cumhuriyet ile şekillendirilmeye çalışılan eğitim sistemimiz Türk dilinin okunup yazılması üzerine de önemli değişimler geçirmiştir. Eğitimin her kademesinde görev

¹⁰⁰ Baymur, a.g.e, s. 26.

¹⁰¹ Baymur, a.g.e, s. 65.

¹⁰² Obalar, a.g.e, s. 21.

¹⁰³ Baymur, a.g.e, s. 65.

¹⁰⁴ Obalar, a.g.e, s. 21.

¹⁰⁵ Cavit Cinbaşoğlu, “İlk Okuma ve Yazma Öğretiminin ve Alfabe Kitaplarının Tarihsel Gelişimi”, **Eğitim ve Bilim**, Cilt: 24, Sayı: 114, 1999, s. 16.

almaya gayret eden Baymur, ilk okuma yazma öğretimi kapsamında özellikle yabancı kaynaklardan yararlanarak bir kitap yayımlamıştır.¹⁰⁶

Viyana’da tamamladığı pedagoji eğitimi sonrası öğretim yöntemleri konusunda otorite isim olarak kabul edilmiş ve ilkokul derslerinin öğretimi üzerine yazdığı kitaplar neredeyse tüm öğretmenler tarafından okunmuştur.¹⁰⁷ Ahmet Fuat Baymur, ilköğretimin esas amacını çocuğun gelişimine uygun bilgi ve beceriler ile donanımlı şekilde hayata hazırlama olarak yorumlamıştır.¹⁰⁸

İlkokul ile başlayan eğitim-öğretim yaşamı çocuğun dünyasında önemli bir aşamadır ve bu sürecin sağlıklı ilerleyebilmesi için yeterli derecede olgunlaşmanın olması gereklidir.¹⁰⁹ 6-9 yaş aralığında bulunan ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin fiziksel ve biyolojik özellikleri de dikkate alınmalıdır.¹¹⁰ Baymur’a göre, örneğin bu yaşlarda büyük kaslar işlevini tam yapabilirken ince motor kas becerileri, henüz gelişimini tamamlamamıştır. Bu sebeple büyük, kolay hareketler yerine ince kalem, küçük yazı yazma gibi aktiveler çocukta başarısızlık duyguları hissettirip hem okuldan uzaklaşmaya hem de güven kaybına yol açabilir.¹¹¹ Baymur’a göre çocuğun, ilk kez akranları ile birlikte kuralları olan ve sorumluluk aldığı bir kurum içinde bulunması ve o güne kadar aile ortamında bu duyguların dışında yer alması bir bocalama yaşamasına sebebiyet verebilir.¹¹² Bu nedenle yeni bir ortamda bulunmanın getirdiği kaygılar göz önüne getirilerek çocuğa yaklaşım bu hassasiyetle gerçekleştirilmelidir.¹¹³

Bu bahiste 1936 programı “*Birinci sınıf öğretmeninin, bilhassa ilk haftalarda çocuklar için kuru bir öğretim tarzı takip etmekten ve onları çok sıkı bir disiplin altında bulundurmaktan sakınması gerekir.*” ifadesine yer vermiştir.¹¹⁴ Bu dönem çocuklarının özelliklerini Baymur; kendisinden büyüklere hayran, sorumluluk almaya vakıf, hafızası güçlü ve kelime hazinesini genişletmede son derece hızlı olarak tanımlamıştır. Bununla birlikte ilkokul çocuğunun gözlemlene yeteneğinin gelişmiş olduğu ancak gördüklerini çözümüleme ve analiz yapmada yetersiz

¹⁰⁶ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 136.

¹⁰⁷ Bayraktar, **a.g.m**, s. 239.

¹⁰⁸ Baymur, **a.g.e**, s. 5.

¹⁰⁹ Gözükcüçük, **a.g.e**, s. 16.

¹¹⁰ Özge Erdoğan, “*İlk Okuma-Yazma Süreci İçin Önemli Bir Beceri: Fonolojik Farkındalık*”, **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 24, Sayı: 1, 2011, s. 164.

¹¹¹ Baymur, **a.g.e**, s. 7.

¹¹² Baymur, **a.g.e**, s. 6.

¹¹³ Erbasan, Erbasan, **a.g.m**, s. 114.

¹¹⁴ Baymur, **a.g.e**, s. 9.

bulunduğunu belirtmiştir.¹¹⁵ Bu bilgi ışığında ilkokul birinci sınıf çocuklarının düşüncelerden çok duyguları ile hareket ettiklerini söylemek mümkündür.

Okuma, bir yazı metninde bulunan her bir harf, sözcük ve cümlelerin görsel olarak algılanıp zihinde çözümleme yapılarak kavranması sürecidir. Bu sürece dil bilgisi kuralları, noktalama işaretleri ve rakamlarının kullanımı da dâhildir.¹¹⁶ Yazma ise, semboller aracılığı ile sözler ve fikirlerin ortak bir temelde somut olarak ortaya konulmasıdır. Çocuğun bu sembolleri zihninde anlamlı bir bütün oluşturarak hem sözel hem de yazılı ifade edebilmesi okuma yazma becerisi kazanmasıyla gerçekleşir.¹¹⁷

Baymur, okul hayatının ilk mekânı olan sınıfın çocuklar için önemi üzerinde durmuş, çoğu zamanını okul ve ev arasında geçiren bu dönem çocuklarının bu iki mekân arasında bir bağ kurmasının eğitimde pozitif yönlü bir destek olacağını vurgulamıştır.¹¹⁸ Yazma öğretiminde semboller ve konuşma detayları arasında bağ kurulması lüzumludur ve bu nedenle Baymur'a göre konuşma, işitme ve yazma işinin paralel gitmesi gerektir. Aynı zamanda yazmanın öğrenim süreci pratik yapmak ile doğru orantılı olduğundan çocuğa bu konuda yeteri kadar zaman ve fırsat tanınmalıdır.¹¹⁹

İlköğretimin ilk kademesinde bulunan çocukların aynı zamanda oyun çağında olması okuma ve yazma öğretiminde bu alandan faydalanmayı da olumlu yönde pekiştirmektedir.¹²⁰ Baymur oyun etkinlikleri ile sadece öğrenmenin gerçekleşmesi değil, bunun yanında çocuğun eğlenerek ve yaparak yaşayarak bilgiyi almasına imkân sunacağına da değinmiştir.¹²¹ Yapılan oyun ve drama etkinlikleri aynı zamanda çocuğun iletişim kurma becerisini de kuvvetlendirmektedir.¹²² Baymur, eğitim ve öğretimin bu tür aktiviteler ile gerçekleşmesinin çocuklarda grup içinde görev bilinci ve sorumluluk alma yanında toplumsallaşmaya da büyük bir katkı sağlayacağını, bu sebeple de asla ihmal edilmemesi gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında öğretmenler de öğrencilerinin bedensel ve ruhsal durumları, bilgi, yetenek

¹¹⁵ Baymur, **a.g.e.**, s. 7.

¹¹⁶ Engin, Uygun, **a.g.m.**, s. 204.

¹¹⁷ Ali Osman Özcan, Ayşe Ferah Özcan, "Türk Çocuklarının Ses Gelişim Özellikleri ve İlk Okuma Yazma Öğrenme", **İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2014, s. 70.

¹¹⁸ Baymur, **a.g.e.**, s. 6.

¹¹⁹ Baymur, **a.g.e.**, s. 118.

¹²⁰ Özgür Babayigit, Mehmet Gültekin, "İlk Okuma Yazma Öğretiminde Oyunla Öğretim Yöntemi Uygulamaları", **Anadolu Journal of Educational Sciences International**, Cilt: 9, Sayı: 2, 2019, s. 452.

¹²¹ Baymur, **a.g.e.**, s. 8.

¹²² Gözüktüçük, **a.g.e.**, s. 21.

ve kişilik özellikleri ile alakalı da malumat sahibi olabileceklerdir.¹²³ Baymur, öğretmenlerin de bu süreçte öğrencilerin okul deneyimlerinin henüz yeni yeni şekillendiğinin bilincinde olarak her türlü konuda ve eylemde yol gösterici bir rehber bulunması gerektiğini açıklamıştır.¹²⁴

Osmanlı döneminde Arap alfabesinde bulunan harfler benzetme yapılarak ezberletilir; sonrasında hece, kelime ve cümle halde okuma öğretimi tamamlanır ve en son olarak yazma işlemine geçilirdi.¹²⁵ Kimi eğitim bilimcileri arasında görüş ayrılıkları olsa bile Baymur, okuma ve yazma öğretiminin birbirinin ileri veya gerisinde değil eş zamanlı ve birbirini destekleyecek şekilde olması gerektiğini savunmuştur.¹²⁶ İlk okuma ve yazma öğretiminde harf, kelime ve cümleler yeteri kadar tekrar edilmelidir. Seçilen kelime ve cümlelerin çocuğun kavrayabileceği düzeyde ve dikkatini çekebilecek özellikte olmasına özen gösterilmelidir.¹²⁷

Baymur, okuma ve yazmayı öğrenmede çocuğun dünyasında anlam bulabilecek günlük yaşam pratiklerinin kullanılmasının (kapıyı kapatmak, pencereyi açmak gibi...) dikkat çekici ve kolaylaştırıcı etkisi olduğunu belirtmiştir.¹²⁸ Öğretmenler çocukların taklit ederek öğrenme gerçekleştirdiklerinin bilincinde olarak öğretilen her bilgide sık sık tekrara başvurulmalıdır. Harflerden heceler, hecelerden kelimeler ve cümleler oluşturulurken çocuklar her daim motive edilmeli, başarılı oldukları anlarda takdir edilmeli ancak başaramadığı zamanlarda eleştiri veya kızgınlık duyguları geliştirilmemelidir.¹²⁹ Baymur'a göre özellikle okuma ve yazma öğretiminde sık karşılaşılan bu durumlarda öğretmenler, çocuklara baskı oluşturmaktan zorlanmış oldukları harf, hece veya cümleleri belli periyotlar ile tekrar etmek ve ettirmek şeklinde çözmeye çalışmalıdır. Eğitimcimiz, ilk defa okul ortamında yer alan öğrenci grubunda bunun sebebinin kaygı, stres veya utanma duygularından kaynaklanabileceğini ve bu anlarda verilen aşırı tepkilerin çocuğun tüm okul yaşamını olumsuz şekillendirebileceğini vurgulamıştır.¹³⁰

¹²³ Baymur, **a.g.e.**, s. 9.

¹²⁴ Baymur, **a.g.e.**, s. 10.

¹²⁵ Engin, Uygun, **a.g.m.**, s. 204.

¹²⁶ Baymur, **a.g.e.**, s. 113.

¹²⁷ Bilir, **a.g.m.**, s. 97.

¹²⁸ Baymur, **a.g.e.**, s. 89.

¹²⁹ Babayiğit, Gültekin, **a.g.m.**, s. 452.

¹³⁰ Baymur, **a.g.e.**, s. 89.

Baymur, Almanca ve İngilizce kaynaklardan ilk okuma ve yazma öğretimi ile ilgili yöntemleri inceleyerek bazı okullarda denemelerde de bulunmuştur.¹³¹ Ankara’da bulunan Atatürk ve Sarar İlkokulu’nda yetkin bulduğu Advie Öktem’e (İlkokul Öğretmeni) bu yöntemleri uygulatmış ve öğrencilerine bu anları izletmiştir.¹³² Bu faaliyetlerinin gayesi, bu yeni pedagojik yöntemlerin öğretmenlerce anlaşılıp tatbik edilmesini sağlamaktır.

Baymur, ilkokulun ilk kademesinde özellikle ilk sınıflarda yakın çevreye dayalı öğretim yönteminin kullanılmasını teşvik etmiştir. Bu yöntem ile öğretilmek istenen bilgiler çocuğun etrafında şekillenen, bizzat içinde olduğu veya gözlemleme şansının bulunduğu durumların eğitime dâhil edilmesi sürecidir. Bu yaklaşım ile gerçekleştirilen öğretimde çocukların duygu ve düşünce dünyalarının gelişmesi, ayrıca nesneler ve olaylar arasında ilişkiler kurabilmesine zemin sağlanır.¹³³

Buna ek olarak vurgu yaptığı bir başka nokta da müzik, resim, taklit el işleri yardımıyla ifade yeteneğinin güçlendirilmesidir. Bu faktörlerin yanında muhakkak suretle okuma ve yazma öğretimine hesap ve aritmetik işlemlerinin de dâhil edilmesi gerektiğini net bir şekilde belirtmiştir.¹³⁴ Ahmet Fuat Baymur, bu bahsetmiş olduğu yöntemle aslında Toplu Öğretim usulünün ilköğretimde kesinlikle kullanılmasının gerekliliğini savunmuştur.¹³⁵

Toplu öğretim anlayışına göre, dersler birbirinden bağımsız bölümler halinde değil, aralarında bağlantılar kurularak sistematik bir şekilde ilerletilmelidir.¹³⁶ Buna örnek olarak kısa hikâye ve şiirler, müzik dersinde öğrenilip söylenecek bir şarkı veya beden eğitimi dersinde oynanan oyun ile oyuna uyarlanacak bir tekerleme vb. gibi aktiviteleri tavsiye etmiştir.¹³⁷ Aynı şekilde rakamların bulunduğu tekerlemeler ve bilmeceleri de hem matematik hem de okuma ve yazma öğretimi için çok etkin bulmuştur.¹³⁸ İlk okuma ve yazma öğretimi, diğer derslerin alanlarının da merkezi olacağı için, bütün derslerin konu ve kapsamlarının bu öğretime dâhil edilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹³⁹ Bu anlayış ile yapılan öğretimde birbiri ile ilişkili ve

¹³¹ Binbaşıoğlu, **a.g.e**, s. 164.

¹³² Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 136.

¹³³ Baymur, **a.g.e**, s. 9.

¹³⁴ Baymur, **a.g.e**, s. 10.

¹³⁵ Yıldırım, **a.g.m**, s. 61-63.

¹³⁶ Unesco Türkiye Milli Komisyonu, **a.g.e**, s. 137.

¹³⁷ Baymur, **a.g.e**, s. 86.

¹³⁸ Baymur, **a.g.e**, s. 96.

¹³⁹ Baymur, **a.g.e**, s. 85.

paralel ilerleyen konu, bölüm ve derslerin pedagojik açıdan çocuğun zihin dünyasında daha etkili olacağını söylemiştir.¹⁴⁰

Toplu öğretim yöntemi ile öğretmenlerin eğitimde plan ve şema kavramlarına da açıklama getirmiş ve bunun gerekliliğini de sistemli, düzenli ve disiplinli bir ilerlemenin yanında yönetsel durumların (denetim, istatistik gibi...) kolaylaşması için savunmuştur. Plan ve şemanın önemi ve gerekliliğini de *“Mesela bir kıraat dersi için: ‘Münasip bir kıraat okunacaktır.’ demek kâfi değildir. Çünkü bu her ders için söylenebilecek bir şeydir. Okunacak kıraat parçası dâhilinde bilhassa ele alınacak kelimelerin, ısrar edilecek cihetlerin tespit edilmesi lazımdır. Aksi takdirde plan yapılması pek lüzumsuz bir iş olur. Plan yapıldıktan sonra sıra bunun tatbikine gelir. Planı tatbiki itibari ile eski hoca ile yeni hoca arasında büyük bir fark mevcuttur. Eski hoca çocukların alakalarını, onların tedrisata iştirakinden elde olunacak fevaidi nazarı itibara almaya tenezzül etmediği içindir ki bir kere tespit ettiği planını her ne pahasına olursa olsun tatbik etmeye çalışır. Halbuki, bilhassa talebenin tedrisata azami şekilde iştirak ettiği sınıflarda çocukların, hiç hesapta olmayan birçok şayanı dikkat meseleler ortaya attığı görülmüştür. Bu takdirde derhal bu meseleleri ele alıp plan dâhilinde icap eden tadilatı yapmak bir zaruret halini alır. İşte yeni hocadan da beklenen budur.”* sözleri ile ifade etmiştir.¹⁴¹ Memleketimizde bu yıllarda incelemelerde bulunduğu okullarda bilhassa haftalık ders planlarının yetersizliğini saptamış ve bu planların yeni ilkokul programının açıkladığı şekilde düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁴²

Öğretimde üzerinde durduğu bir başka konu da araç gereç kullanımı olmuştur. İlköğretim kademesinde bulunan çocuklar henüz soyut düşünme evresinde olmadıklarından ancak somut halde aktarılan bilgiyi kavrayabilirler.¹⁴³ Bu sebeple Baymur, yazı alanı olarak kullanılan tahtanın tüm öğrencilerin rahatlıkla görebileceği şekilde sınıfın bir duvarını tamamen kaplamasını gerekli görmüştür.¹⁴⁴ Kelime ve cümlelerden meydana gelen görsel eğitimde önemli bir araç olarak kabul ettiği büyük fişlerin sınıfın ortak malı olmasını ve tahtaya asılarak tüm öğrencilerin bunları aynı anda kullanabilmesini önermiştir. Kelime ve sözcüklerin bulunduğu küçük fişlerin

¹⁴⁰ Yıldırım, a.g.m, s. 61-63.

¹⁴¹ Fuat, a.g.e, s. 127.

¹⁴² Fuat, a.g.e, s. 122.

¹⁴³ Şükran Üce, “İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin kişiler arası öz-yeterlikleri ile araç gereç kullanımına yönelik tutumlarının incelenmesi”, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış yüksek lisans tezi, 2019, s. 45.

¹⁴⁴ Baymur, a.g.e, s. 122-125.

ise okul dışı zamanlarda tekrar ve pratik imkânı sağlamak amacıyla her öğrenciye ayrı ayrı dağıtılması gerektiğini belirtmiştir.¹⁴⁵ Çocukların eşya ve nesnelerle birebir temas halinde olmaları öğrenme sürecini hem kolaylaştırmakta hem de hızlandırmaktadır.¹⁴⁶ Baymur, okuma yazma öğretiminde büyük ve küçük fişlerin yanında alfabe kitabı, gazete, müteharrik (dikdörtgen şeklindeki karton veya mukavvalar üzerine basılmış) harfler, lastik harfler, çubuklar, yazı sahaları (defter, kağıt vb.) ve yazı aletlerini (kalem, tebeşir vb.) sık sık kullanılması gereken araç gereçler arasında göstermiştir.¹⁴⁷

4.1.2 Hayat Bilgisi Öğretimi

4.1.2.1 Genel Durum

Cumhuriyetin ilanından sonra hazırlanan ilk eğitim programında (1924) Hayat Bilgisi dersinin konuları "Musahabat", "Tabiat Tetkiki", "Tarih" ve "Coğrafya" derslerinde işlenmiştir.¹⁴⁸ Bu dönemde eğitim politikalarında gerçekleştirilen önemli yeniliklerden birisi de Hayat Bilgisi dersinin programa entegre edilmesidir.¹⁴⁹

Toplu öğretim ilkesine göre hazırlanan 1926 İlk Mektepler Müfredat Programında Hayat Bilgisi dersi ilk kez yer almış ve 1927-1928 eğitim öğretim yılında tüm yurttan uygulamaya konulmuştur.¹⁵⁰

Bu programın toplu öğretim ilkesine göre hazırlanması ve Hayat Bilgisi dersine yer verilmesi eğitimin pedagojik boyutu için son derece önemli bir adımdır.¹⁵¹

Önceki eğitim programlarında "Tarih" ve "Coğrafya" kendi başına bir ders iken bu anlayış ile "Hayat Bilgisi" çatısı altında tek bir ders haline getirilmiştir.¹⁵² Toplu

¹⁴⁵ Baymur, **a.g.e.**, s. 98-99.

¹⁴⁶ Üce, **a.g.e.**, s. 45.

¹⁴⁷ Baymur, **a.g.e.**, s. 111.

¹⁴⁸ Tuğrul Uğur, "2005 İlköğretim 1., 2. ve 3.Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Uşak İli Örneği)", Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış yüksek lisans tezi, 2006, s. 9.

¹⁴⁹ Emin Kılınç, Mehmet Uygun, "2. Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Öğretimine Yönelik Öz Yeterlik Algıları ile Bilişötesi Farkındalıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: XII, Sayı: 29, 2015, s. 1-15.

¹⁵⁰ Taşkın, **a.g.e.**, s. 50.

¹⁵¹ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 161.

¹⁵² Fuat, **a.g.e.**, s. 54-55.

öğretim kavramı müfredat içerisinde bulunan tüm derslerin birbiri ile ilişkili ve sistemli şekilde birbirini tamamlaması ilkesidir.¹⁵³ Hayat Bilgisi ilköğretimin temelini oluşturan Matematik ve Türkçe dersleri kadar ana konumda olup programda yer alan diğer tüm derslerle ilişki halindedir.¹⁵⁴ Bu programının şekillenme sürecinde ülkemize davet edilip görüşleri alınan John Dewey'in bahsetmiş olduğu gibi "Hayat Bilgisi", "Toplu Öğretim" ve "İş Okulu" kavramlarına öncelik verilerek, bilgi ağırlıklı ders kitapları sadeleştirilmiştir.¹⁵⁵

İlköğretimin ilk üç sınıfında okutulan Hayat Bilgisi dersi sonrasında gelecek olan Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimlerine zemin hazırlayan bir derstir.¹⁵⁶ Hayat Bilgisi dersi öğretiminde bilgi aktarımı yanında daha çok beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanır.¹⁵⁷ Eğitim kurumlarının toplumsal şekillenmeye etkisi sebebiyle, milli duygulara sahip iyi vatandaşlar yetiştirmek amaçlanmış ve bu amaçlar programlarda yapılan düzenlemelerde de etkili olmuştur.¹⁵⁸

Güncellenen 1936 Hayat Bilgisi Öğretim Programında köklü değişiklikler yapılmamış, öğrencinin kendisini ve çevresini ön plana alacak bir düşünce hâkim olmuştur.¹⁵⁹ 1948 yılına gelindiğinde ise Hayat Bilgisi Öğretim Programı tüm yurttan uygulanabilir olması amacıyla bölgesel ve çevresel faktörler göz önüne alınarak yeniden düzenlenmiştir.¹⁶⁰ Bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler doğrultusunda 1968 Hayat Bilgisi Öğretim Programı, ABD'deki pratikler örnek alınarak güncellenmiştir.¹⁶¹ Programlarda dönemin siyasal, iktisadi ve sosyal yapısı ve şartlarına paralel güncellemeler yapılmıştır.¹⁶²

4.1.2.2 Ahmet Fuat Baymur'un Görüş ve Önerileri

¹⁵³ Fuat, **a.g.e.**, s. 50-100.

¹⁵⁴ Talip Öztürk, Ömer Kalafatçı, "Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi", **Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi**, Cilt: IV, Sayı: 2, 2017, s. 104.

¹⁵⁵ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 158.

¹⁵⁶ Vedat Aktepe, Emine Cepheci, Sefa Irmak, Şifa Palaz, "Hayat Bilgisi Dersinde Kavram Öğretimi ve Kavram Öğretiminde Kullanılabilecek Teknikler Üzerine Kuramsal Bir Çalışma", **Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi**, Cilt: III, Sayı: 1, 2017, s. 36.

¹⁵⁷ Fehmi Demir, "Değer Öğretimi Yaklaşımlarına Göre Hayat Bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi", **İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, 2018, s. 3.

¹⁵⁸ Aslan, *Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim...*, s. 47.

¹⁵⁹ Bayram Tay, Murat Baş, "2009 ve 2015 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması", **Byburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: X, Sayı: 2, 2015, s. 344.

¹⁶⁰ Tay, Baş, **a.g.m.**, s. 345.

¹⁶¹ Uğur, **a.g.e.**, s. 11.

¹⁶² Pınar Karaman, "Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Öğelerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 17, 2019, s. 349.

Bu dersin en temel gayesi çocukların yaşamlarını idame ettirebilecek bilgi ve beceriler kazandırarak dünyayı algılayabilen yeterli bireyler olarak yetiştirmektir.¹⁶³ Çocuklar bu ders vasıtası ile hem ait oldukları toplumun kültürünü ve yapısını tanır hem de etkin bir vatandaş olarak kendi kimliğiyle sosyal yaşamda var olur.¹⁶⁴

Baymur, Hayat Bilgisi dersinin neden okutulması gerektiğini şu şekilde açıklamıştır:¹⁶⁵

- 1- Çocuklar çevrelerinde yaşananlara karşı ilgi ve merak duyarlar, bu ders ile ilgi ve meraklarına yanıtlar verilerek öğrenmeleri sağlanır.
- 2- Çocuklara içinde bulundukları doğal ve sosyal çevreyi tanıtmak.
- 3- Günümüzden önceki zamanlara ve yabancı çevrelere ait bilgileri aktarabilmek.
- 4- Çocuklar bu ders ile doğal ve toplumsal çevre konularını gelişim düzeylerine uygun bir biçimde öğrenirken bir diğer taraftan da ileride alacak olduğu “Tarih”, “Coğrafya” ve “Yurttaşlık Bilgisi” derslerine hazırlanmış olur.
- 5- Hayat Bilgisi dersinde gözlem yapma ve çıkarımda bulunma gibi faaliyetler zihin gelişimini destekler.
- 6- Hayat Bilgisi bünyesinde bulunan doğa, hayat ve kültürel birikimler gibi konular çocuğun duygusal dünyasını zenginleştirir.
- 7- Çocuklara sadece çevrelerini tanıtmakla kalmaz, bu çevrede yaşayan bireylerin birbirleri ile olan bağlılıklarını öğretmekle milli birlik ve beraberlik duygusunu aşılar.

Ahmet Fuat Baymur, Hayat Bilgisi öğretimini, ders içeriğinin gerçek yaşamdan konular olması ve çocuğun yaşamına doğrudan temas edebilmesi bakımından önemli bulmuştur.¹⁶⁶ Baymur dersin önemini “*Hayat Bilgisini kitaptan okunacak, ezbere konuşma ile geçirilecek söz dersi değil; gözlem, inceleme, deney, iş ve yaşama dersidir. Aynı zamanda da öğretimin mihveridir.*” sözleriyle dile getirmiştir.¹⁶⁷

Öğrenim hayatının en temel aşamasının ilköğretim, ilköğretimin en temel aşamasının ise Hayat Bilgisi dersinin olması öğrencilerin akademik başarılarında belirleyici bir

¹⁶³ Aktepe, Cepheci, Irmak, Palaz, **a.g.m.**, s. 36.

¹⁶⁴ Özcan Palavan, Erdoğan Başar, “*Hayat Bilgisi Dersinde Beyin Temelli Öğrenmenin Öğrencilerin Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi*”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: XVIII, Sayı: 1, 2014, s. 168.

¹⁶⁵ Fuat Baymur, **Hayat Bilgisi Dersleri**, İnkılap Kitabevi, 5. bs, İstanbul 1960, s. 6-9.

¹⁶⁶ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 12.

¹⁶⁷ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 21.

faktördür.¹⁶⁸ Baymur, haftalık ders programında Hayat Bilgisinin başlangıç noktası olarak kabul edilip diğer derslerin de bu derse göre düzenlenerek konuların birbirleri ile paralel gitmesini tavsiye etmiştir.¹⁶⁹ Ders programında toplu öğretim anlayışının uygulamasını kolaylaştırabilmek için Hayat Bilgisi dersini ağırlıklı olarak haftanın ilk günlerine yerleştirilmesini doğru bulmuştur.¹⁷⁰

Baymur, öğretmenlerin yıllık, haftalık ve günlük planlar yapmasını düzenli ve sistemli ilerlemenin sağlanabilmesi için lüzumlu görmüştür. Ancak bu planların özellikle haftalık ve günlük değişen koşullara uyum sağlayabilecek şekilde esnek olabildiğini de tavsiye etmiştir.¹⁷¹

Baymur, toplu öğretim kavramının programda yer edinmesini büyük bir kazanç olarak görmekle birlikte bu anlayışın ilkokulun ilk üç sınıfında bulunup dördüncü sınıflarda keskin bir şekilde yokluğunu ise desteklememiştir. Bu kapsamda *“Farz edelim ki Tarih derslerinde keşifler ve seyahatler tetkik olunuyor. Bu münasebetle kıraat derslerinde büyük kaşiflerin hayatlarına ait makale veya risalelerin okunması, elişleri dersinde bu devre ait gemi ve kıyafet numuneleri vücuda getirilmesi pekala mümkündür.”* sözleriyle bu geçişin makul şekilde telafi edilmesi gerektiğini belirtmiştir.¹⁷²

Hayat Bilgisi, aile ortamından çıkarak okul kurumu içine dâhil olan öğrenciye yaşama dair zihninde bulunan tüm çıkarımları gerçek yaşam ortamına aktarma imkânı sunar.¹⁷³ Çocukların, çevrenin farkında olarak toplumla bütünleşebilen bireyler bulunabilmeleri bu ders öğretilerini ne kadar içselleştirebildikleri ile doğrudan bağlantılıdır.¹⁷⁴ Baymur, çocukların nesneler ve olaylarla temas halinde olabilmeleri için sıklıkla yerinde inceleme, araştırma ve gözlem yapılmasını tavsiye etmiştir. Hayat Bilgisi içinde yer alan konular ile ilgili eğitici gezilerin düzenlenmesini ise son derece faydalı bulmuştur.¹⁷⁵

¹⁶⁸ Palavan, Başar, **a.g.m**, s. 168.

¹⁶⁹ Fuat, **a.g.e**, s. 123.

¹⁷⁰ Fuat, **a.g.e**, s. 125.

¹⁷¹ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 48.

¹⁷² Fuat, **a.g.e**, s. 118.

¹⁷³ Gamze Alak, Ahmet Nalçacı, *“Hayat Bilgisi Öğretim Programı Öğelerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”*, **Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 33, 2012, s. 37.

¹⁷⁴ Filiz Zayimoğlu Öztürk, Mehmet Coşkun, *“Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması”*, **Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: III, Sayı: 4, 2015, s. 240.

¹⁷⁵ Fuat, **a.g.e**, s. 129.

Çocuğun okul hayatını sevmesi, yeni bilgileri kolaylıkla öğrenebilmesi ve tüm süreçlerde aktif rol alması yapılacak etkinliklerle daha kolay hale gelmektedir. Hayat Bilgisi dersi bu faaliyetler için ideal bir zemin sunan öğretim dersidir.¹⁷⁶ Baymur, öğretmenlere yapılacak etkinlikler öncesi öğrencilerine ön bilgi vermelerini ve bu süreçte gerekli olabilecek araç ve gereçleri imkânlar ölçüsünde temin etmelerini önermiştir.¹⁷⁷ Eğitimcimiz, öğretmenlerimizin Hayat Bilgisi derslerinde taklit ve drama yöntemlerini “insanların hareketleri, hayvanların halleri ve hayatla ilgili olaylar” gibi konu ve kavramların öğretiminde kullanmalarını önermiştir.¹⁷⁸

İletişim, problem çözme ve çıkarım yapabilme becerilerinin geliştirildiği bu ders içeriğinde birey, toplum ve doğal çevre konuları bulunur.¹⁷⁹ Öğretimi şekillendiren unsurlara bakıldığında öğrenci, öğretmen ve öğretim konusunu görmekteyiz. Ancak buna ek olarak Baymur, kullanılacak araç gereçleri, zaman ve mekân kavramlarını da öğretimin temel unsurları arasında görmektedir.¹⁸⁰

Baymur’a göre, önceleri öğretmenin gerçekleştirip öğrencilerin uzaktan izlediği deneysel etkinlikler programdaki yaklaşım değişimleriyle öğrencinin aktif görev aldığı faaliyetlere dönüşmüş ve böylece çocuklar Hayat Bilgisi dersinde yaparak yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirebilmişlerdir.¹⁸¹ Bu dersin öğretiminde kavram olmak üzere haritalar, karikatürler ve bulmacaların kullanımı karışıklıkları ortadan kaldırarak öğrenme ve hatırlamayı kolaylaştırmaktadır.¹⁸² İlköğretimin özellikle ilk sınıflarında çocuğun somut dönemde olması sebebiyle duyuları ile algılamasına fırsat verilmeli ve imkânlar ölçüsünde nesneleri gözlemleyerek görüp dokunup kıyaslayabilmesi sağlanmalıdır.¹⁸³ Öğretmen, “genelden özele”, “basitten karmaşığa” ve “somuttan soyuta” ilkelerine programda yer verip öğretimi gerçekleştirilecek her konu için referans almalıdır.¹⁸⁴

¹⁷⁶ Beyza Karabulut, Mehmet Faik Yılmaz, Mevlüt Gündüz, “İlkokul Hayat Bilgisi Dersinde Vatanseverlik Değerinin Etkinliklerle Öğretimi”, **Temel Eğitim Dergisi**, Cilt: II, Sayı: 2, 2020, s.35.

¹⁷⁷ Fuat, **a.g.e.**, s. 129.

¹⁷⁸ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 76.

¹⁷⁹ Tamer Ceylan, “Hayat Bilgisi Dersinde Senaryo Tabanlı Öğrenme Yöntemi ile Kavram Öğretiminin Öğrencilerin Başarı, Tutum ve Öğrenme Kalıcılığına Etkisi”, **Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016, s. 13.

¹⁸⁰ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 32.

¹⁸¹ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 42.

¹⁸² Aktepe, Cepheci, Irmak, Palaz, **a.g.m.**, s. 44.

¹⁸³ Uğur, **a.g.e.**, s. 12.

¹⁸⁴ Ceylan, **a.g.e.**, s. 22.

Kimi zaman inceleme maksadıyla yer aldığı okullarda yakın çevreden başlayarak oradan ülkeye ve sonrasında dünyaya olacak bir ilerleyişin bulunmadığını tespit etmiş ve şu sözleriyle bir örnek göstermişti:¹⁸⁵“İkinci sınıf mevzuları dâhilinde bir ‘Nakliye vasıtaları’ ünitesi vardır. Ankara’nın bazı sınıflarında bu güzel ve mahalli olmaya çok müsait olan mevzunun, pek umumi mahiyette ve merkepten başlayarak tayyareye kadar muhtelif nakliye vasıtalarının geçit resmi yapması şeklinde ve her yer için kabili tatbik olacak bir tarzda mütalaa edildiğine şahit oldum. Hâlbuki bu itibarla Ankara’nın birçok hususiyeti vardır: Evvela vapur ve kayık nakliyatı yoktur; tramvay tesisatı mevcut değildir, tayyare ile nakliyat yapılmamaktadır. Buna mukabil çocuğun hayatında rol oynayan, belki de sabahleyin mektebe gelirken istifade ettiği bir otobüs şebekesi mevcuttur. Sonra otomobil ve kamyon ile nakliyat şehrin hayatında mühim rol oynar. Sık sık köylülerin merkep, beygir ve kağnılarla nakliyat yaptıkları görülür. Demiryolu ve istasyonu itibari ile bile o şekilde bir hususiyeti haizdir ki bu itibarla mesela İstanbul’dan Eskişehir veya Bursa’dan ayrılır.” Bu bilgi ışığında günümüz eğitiminin de temel ilke ve prensiplerinden olan “yakından- uzağa”, “özelden-genele” kavramları üzerinde de önemle durmuştur.

Baymur, yakından uzağa ilkesinin uygulanmasında Hayat Bilgisi dersi için ilköğretim birinci ve ikinci sınıfta çocukların yaşamını sürdürdüğü çevre, üçüncü sınıfta ise çocuğun yaşadığı çevreye uzak olan yerlerin öğretilmesini tavsiye etmiştir.¹⁸⁶ Programın etkin şekilde uygulanarak hedeflere ulaşılmasında en önemli görev öğretmenlere düşmektedir.¹⁸⁷

1948 programı “Eğitsel Sonuçlar” bölümünde, ünitelerin işlenmesi sırasında ortaya çıkan doğal fırsatlar ile çocuğa öğretilmek istenen bazı kazanımlar not şeklinde belirtilmiştir. Eğitimcimiz bu konuda, temiz havanın sağlığımıza faydaları öğretilirken öğretmenlerin çocuklara sınıfın havalandırılması gibi sorumluluklar vererek fırsatlar yakalayabileceğini belirtmiştir.¹⁸⁸

Hayat Bilgisi öğretiminde öğrenci ve etrafında yaşananlar olaylar merkez konumdadır.¹⁸⁹ Yaşamın kendisi olarak görülen Hayat Bilgisi dersi öğretiminde bilgi,

¹⁸⁵ Fuat, **a.g.e.**, s. 121-122.

¹⁸⁶ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 23.

¹⁸⁷ Karaman, **a.g.e.**, s. 351.

¹⁸⁸ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 87.

¹⁸⁹ Ceylan, **a.g.e.**, s. 12.

beceri ve tutumun çocuğun gelişim özelliklerine paralel olarak götürülmesi beklenmektedir.¹⁹⁰ Yapılan etkinlikler aynı zamanda çevreye uyum sağlama, ekip olarak görev alma ve yaratıcı düşünme gibi becerilerin kazanılmasını kolaylaştırır.¹⁹¹

Baymur, bu dersin deney yapma için de uygun bir ders olduğunu belirterek özellikle sınıfta toprak, gübre ve bitkiler ile ilgili deneyler gerçekleştirilip, akvaryum temin edilerek veya bitki yetiştirilerek öğretimin somutlaştırılmasını önermiştir. Bu faaliyetler sonucunda öğrenimin gelişmesi yanında doğa sevgisi de pekiştirilmiş olmaktadır.¹⁹² Okul bahçesini bu ders öğretimi için elverişli bir araç olarak gören Baymur, işlenecek konu çerçevesinde hem konuşma hem gözlem yapabilmek için bu alanların kullanılması gerektiğini belirtmiştir.¹⁹³

Öğrenci motivasyon ve arzularının geri planda kaldığı sistemlerde edinilen bilgiler, salt halde kalır ve yaşamda kullanılamaz. Eğitim bilimlerine pedagojik alt yapının yansması gereği öğretim yöntem ve tekniklerinde değişimler görülmüştür.¹⁹⁴ Değişen eğitim anlayışıyla birlikte Baymur, sadece duymanın değil görme ve el kullanımının da ön plana çıktığını tespit etmiş ve bu sebeple öğretimde kullanılacak araç ve gereçlerin çeşitlendirilmesini önermiştir. Bu bağlamda Hayat Bilgisi dersi için öğrenciyi ve öğretmeni zorlamayacak plan, harita, tahıl, meyve, saat, metre, fatura ve gazete gibi maliyeti düşük ve temini kolay materyallerin kullanımını da uygun bulmuştur.¹⁹⁵ Baymur, bu derste örneğin “Cumhuriyet Bayramı” konusu işlenirken Atatürk ile ilgili görsel, broşür ve gazete haberlerinin yer aldığı bir öğretim içeriğinin çok daha fazla verimli olacağını açıklamıştır. Dikkat edilmesi gereken husus olarak ise çocuğun seviyesine uygunluğun öğretmen tarafından belirlenmesini işaret etmiştir.¹⁹⁶

Hayat Bilgisi öğretiminin temelde amacı iyi vatandaşlar yetiştirmek iken, zamanla yaşanan değişimlere bağlı çevre ve toplumla uyumlu bireyler olmalarını sağlayacak

¹⁹⁰ Fatih Yılmaz, Selin Göçen, “Hayat Bilgisi Öğretimine İlişkin Yapılan Araştırmalara Yönelik Bir İnceleme”, **Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi**, Cilt: III, Sayı: 2, 2019, s. 76.

¹⁹¹ Barış Çetin, “İkinci Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Öğretimi Dersine Yönelik Tutumları”, **Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: XIX, Sayı: 1, 2018, s. 641.

¹⁹² Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 18.

¹⁹³ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 59.

¹⁹⁴ Leyla Hanbaba, “Oyunla Öğretim Yönteminin İlköğretim Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Hayat Bilgisi Dersi Başarısı ve Tutumuna Etkisi”, **Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s. 32-33.

¹⁹⁵ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 32-39.

¹⁹⁶ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 16.

becerileri kazanmaları da ön plana çıkmıştır.¹⁹⁷ Diğer taraftan milli bilinç ve ortak kültür oluşturabilmek için de okutulan bu dersin içeriğinde toplumsal yapıdan uzak bütünleşmemiş değerler bulunmamalıdır.¹⁹⁸ Çünkü milli duygu ve değerleri barındıran bu ders içeriği geçmiş ile gelecek arasında bir köprü vazifesi de görmektedir.¹⁹⁹

Okullar çocukların kişilik özelliklerinin ortaya çıktığı ve kendilerini rahatça ifade edebildikleri kurumlar olmalıdır. Bu kurumlarda yer alan Hayat Bilgisi dersinde uygulanacak oyunlarla eşitlik, özgürlük ve adalet gibi kavramlar çocuklar tarafından rahatça anlaşılır.²⁰⁰ Baymur, yapılacak etkinliklerden istenen sonuçların alınıp öğrenmenin kalıcı olabilmesi için etkinliğin hemen sonrasında tüm sınıfın dâhil bulunduğu değerlendirme sohbetlerinin yapılmasını gerekli görmüştür.²⁰¹

Baymur, sınıfta yapılan konuşma ve münazara gibi faaliyet anlarında öğretmenin çok müdahalede bulunmadığı, öğrencilerin birbirleri ile daha çok konuşup tartışabildikleri bir sınıf ortamını Hayat Bilgisi dersi öğretimine ve çağdaş eğitime uygun bulmaktadır.²⁰² Ders süreleri boyunca öğrencilerin pasif konumda kalmaları hem dersin etkinliğini düşürmekte ve hem de dikkatlerinin dağılmasına neden olmaktadır. Bu sebeple Hayat Bilgisi dersinde sık sık etkinliklere yer verilmelidir.²⁰³

Hayat Bilgisi ders kitapları, programda istenen amaçlara ulaşabilmeyi sağlaması yanında uygulayıcı olan öğretmenlere de yol göstermelidir.²⁰⁴ Hayat Bilgisi konuları yaşamla doğrudan orantılı olması dolayısıyla güncel gazete ve dergi gibi araçlarda ders kitaplarının yanında kullanılabilecek materyallerdir.²⁰⁵ Ders kitaplarının yanında

¹⁹⁷ Onur Batmaz, Taner Altun, “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Öğretimi Dersine Yönelik Tutumları ile Öz Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama**, Cilt: X, Sayı: 20, 2019, s. 25.

¹⁹⁸ Yılmaz Geçit, Gülşah Gençer, “Hayat Bilgisi Dersinde Kazandırılması Beklenen Değerlere İlişkin Veli Görüşleri”, **e-Journal of New World Sciences**, Cilt: VI, Sayı: 1, 2011, s. 79.

¹⁹⁹ İlker Dere, Ayçin Emeksever, “Hayat Bilgisi Derslerinde Sözlü Tarihle Kültürel Mirasın Öğretimi”, **Gelecek Vizyonlar Dergisi**, Cilt: II, Sayı: 4, 2018, s. 45.

²⁰⁰ Hanbaba, **a.g.e.**, s. 32-33.

²⁰¹ Fuat, **a.g.e.**, s. 129.

²⁰² Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 72.

²⁰³ Hanbaba, **a.g.e.**, s. 38.

²⁰⁴ Semra Güven, Melek Ayyayla, “Hayat Bilgisi Ders Kitapları ile İlgili Yapılan Çalışmaların İçerik Analizi”, **The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences**, Cilt: III, Sayı: 2, 2017, s. 76.

²⁰⁵ Tolga Topçubaşı, “Hayat Bilgisi Dersinde Gazete Haberleriyle Desteklenmiş Örnek Olay Yönteminin Etkililiği: Bir Eylem Araştırması”, **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, 2020, s. 37.

Baymur, mutlaka pratik yapmak için kullanılacak bir” iş defteri” oluşturulmasını ve bunun dersin kendi defterinden bağımsız olması gerektiği önerisinde bulunmuştur.²⁰⁶

Gezilerin yapılma imkânı olmadığı zamanlarda Baymur, öğretmenlerin öğrencilere araştırma ve inceleme ödevleri verilmesini önermiş ve sonrasında sınıfta topluca konuşmalarla bu bilgilerin pekiştirilmesini savunmuştur. Çocuklara bu görevler verilirken ulaşabilecekleri konular olmasına dikkat edilmesi gerektiğini de belirtmiştir.²⁰⁷

Baymur’a göre Hayat Bilgisi dersi ilköğretim üçüncü sınıfa gelindiğinde öğrenciyi “Yurttaşlık Bilgisi” ve “Tabiat Bilgisi” derslerine hazırlık mahiyetinde doğa güzelliklerinin olduğu güzel bir dille yazılmış okuma parçaları, kitap ve kitapçıkları okumaya teşvik etmelidir. Bu şekilde çocukların kitap okuma ve kütüphane oluşturma alışkanlığı kazanmalarının da sağlanabileceğini vurgulamıştır.²⁰⁸

4.1.3 Türkçe Öğretimi

4.1.3.1 Genel Durum

Cumhuriyet’in ilanı öncesi uygulamada olan ilkokul programında Türkçe dersleri bulunmaktadır.²⁰⁹ Cumhuriyet’in ilanı sonrası ilk eğitim öğretim programı olan ve 1924 yılında hazırlanan İlk Mektepler Müfredat Programı’nda Türkçe dersi toplu öğretim ilkesi kapsamında diğer derslerin öğretimi ile ilişkili şekilde yer almıştır.²¹⁰ Bu dönemin eğitim anlayışına göre hazırlanan 1924 İlkokul Türkçe Öğretim Programında derslerin nasıl işleneceği hakkında bilgiler yer almaktadır. Edebiyat ve dil öğretimine yönelik ilk program olması yanında bu programın Arap alfabesine göre hazırlandığı görülmektedir.²¹¹

Aynı yıl İstanbul’da toplanan Elifba Kongresi’nde alınan kararla ilk okuma yazma öğretiminde tümdengelim yönteminin kullanımı kabul edilmiş ve tüm yurтта

²⁰⁶ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 89.

²⁰⁷ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 68.

²⁰⁸ Baymur, Hayat Bilgisi..., s. 17.

²⁰⁹ Ahmet Balcı, “1338 (1922) İlköğretim Türkçe Dersi Programı”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Cilt: 0, Sayı: 27, 2010, s. 113.

²¹⁰ Hümeysra Kutlubay, “1928’den Günümüze Kadar Türkçe Öğretimi Programlarında Dil Bilgisi Öğretiminin Durumu”, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2015, s. 30.

²¹¹ Nida Ülkü Çetin, “Türkçe Eğitimi ve Öğretiminde Sınırlılıklar”, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 34.

uygulanmaya konulmuştur.²¹² 1924 İlk Mektepler Müfredat Programı'nda tahrir (yazma) bahsi ilk defa yer almış ve daha sonra tüm güncellenen programlarda da varlığını korumuştur.²¹³

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim kurumlarında Arapça ve Farsça kullanımı kaldırılarak Türkçe bilim dili olarak kabul edilmiştir.²¹⁴ 1926 Türkçe Programında Türkçe öğretimi için "Hedefler" kısmı oluşturulmuştur. Toplu öğretim anlayışına göre hazırlanan 1926 öğretim programında Hayat Bilgisi dersi merkezi bir konumda yer almıştır. Program, Türkçe derslerindeki dil bilgisi kavramlarının Hayat Bilgisi ile ilişkili ilerlemesini istemiştir.²¹⁵

29 harften oluşan Latin Alfabesinin kabulü ile eğitim sistemimizde köklü değişiklikler yaşanmış ve Türkçe dersleri yeni harflerle öğretilmeye başlanmıştır. 1926 öğretim programında yer alan "Elifba" başlığı harf inkılabı sonrası 1930 Öğretim Programında "Alfabe" olarak güncellenmiştir.²¹⁶ Latin harflerinin kullanılmaya başlanması sonrası güncellenen 1929-1930 Türkçe Programında edebiyat ve dil bilgisi öğretimi bir bütün olarak ele alınmış ve bu öğretimin tüm aşamaları detaylı şekilde açıklanmıştır.²¹⁷ Harf İnkılabı ile alfabe öğretimi zorunlu tutulmuştur.²¹⁸ Programda yer alan detaylar arasında öğrencinin motivasyonunu artırma, dinleme becerisi, kompozisyon yazma, okuma alışkanlığı kazandırma ve plan yapılması gibi unsurlara da değinilmiştir.²¹⁹

Cumhuriyet sonrası programlarda dil bilgisi öğretiminin yer almasının Baymur'a göre iki ana sebebi vardır. Bu sebepleri Latin harflerinin kabulü sonrası gramer yapısının yeniden inşa edilmesi ve pedagojik öğretime uygun yöntem ve anlayışın benimsenmesi olarak belirtmiştir.²²⁰

²¹² Kutlubay, a.g.e, s. 27.

²¹³ Fuat Baymur, **Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)**, İnkılap Kitabevi, 6. Bs, İstanbul 1959, s. 49.

²¹⁴ Özcan Demirel, "İlkokullarda Türkçe Öğretimi ve Sorunları", **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: VIII, Sayı: 8, 1992, s. 31-32.

²¹⁵ Çetin, a.g.e, s. 34-35.

²¹⁶ Çetin, a.g.e, s. 35.

²¹⁷ Emine Demirbaş, "Cumhuriyet Dönemi Türkçe Öğretimiyle Günümüz Türkçe Öğretiminin Karşılaştırılması", **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: II, Sayı: 1, 2011, s. 8.

²¹⁸ Yüksel Girgin, "Cumhuriyet Dönemi (1929-1930, 1949,1981) Ortaokul Türkçe Öğretimi Programlarının İçerik, Genel ve Özel Amaçlarıyla Karşılaştırmalı Gelişim Düzeyi", **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: II, Sayı: 1, 2011, s. 20.

²¹⁹ Girgin, a.g.m, s. 15.

²²⁰ Fuat Baymur, **Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)**, İnkılap Kitabevi, 5. Bs, İstanbul 1959, s. 125.

İlk defa 1929-1930 Türkçe Programında ilkeler, amaçlar ve esaslar açıklanarak derslerde kullanılacak yöntem ve tekniklerden bahsedilmiş ve okuma yazma öğretiminde yapılacak uygulamalara yer verilmiştir.²²¹ 1929 Türkçe Programında sözlü anlatım içerisinde konuşma adabı, yazılı anlatım için ise okunaklı yazıya önem verilmesi gibi ifadelerle yer verilmiştir.²²²

Gramer, tahrir ve kıraat dersleri yer almış olmasına rağmen 1929 Türkçe Programı bilgi öğretiminden çok uygulamaya önem vermiştir.²²³ Daha kapsamlı hale getirilmesi ile oluşturulan 1936 Türkçe Programın en önemli özelliği ise milli duyguları ön planda tutan bir yaklaşımı benimsemiş olmasıdır.²²⁴ Türkiye Cumhuriyeti'nin "milli devlet" anlayışını benimsemiş olması ve Arapça-Farsça öğretiminin yerine Türkçe öğretimine önem verilmesi Atatürk sayesinde gerçekleşmiştir.²²⁵ Milli duyguların pekiştirilmesi amacını güden 1936 Türkçe Programı Osmanlıca kelimeler yerine Türkçe kelimelerin kullanımını ile hazırlanmıştır.²²⁶

1936 Programında yer alan hedeflerde ulaşılmak istenen, Türkçe'nin doğru ve etkili kullanımı, kelime hazinesinin zenginleştirilmesi ve anlama anlatma becerilerin geliştirilmesidir.²²⁷ 1936 Türkçe Programında ilk defa eğitim ve öğretim ilkeleri açık ve anlaşılır şekilde ifade edilmiştir.²²⁸ Bu program ile aynı zamanda bilimsel yöntemlere göre faaliyet yollarının öğretilmesi ve okul ile aile arasında iş birliği olması ilkeleri yer almıştır.²²⁹

Cumhuriyet sonrası uygulanan programlardan farklı olarak 1948 yılında güncellenen Türkçe Programında teorik bilgi yükünden ziyade öğrencilere beceri kazandırmak amaçlanmıştır. "Uygulama" ve "kullanma" kavramı "öğretme" kavramından önde tutulmuş ve gramer kurallarının ezberletilmesi anlayışı yerine dil kullanımına yönelik çalışmalara daha çok önem verilmiştir.²³⁰ 1948 Programına bir önceki program

²²¹ Girgin, **a.g.m.**, s. 24.

²²² Girgin, **a.g.m.**, s. 19.

²²³ Girgin, **a.g.m.**, s. 20.

²²⁴ Ali Kocayigit, Necdet Aykaç, "İlkokul Türkçe Öğretim Programının Eğitim Programı Öğeleri Açısından Değerlendirilmesi (1923-2017)", **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: XVI, Sayı: 44, 2019, s. 256.

²²⁵ Demirbaş, **a.g.m.**, s. 8.

²²⁶ Kocayigit, Aykaç, **a.g.m.**, s. 257.

²²⁷ Çetin, **a.g.e.**, s. 36.

²²⁸ Kocayigit, Aykaç, **a.g.m.**, s. 253.

²²⁹ Kocayigit, Aykaç, **a.g.m.**, s. 257.

²³⁰ Girgin, **a.g.m.**, s. 18.

hedeflerini bünyesinde barındırması yanı sıra öğrencilere okuma alışkanlığının kazandırılması maddesi eklenmiştir.²³¹ Güncellenen 1948 İlköğretim Türkçe Programı amaç, içerik, öğrenme süreçleri ve ölçme değerlendirme unsurları dikkate alınarak hazırlanmış ve ilköğretimin beş sınıfı içinde “Okuma, Söz ve Yazı ile İfade, İmla ve Dilbilgisi” konularında hedefler detaylı şekilde açıklanmıştır.²³²

1948 Türkçe Programında konuşma ve yazma becerileri üzerinde durularak çocukların sözlü ve yazılı anlatımlarının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Program öğrencilerin evde okumuş oldukları kitapları sınıfta anlatmaya yönlendirmiş böylece öğretmenlerin öğrencileri takip edebilmeleri amaçlanmıştır.²³³

Güncellenerek uygulanan tüm programlar en temelde öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesini istemektedir.²³⁴ 1948 İlkokul Türkçe Programı uzun bir süre uygulamada kalmış ve 1968 yılına gelindiğinde yeniden düzenlenmiştir. Bu program ile “Okuma ve Yazı” maddeleri eklenerek öğretim hedefleri açıklanmıştır. 1968 İlkokul Türkçe Programında ayrıca “yazı” kavramı üzerinde durularak hızlı, okunaklı ve güzel bir el yazısı için ders konularının neler olacağı, çalışmalarının nasıl yapılacağı ve hangi araç gereçlerin kullanılacağı tüm detayları ile yer almıştır.²³⁵

1968 Programında ilk defa eğitim sistemimize dâhil olan ünite planları, günlük ve yıllık planlardan bahsedilmektedir. Ancak bu planların uygulamalarında öğretmenin tercihi, okul imkânları ve çevresel faktörler sebebiyle katı uygulama zorunlu tutulmamıştır.²³⁶ 1968 Türkçe Öğretim Programı “İlk Okuma ve Yazma, Okuma, Sözlü ve Yazılı Anlatım, İmlâ, Dil Bilgisi, Yazı” maddelerini içermekte ayrıca anlama ve okuma becerisinin yanında dinleme becerisine de vurgu yapmaktadır.²³⁷ Programda değerlendirme; ders sonu, ünite sonu, ara dönem ve yılsonu değerlendirmeleri yapılması şeklinde yer almıştır.²³⁸

4.1.3.2 Ahmet Fuat Baymur’un Görüş ve Önerileri

²³¹ Çetin, a.g.e, s. 36.

²³² Kocayigit, Aykaç, a.g.m, s. 257.

²³³ Girgin, a.g.m, s. 20.

²³⁴ Demirbaş, a.g.m, s. 5.

²³⁵ Kocayigit, Aykaç, a.g.m, s. 258.

²³⁶ Kocayigit, Aykaç, a.g.m, s. 259.

²³⁷ Çetin, a.g.e, s. 37.

²³⁸ Kocayigit, Aykaç, a.g.m, s. 259.

Dil bireylerin kendisini, çevresini, toplumu tanıdığı ve kültürel birikimi kavradığı bir düşünme aracıdır.²³⁹ İlkokul programlarında Türkçe dersleri okutulmasının genel amacı; Türk dilini sevdirmek, dil bilgisi kuralları çerçevesinde hem yazı hem konuşma dilini doğru ve etkili kullanma becerisi kazandırmak ve çocuğun kelime hazinesini zenginleştirmektir.²⁴⁰ İnsanların yaşamları boyunca iyi bir okuryazar olması ve çağdaş eserleri idrak edebilmesi ancak Türkçe dersi kazanımları ile gerçekleştirilebilir.²⁴¹

Türkçe dersinin amaçlarını Baymur şu şekilde açıklamıştır:

- 1- Çocukların duyduklarını ve okuduklarını anlayabilmesi.
- 2- Çocukların yaşadığı, gördüğü, duyduğu veya okuduğunu söz ve yazı ile ifade edebilmesi.
- 3- Çocukların Türk dilini sevmesi ve okumuş olduğu eserlerden haz alabilmesi.
- 4- Çocukların Türk dilinin hem konuşma hem de yazı dili olarak tüm kurallarını bilerek etkin kullanabilmesi.²⁴²

Türkçe öğretiminde genel amaç; öğrencilerin dil becerileri kazanarak bu becerileri kullanabilmelerini sağlamaktır.²⁴³ Dil; vatan, millet ve ortak geçmiş gibi toplumdaki bireyleri bir arada tutan en önemli unsurların başında gelmektedir.²⁴⁴

Ahmet Fuat Baymur, Cumhuriyet dönemine kadar programda Türkçe dersinin yerine Arapça ve Farsça okutulmasını ana dil eğitiminde büyük bir eksiklik olarak görmüştür. Türkçe okullarda okutulmaya başlandıktan sonra, temel bir ders olarak programda yer almıştır. Baymur, bunun nedenini ise diğer derslerin konularının bile Türkçe dersinde metin halde okutulup öğretilmesi olarak görmüştür.²⁴⁵

Devlet yapılarında kültür, milli kimlik ve toplumsal değerlerin varlığını koruyarak devamlılığını sağlaması, ancak dilin doğru ve etkili kullanılarak nesiller boyu

²³⁹ Demirbaş, **a.g.m.**, s. 3.

²⁴⁰ Gözükcüçük, **a.g.e.**, s. 16.

²⁴¹ Sedat Sever, “*Türkçe Öğretiminde Yeni Yapılanma Çalışmaları*”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, Cilt: 0, Sayı: 13, 2003, s. 28.

²⁴² Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)* ..., s. 9.

²⁴³ Murat Özbay, Deniz Melanlioğlu, “*Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi*”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: V, Sayı: 1, 2008, s. 31.

²⁴⁴ Mustafa Arslan, “*Ana dili Olarak Türkçe Öğretimi ve Temel Dil Becerilerinin Gelişiminde Karşılaşılan Sorunlar*”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: V, Sayı: 46, 2017, s. 64

²⁴⁵ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)* ..., s. 7.

aktarılması ile mümkündür.²⁴⁶ Çocukların okul hayatının başlamasına kadar şekillenen dil kullanımı ilkököl ile planlı, programlı ve sistematik bir şekilde yürütülür.²⁴⁷ Öğrencilerin dil becerisinin tam manasıyla kazandığını söyleyebilmek için doğru ve etkili bir şekilde okuma, yazma, dinleme ve konuşma faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri gerekmektedir.²⁴⁸

İlkokula başlamadan önceki dönemde çocuklarda belirli bir seviyede konuşma ve dinleme becerisi gelişmiş olmakla birlikte, okul sonrası Türkçe ve dil bilgisi dersleri ile okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin etkin şekilde çocuklara kazandırılması hedeflenmektedir.²⁴⁹ Öğretmenlerin, çocukların dili doğru ve etkin kullanabilmelerini sağlamak için sıklıkla onlara duygu, düşünce ve yaşamış oldukları olayları anlattırması gerekmektedir. Baymur, ilkököl çağında yer alan hemen hemen her çocuğun konuşma isteğinin fazla olduğunu ancak okul ortamında yeni bulunması veya utangaçlık sebebiyle geri çekilme yaşayabileceğini söylemiştir.²⁵⁰ Baymur, çocuklardaki utangaçlık duygusunun temelinde kimi zaman kekemelik, şive kullanımı, kamburluk veya şişmanlık gibi sebepler, kimi zaman da evde otoriter bir yapıya sahip ebeveynin yer alması gibi durumların neden olabileceğini belirtmiş ve öğretmenlerin bu gibi durumlarda öğrencileri destekleyerek rahat bir sınıf ortamı oluşturması gerektiğini belirtmiştir.²⁵¹

Etkili konuşma becerisi ile bireyler arasında duygu ve düşünce alışverişi gerçekleşerek toplumsal kaynaşma sağlanır.²⁵² Çocuklar okula ilk geldikleri andan itibaren kendi dilleri ile konuşurlar ancak zamanla akıcı konuşma becerisini kazanabilirler. Baymur'a göre, öğrencinin bu süreç içindeki konuşmalarında kimi zaman duraksamalar yaşanabilir ve öğretmen bu anlarda çocuğun eksiklerini tamamlayarak ona rehberlik etmelidir.²⁵³ Sınıf içinde yapılacak konuşma

²⁴⁶ Musa Kaya, "Amerika Birleşik Devletleri'nde Türk Varlığı ve Türkçe Öğretimi", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, Cilt: III, Sayı:4, 2014, s. 136.

²⁴⁷ Şahin Şimşek, "Dizilerle Kelime Öğretimi Gülse Bırsel'in Jet Sösyete Dizisi Örneği", **Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi**, Cilt: VI, Sayı: 1, 2020, s. 116.

²⁴⁸ Bayram Bozkurt, Ferdi Bülbül, Hakan Demir, "Dikte ve Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi", **Turkish Studies**, Cilt: IX, Sayı: 6, 2014, s. 160.

²⁴⁹ Arslan, **a.g.m.**, s. 65.

²⁵⁰ Baymur, **Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)**..., s. 20.

²⁵¹ Baymur, **Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)**..., s. 29.

²⁵² Fahri Temizyürek, "İlköğretim İkinci Kademe Konuşma Becerisinin Geliştirilmesi", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: XL, Sayı: 2, 2007, s. 118.

²⁵³ Baymur, **Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)**..., s. 24.

etkinliklerinde yakından uzağa ilkesi benimsenerek çocuğun kendi yaşamından konulara öncelik verilmelidir.²⁵⁴

Öğretmenler, öğrencilere cümleleri kelimelere, kelimeleri hecelere ve harflere ayırma veya harf ve hecelerden kelime ve kelimelerden cümle oluşturma çalışmalarını mümkün oldukça tekrarlatmalıdır.²⁵⁵ Kontrol aracı olarak da kullanılabilecek olan ve hatırlama, değerlendirme, analiz ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştiren soru cevap tekniği ile öğretmen sorular sorarak öğrencilerden yanıtlar almaktadır.²⁵⁶

Sınıfça yapılan tartışma etkinliklerinde öğrenciler düşüncelerini karşılıklı paylaşarak fikir alışverişinde bulunur, böylece hem ifade yetenekleri hem düşünce dünyaları ve hem de etkili bir dinleyici olma becerileri gelişir.²⁵⁷ Baymur, soru cevap tekniği ile işlenen derslerde çocukların sadece öğretmenin sözünü duyarak ona dair yanıt verdiğini yani bunlar için tam bir düşünme ve konuşmanın olmadığını belirtmiş ve bu yöntemin konuşma becerilerini istenilen ölçüde desteklemediğini savunmuştur.²⁵⁸

Öğrencilere okuma yazma çalışmaları sırasında dinleme becerisi kazandırılması da muhakkak gerçekleştirilmeli, öğrenci dinlediği bir metin üzerinde neden-sonuç ilişkisi, ana fikir ve gizli mesajları rahatlıkla algılayabilmelidir.²⁵⁹ Baymur'a göre, öğrencilere yaptırılacak sesli okumalar sayesinde onların okuma konusunda bulunduğu seviye tespit edilebilir. Öğrencinin okuması kendisinde güven oluşturur ve bu uygulama aynı zamanda ona okuma pratiği kazandırır.²⁶⁰

Etkin öğrenme ve kalıcı bilgi edinmede en önemli yol okuma, dinleme ve anlama ile gerçekleştirilir.²⁶¹ Konuşmacıdan kaynaklanan ses tonu, konuşma hızı, telaffuz ve kelimelerin seviyeye uygun olmaması gibi faktörler dinlemeyi olumsuz etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.²⁶²

²⁵⁴ Temizyürek, **a.g.m.**, s. 122.

²⁵⁵ Baymur, *Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)*..., s. 37.

²⁵⁶ Kutlubay, **a.g.e.**, s. 18.

²⁵⁷ Kutlubay, **a.g.e.**, s. 21.

²⁵⁸ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 23.

²⁵⁹ Murat Özbay, Tuğba Barutçu, "*Dil Psikolojisi ve Türkçe Öğretimi*", **Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 11, 2013, s. 956.

²⁶⁰ Baymur, *Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)*..., s. 78.

²⁶¹ Cemal Yıldız, Alpaslan Okur, "*İlköğretim Okullarındaki Okuma Etkinliklerinde Göz Ardı Edilen Bir Konu: Sözçük Öğretimi*", **Türklük Bilimi Araştırmaları**, Cilt: 0, Sayı: 27, 2010, s. 756.

²⁶² Demirnaş, **a.g.m.**, s. 16.

Çocukların dil ve zihin gelişimini destekleyen oyun ve etkinlikler, öğrenmeyi kolaylaştırarak bilgilerin kalıcı olmasını sağlaması yanında öğrencilerin derse karşı motivasyonlarını da artırmaktadır.²⁶³ Yaşamın her türlü durum ve olaylarının sahnede söz ve hareketler ile canlandırılması tiyatro faaliyetidir.²⁶⁴ Baymur'a göre, Türkçe derslerinin ilkökul birinci sınıftan itibaren başlaması ve bu yaş grubu çocuğunun hala oyun döneminde bulunması sebebiyle oyunlar öğretim aracı olarak sık sık kullanılmalıdır.²⁶⁵ Çocukların konuşma becerisi kazanmasında Baymur, drama faaliyetlerini beden dilini kullanmayı öğrenmeleri bakımından da önemli görmüştür.²⁶⁶

Sesli okuma çalışmalarında çocukların kelimeleri doğru telaffuz etmeleri, yenilerini öğrenmeleri ve vurgu, tonlama jest ve mimik kazanmaları amaçlanmaktadır.²⁶⁷ Sesli okuma çalışmalarında amaç okunan metnin doğru, etkili ve anlaşılır şekilde olmasını sağlamaktır. İlkokul dönemi çocuklar ilk kez metni istenen şekilde okuyamayabilir, bu sebeple öğrenci sesli okuma yapacağı metni daha öncesinde birkaç defa okumuş olmalıdır.²⁶⁸

Sessiz okumalarda kısa sürede daha çok metin okunabilmesi, duraksamanın ve göz hareketinin daha az olması ve bir hareketle tüm satırın kavranması gibi avantajlar mevcuttur.²⁶⁹ İnsanlar sosyal yaşamda sesli okumadan ziyade sessiz okumayı daha yoğun kullanmaktadırlar.²⁷⁰ Baymur, okul hayatı boyunca öğrencilerin sesli okumadan ziyade sessiz okuma yapmaları ve insanların yaşamları boyunca da bu alışkanlığının öğrencilerde geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.²⁷¹

Çocuklara Türkçe dersinde kelime öğretiminin amacı hazinelerini genişletmenin yanında bunların bu kelimeleri pratik yaşamda da kullanarak iyi birer konuşmaya sahip olmalarını sağlamaktır.²⁷²

²⁶³ Erol Duran, Tufan Bitir, "Bulmaca Tekniği ile Kelime Öğretimi", *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt: II, Sayı: 2, 2018, s. 21.

²⁶⁴ Ayşe Betül Erkul, "İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Olaya Dayalı Metinlerin Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirmedeki Etkisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s.13.

²⁶⁵ Baymur, *Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)*..., s. 34.

²⁶⁶ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 26.

²⁶⁷ Balcı, *a.g.m.*, s. 114.

²⁶⁸ Demirbaş, *a.g.m.*, s. 21.

²⁶⁹ Baymur, *Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)*..., s. 87.

²⁷⁰ Demirbaş, *a.g.m.*, s. 22.

²⁷¹ Baymur, *Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)*..., s. 87.

²⁷² Duran, Bitir, *a.g.m.*, s. 17.

İyi okuma alışkanlığının kazandırılmasında ilk okuma ve yazma derslerinin başlaması-önemlidir. Baymur'a göre, iyi okuma yapabilmede baş, göz, ses ve zihin faaliyetlerinin birbiri ile uyumlu ve ritimli bir şekilde gerçekleşmesi gerekmektedir. Öğretmen tarafından okumaları için önerilecek kitapların çocuğun yaş ve seviyeye uygunluğu ve bunların ilgisini çekecek tür kitapların olması da okuma alışkanlığının yerleşmesinde önemli noktalardandır.²⁷³

Çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarıyla kitaplarda birçok bilmedikleri sözcükle karşılaşmaları, kelime hazinelerinin gelişmesine ve etkili konuşmalarına destek olmaktadır.²⁷⁴ Aynı zamanda kelime hazinesi zayıf bulunan öğrenciler okuduklarını anlama ve ifade etmede yaşayacakları zorluklar sebebiyle hem öğrenim hayatı boyunca hem de yaşamın her alanında yetersiz ve başarısız olacaktır.²⁷⁵

Okuma alışkanlığının kazanılmasıyla birlikte öğrenciler çok çeşitli yeni sözcükle, karşılaşır ve kelime hazinelerini genişletirler.²⁷⁶ Kelime hazinelerinin gelişmesi ile öğrenilmiş olan yeni kelimeler, konuşmalarda kullanılmaları sayesinde etkinlik kazanırlar.²⁷⁷ Baymur, iyi bir okuyucu olmanın sadece eğitim yaşamında değil tüm hayat boyunca başarı getireceğine inanmaktadır. Ancak iyi okuyucu kişiler, mesleğinde iyi yazılar okuyarak daha büyük başarılar elde edebilmesinin yanı sıra demokrasinin gereklerini de yerine getirebilir. Dahası insanlığın ortak mirası bulunan edebi eserlerin okunması ve anlaşılması bireylerin ufkunu açar, zevklerinin estetik bir boyut kazanmasını sağlar ve insanların birbirlerine karşı daha hoşgörülü olmasını olanak tanır.²⁷⁸

Çocukların seviyesine uygun yazılı eserlerin okutulması ile onlara mantıklı düşünme, mantıksal çıkarım, imgeleme ve analiz yapma becerileri kazandırılır.²⁷⁹ Öğrenciler, serbest okuma etkinlikleri ile okuma alışkanlığı kazanmaktadırlar. Öğretmenler öğrencilerin serbest okuma etkinliklerindeki seçimlerini tamamen çocuğa bırakmayarak doğru yönlendirmelerde bulunmalıdır.²⁸⁰ Okuma metinlerinin

²⁷³ Baymur, *Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)*..., s. 11.

²⁷⁴ Baymur, *Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)*..., s. 10.

²⁷⁵ Duran, Bitir, **a.g.m.**, s. 16.

²⁷⁶ Erkul, **a.g.e.**, s. 40.

²⁷⁷ Erkul, **a.g.e.**, s. 43.

²⁷⁸ Baymur, *Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)*..., s. 7.

²⁷⁹ Ali Göçer, "Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecinde Bağlam Temelli Sözcük Öğretimi ve Etkin Sözcük Dağarcığı Oluşturmadaki İşlevi", *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt: III, Sayı: 1, 2015, s. 50.

²⁸⁰ Yıldız, Okur, **a.g.m.**, s. 758.

seçiminde kullanılacak araçlar arasında Baymur, diğerk derslerin kitaplarının, ocuk dergilerinin, gazete, broşür, ansiklopedi ve sözlüklerin de mutlaka yer alması gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde yaptırılacak okumaların dersler arasında ilişki kurulmasına olanak sağlayacağını da vurgulamıştır.²⁸¹

Öğretmenler okul dışı zamanda öğrencilerin neler okuduklarını ve nelere ilgi duyduklarını saptamalı, okuma alanlarını çeşitlendirmelidir.²⁸² Baymur’a göre, öğretmenler öncelikle metinlerin tamamını kendileri okumalı, bilinmeyen kelimeleri sınıfta öğrencilerle konuşarak tanıtmalı ve sonrasında aynı metinleri bunlara okutmalıdır.²⁸³

Türkçe dersi içinde Baymur’a göre öğretmen alfabetik sıralamaya göre hazırlanmış, kelimelerin tüm anlamlarının yer aldığı ve kısaltmaların bulunduğu sözlüklerin kullanımını öğrencilerine öğretmelidir.²⁸⁴

Baymur, okuma konularında faydalanılabilecek yöntemler arasında, bir okuma parçası üzerinde beste yapılarak söylenmesi veya okuma parçasının resimle ifade edilmesi gibi müzik ve resim etkinliklerini vurgulamıştır.²⁸⁵ Bu aynı zamanda toplu öğretim anlayışı için de uygun bir öğretim tarzıdır.

Dilin edebi eserlerinin öğrencilere ezberletilmesi çalışmalarına ilkokul ikinci sınıfta başlanmaktadır.²⁸⁶ Milli değere sahip marşlarımızın ezberletilmesi de Türkçe dersi içinde gerçekleştirilmektedir. Baymur’a göre öğretmen öğrencilerine yazıyı parçalara bölerek ve sık sık tekrar ettirerek ezber yaptırmalıdır.²⁸⁷

Dinleme, konuşma ve okuma becerilerinden sonra yazma becerileri kazandırılmaktadır. Yazma becerisinin geliştirilebilmesi için öncelikle öğrencilerin iyi birer dinleyici olmaları gerekmektedir.²⁸⁸ Yazma becerisi ile çocuğun doğru, açık, anlaşılır ve güzel bir üslup ile duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi amaçlanmaktadır.²⁸⁹ Türkçe dersi öğretiminde sistemli bir şekilde öncelikle ses,

²⁸¹ Baymur, Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)..., s. 63.

²⁸² Baymur, Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)..., s. 96.

²⁸³ Baymur, Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)..., s. 67.

²⁸⁴ Baymur, Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)..., s. 120.

²⁸⁵ Baymur, Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)..., s. 118.

²⁸⁶ Balci, a.g.m, s. 115.

²⁸⁷ Baymur, Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)..., s. 122.

²⁸⁸ Dilara Yılmaz, Sibel Kaya, “İlk Okuma Yazma ve Türkçe Öğretimi İle İlgili Tezlerin İncelenmesi”, **Turkish Studies**, Cilt: XV, Sayı: 1, 2020, s. 445.

²⁸⁹ Baymur, Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)..., s. 49.

sözcük, cümle yapısı öğretilir, ardından yazma ve dil bilgisi kazanımları gerçekleştirilir.²⁹⁰ Baymur, ilk etapta çocukların cümle yapısını bilemediklerini, bu sebeple yazı yazmaya alıştırılma aşamasında, öğretmenlerin cümleyi önce sesli okuyup sonra öğrencilere tekrar ettirmesini, ardından tahtaya yazmasını, sonrasında öğrencilerin de yazmasını sağlayarak pratik yaptırımlarını yerinde bulmuştur.²⁹¹ İlk yazma çalışmalarında Baymur, çocukların bizzat içinde bulundukları veya gözlem yapabildikleri yakın çevreden konular seçilmesi durumunda daha başarılı olacaklarına değinmiştir.²⁹² Çocuğa yazma becerisi kazandırılıp geliştirilmesi aşamasında Baymur, öğretmenlerin öncelikle kısa cümlelerden oluşan kısa metinler yazdırılmalarını önermiştir.²⁹³

Türkçe dersinin aynı zamanda bir uygulama dersi olması sebebiyle, dil becerilerinin gelişmesi için farklı birçok etkinlik ve faaliyet yapılarak öğretimin gerçekleşmesi de mümkündür.²⁹⁴

Baymur, yazma çalışmalarında, öğretmenlerin çocuklara hayali konuları öyküye benzer şekilde yazdırması, rüyalarını yazdırması, bir resim göstererek buna dair yazı yazdırması veya mektup yazdırması gibi yöntemler kullanmalarının son derece faydalı olacağına değinmiştir. Aynı zamanda ilkokulun dördüncü ve beşinci sınıflarında okunan bir metin sonrasında zihinde kalanların yazdırılması, öğretmenin ders anlatımı sırasında notlar almalarının sağlanması ve dilekçe yazdırılması gibi pratikleri de yazma becerisinin kuvvetlendirilmesi için tavsiye etmiştir.²⁹⁵

Öğretmen tarafından öğrencilerin seviyelerine uygun yöntem ve teknikler kullanılarak öğretilmek istenen yeni kelimeler çocuğa kazandırılmaya çalışılır.²⁹⁶ Dinleme, anlama, konuşma becerilerinin kazandırılıp ifadenin zenginleştirilmesinde; deyim, atasözü, benzetme ve kişileştirme gibi eğitim sürecindeki öğretim teknikleri

²⁹⁰ Firdevs Güneş, “Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, Cilt: I, Sayı: 1, 2013, s. 2.

²⁹¹ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 55.

²⁹² Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 62.

²⁹³ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 49.

²⁹⁴ Erhan Akın, Mehmet Akif Çeçen, “Çoklu Ortama Dayalı Türkçe Öğretimine ve Çoklu Ortama Dayalı Türkçe Öğretimine Çoklu Ortam Araçlarına Yönelik Öğrenci Görüşleri”, *Turkish Studies*, Cilt: 10, Sayı: 7, 2015, s. 55.

²⁹⁵ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 62-108.

²⁹⁶ Duran, Bitir, *a.g.m.*, s. 20.

kullanılmaktadır.²⁹⁷ Toplumsal kültür ve değerlerimizin yansması olan deyim ve atasözleri bu ders içinde öğretilmesi gereken zengin Türk dilinin ürünleridir.²⁹⁸

Türkçe dersinin öğretim amaçları gerçekleştirilirken öğretmen, aynı zamanda öğrenme sürecini planlayarak çağdaş ve pedagojik yapıya uygun bir sınıf ortamı hazırlar ve öğrenci motivasyonunu artırmayı amaçlar.²⁹⁹ Türkçe dersi öğretiminde yapılacak etkinliklerde uygun yöntemlerin seçimi ile öğrenciler arasındaki bireysel farklılıklar gözetilerek her birinin etkinliğe aktif şekilde katılımının sağlanması gerekmektedir.³⁰⁰ Öğretmen sınıfta bulunan tüm öğrencilerle iyi bir iletişim kurarak bireysel farklılıklarını tespit edebilmelidir.³⁰¹

Yazma becerisi öğrencilerin duygu, düşünce ve durumları algılama, yorumlama, değerlendirme ve çözümleme süreçleri ile tamamlanmaktadır. Yazma becerisi aynı zamanda öğrencilerin karar verme ve problem çözme becerilerini de pekiştirmektedir.³⁰² Öğretmenlerin, yazma becerilerin kuvvetlenmesi için çocuklara metin yazma ödevleri vermelerini de önermiştir. Baymur'a göre izlenecek yol öncelikle ilköğretim birinci ve ikinci sınıfta çocukların bireysel yeterliliğe sahip olamamaları sebebiyle tüm sınıfla beraber toplu yazma çalışma yapmasının yanı sıra, üçüncü sınıfta bireysel yazı ve ancak dördüncü sınıfa gelindiğinde ise serbest yazı yazmalarıdır.³⁰³ Türkçe dersi içinde kazandırılmak istenen becerilerin gerçekleştirilmesinde Baymur'a göre, önemli bir yöntem de bir hikâye veya okuma parçasının bir kısmının okunması, sonrası öğrencilerin hayal gücü çerçevelerinde o metni tamamlarını istemektir.³⁰⁴ Baymur, öğretmenlerin çocukların yazmış olduğu metinleri ele alırken kendilerini doğru ifade edebilme ve dil bilgisi kurallarına uyma bakımından değerlendirmeleri gerektiğini belirtmiştir.³⁰⁵ Yazılmış metinlerin

²⁹⁷ Şefik Yaşar, Pınar Girmen, "İlköğretim Öğrencilerinin Türkçe Dersi Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: VIII, Sayı: 3, 2013, s. 13.

²⁹⁸ Tuncay Türkben Bayterek, "Türkçe Ders ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Deyim Varlığı ve Öğretimi Açısından İncelenmesi", *Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, Cilt: II, Sayı: 2, 2019, s. 66.

²⁹⁹ Fevzi Dursun, Ayhan Bulut, "Aktif Öğrenme Modelinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Öğrenci ve Öğretmen Görüşleri", *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, Cilt: X, Sayı: 3, 2019, s. 611.

³⁰⁰ Elif Omca Çobanoğlu, Ayça Cirit Gül, "İlkokul 4. Sınıf Müfredatında Yer Alan Cümlelerin Öğeleri Konusunun Sınıf Dışı (Outdoor) Etkinliklerle Desteklenerek Öğretilmesi", *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 9, 2017, s. 524.

³⁰¹ Temizyürek, *a.g.m.*, s. 120.

³⁰² Özbay, Barutçu, *a.g.m.*, s. 961.

³⁰³ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 53.

³⁰⁴ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 120.

³⁰⁵ Baymur, *Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)*..., s. 113.

değerlendirilmesinde, sürece öğrencilerin de dâhil edilmesini faydalı bulmuş ve öğretmen eşliğinde her bir öğrencinin kendi ve birbirlerinin metnlerini düzeltmesi veya öğretmenin birkaç öğrencinin metnini sesli olarak düzeltmesi gibi faaliyetlerin kullanılmasını önermiştir.³⁰⁶

Okullarda imla kurallarının öğretiminin amacı; dilimizin doğru konuşulup yazılmasının sağlanmasıdır.³⁰⁷ İmla öğretiminde Baymur’a göre öncelikle öğretmen kelimeyi söyler, sonrasında hecelere ayırır, akabinde tahtaya yazar, yazılan kelimeyi yazı üzerinden seslere böler ve kelimeyi tekrar bir bütün olarak okur.³⁰⁸ İmla kurallarının öğretiminde Baymur’un üzerinde durduğu en önemli mevzu “çocuğa görelilik” ilkesidir. Bu konuda imla öğretilecek kelimelerin çocuğun yaşamında kullandığı kelimelerden seçilmesi ve içinde bulundukları yaş itibarıyla anlamlandırabilme ve hafıza gibi faktörlerin göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamıştır.³⁰⁹

İkinci kademe dil bilgisi öğretiminde özellikle çocukların günlük hayatlarında kullandıkları somut örnekler (kelimeler) seçilmelidir. Dil bilgisi çalışmaları için öğretmen öğrencilerin çok fazla örnek görmelerini sağlayarak pratik yapmalarını temin etmeli ve bunların muhakkak bir defter tutmalarını sağlayarak hatırlama ve tekrarlarına imkân oluşturmalıdır.³¹⁰

Zihinsel süreçlerle gerçekleşen konuşma ve yazma becerilerinde öğrenciler dilin tüm unsurları aracılığıyla en uygun sözcük ve cümleleri kullanıp düşünce ve dil arasında bağ kurmaktadır.³¹¹ Anlatma, drama, soru cevap ve gözlem yöntemlerinin dil bilgisi öğretiminde kullanılması öğrenmeyi kolaylaştırmaktadır.³¹² Dil bilgisi öğretimi, dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerisi kazandırılarak dilin doğru ve etkili kullanımının kuşaktan kuşağa aktarılmasını amaçlamaktadır.³¹³

³⁰⁶ Baymur, Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)..., s. 115.

³⁰⁷ Baymur, Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)..., s. 122.

³⁰⁸ Baymur, Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)..., s. 131.

³⁰⁹ Baymur, Türkçe Öğretimi (Birinci Kitap)..., s. 135.

³¹⁰ Baymur, Türkçe Öğretimi (İkinci Kitap)..., s. 137.

³¹¹ Özbay, Barutçu, **a.g.m.**, s. 958.

³¹² Kutlubay, **a.g.e.**, s. 20.

³¹³ Kutlubay, **a.g.e.**, s. 1.

Türkçe dersi öğretiminde en sık kullanılan araç ders kitaplarıdır.³¹⁴ Öğrenciler bilmedikleri her türlü sözcük, kelime çeşidi, cümle yapısı, yeni kavram ve dil bilgisi yapılarını ders kitaplarındaki metinlerden öğrenirler.³¹⁵ Ders kitaplarının öğretimde en fazla kullanılan araçlar olmasındaki en büyük etken programın içeriğine uygun şekilde düzenlenmesidir.³¹⁶ Ders kitapları öğrencileri araştırma ve düşünmeye sevk edici okuma parçaları, ünite başlarında veya sonlarında yer alan sorular ve alıştırmalar yapma bölümleri ile son derece kıymetli bir öğretim aracıdır ve bu sebeple de her öğrencinin kendisine ait ders kitabının olması gereklidir.³¹⁷

Öğretmenler sadece ders kitaplarına bağlı kalarak ders işlememeli ve öğrencileri seçmiş olduğu kitaplara yönlendirerek rehberlik etmelidir.³¹⁸ Türkçe dersi öğretimi sadece ders kitabı ve etkinliklerle sınırlandırılması istenilen hedeflere ulaşmada yeterli değildir. Bu sebeple Türkçe dersi öğretmenlerinin lüzumlu derecede bilgi ve beceri sahibi olmaları gerekmektedir. Dil bilgisi konularının salt bilgi aktarımından çok metin üzerinde örneklerle verilmesi, öğrenme ortamlarının düzenlenmesi ve uygun yöntemlerin seçilerek kullanılması öğretmenlerin sorumluluğundadır.³¹⁹

4.1.4 Tarih Öğretimi

4.1.4.1 Genel Durum

Osmanlı Devleti'nin yıkılıp Cumhuriyet'in kabul edilmesiyle birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da değişimler ve yenilikler hayata geçirilmiştir. Laik ve çağdaş bir eğitim anlayışının yanında “Ulus Devlet” ve “Milli Kimlik” kavramları da ön planda tutularak Tarih öğretiminde yeni düzenlemelere gidilmiştir.³²⁰ Atatürk

³¹⁴ Aslı Maden, “İlkokul Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığını Zenginleştirme Açısından İncelenmesi”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: XIX, Sayı: 76, 2020, s. 1633.

³¹⁵ Erkul, a.g.e, s. 31.

³¹⁶ Maden, a.g.m, s. 1633.

³¹⁷ Ali Göçer, “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarının Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 1, 2010, s. 197-198.

³¹⁸ Ertuğrul Kaya, “İlköğretim II. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Söz Varlığı İncelemesi”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 21.

³¹⁹ Erhan Çer, “Türkçe Öğretmenlerinin ‘Türkçe Öğretimine’ Yönelik Yeterlilikleri”, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 26, 2017, s. 69.

³²⁰ Seher Boykoy, “Türkiye’de 1939-1945 Yıllarında Tarih Öğretim Programları ve Tarih Ders Kitaplarının İncelenmesi”, **Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 21, 2011, s. 158.

önderliğinde başlatılan millileştirme çalışmaları eğitim faaliyetlerinde Tarih dersi başta olmak üzere tüm eğitim programlarına yansıtılmıştır.³²¹

Cumhuriyet'in ilk eğitim programı bulunan İlk Mektepler Müfredat'ına göre Tarih öğretimi “Malumatı Vataniye” ve “Musahabat-ı Ahlakiye” derslerinde gerçekleştirilmiştir.³²² 1924 öğretim programı ile Osmanlı Devleti ideolojisi yerine Cumhuriyet'in gerekli gördüğü nitelikler benimsetilerek, Atatürk ilkeleri korunmaya çalışılmıştır. Milli duyguların yoğun şekilde hissedildiği bu programda Milli Mücadele'nin büyük bir payı olduğu bilinmektedir.³²³ İlkokulun üçüncü sınıfında başlayan Tarih dersi öğretimi daha çok “kıraat ve musahabe (okuma ve konuşma)” usulünde yapılırken, ilkokulun dördüncü ve beşinci sınıflarına gelindiğinde ise “Türk Tarihi ve Genel Tarih” konuları çerçevesinde şekillenmiş ve İslam Tarihi konularına neredeyse hiç yer verilmemiştir.³²⁴

Bu program Cumhuriyet eğitim anlayışına uygunluğu ve dönemin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi sebebiyle iki yıl uygulamada kalmış ve 1926 yılında yeni bir program hazırlanmıştır.³²⁵ Toplu öğretim ilkesi benimsenerek yeniden düzenlenen 1926 İlk Mektepler Müfredat Programı'na göre, ilkokulun ilk üç sınıfında Hayat Bilgisi okutulurken dördüncü ve beşinci sınıflarında Tarih konuları öğretilmiştir.³²⁶ Aynı yıl derse “Yurt Bilgisi” adı altında programda yer verilmiştir.³²⁷ Bu programda Tarih dersi öğretim müfredatına askeri eğitim konuları ile ilgili bilgiler de dâhil edilmiştir.³²⁸ İlkokul Tarih ders kitapları Mehmet Fuat Köprülü, İhsan Şerif Sagu ve Ahmet Halit Yaşaroğlu tarafından hazırlanırken, 1926 sonrası bu görev Milli Talim ve Terbiye Dairesi'ne devredilmiştir.³²⁹ Bu programda öğrencinin gelişimi dikkate

³²¹ Bülent Akbaba, Bahattin Demirtaş, Togay Seçkin Birbudak, Bahadır Kılcan, “Tarih Öğretmeni Adaylarının Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Öğretimine Yönelik Görüşleri”, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, Cilt: VI, Sayı: 2, 2014, s. 208.

³²² Ali Yalçın, Nadire Emel Akhan, “Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler Programlarının Sosyal Bilgiler Öğretim Yaklaşımlarına Göre İncelenmesi”, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, Cilt: XII, Sayı: 3, 2019, s. 843.

³²³ Erdal Taşbaş, “21. Yüzyıla Kadar Türkiye'de Tarih Öğretimi ve Hedefleri”, *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: I, Sayı: 2, 2018, s. 177.

³²⁴ Mesut Çapa, “Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarih Öğretimi”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt: 0, Sayı: 29, 2002, s. 41.

³²⁵ Yalçın, Akhan, *a.g.m.*, s. 843.

³²⁶ Çapa, *a.g.m.*, s. 41.

³²⁷ Mustafa Sağdıç, “Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Disiplinler Arası Öğretim Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi”, *X. Uluslararası Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Kongresi*, (27-28 Ekim 2018/Ohri-Makedonya), IBANESS Kongreler Serisi, s. 296.

³²⁸ Sezai Öztas, “Atatürk Dönemi Tarih Anlayışı ve Tarih Öğretimi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: II, Sayı: 2, 2009, s. 101.

³²⁹ Çapa, *a.g.m.*, s. 40.

alınarak Tarih derslerinde öğretim yöntemleri ve öğretimde araç-gereç kullanımı konularında açıklamalara yer verilmiştir.³³⁰

1928 yılında Latin harflerinin kullanılmaya başlanması ve dönemin şartları gereği düzenlemeler yapılarak 1936 öğretim programı uygulamaya konulmuştur. Bu programda milli eğitimin amaçları geniş bir şekilde açıklanmış, nesiller arasında köprü vazifesi görerek kültürel miras ve toplumsal değerlerin aktarılması ile milli birliğin kuvvetlendirilmesinde Tarih öğretiminin önemi bir kez daha vurgulanmıştır.³³¹ 1936 programında Tarih dersi konularının yoğunluğu tartışmalara sebep olmuş olsa da köklü bir değişime gidilmemiştir.³³²

Ancak 1938 yılına gelindiğinde Tarih konuları “Yeni ve Yakın Zamanlar” ve “Türkiye Cumhuriyeti” şeklinde iki ana bölüm çerçevesinde şekillendirilmiştir.³³³ Tarih dersi müfredatında Türk Tarihi konularına ağırlık verilmiştir.³³⁴ Bu programda ezberci eğitim yerine öğrencinin aktif rol alarak gözlem ve araştırma yolu ile öğrenmesinin sağlanması Tarih dersi öğretimi içinde belirtilmiştir.³³⁵ Ders konularının teorik bilgiler yanında pratik bilgileri de kapsamı gerektiği düşünülmüş ve öğretimde yakından uzağa yöntemi benimsenmiş, ayrıca konular toplu öğretim ilkesine uygun şekilde düzenlenmiştir.³³⁶

1948 yılında yeniden güncellenen öğretim programı ile hedefler daha ayrıntılı bir şekilde belirtilmiş ve “Yurt Bilgisi” dersinin adı “Yurttaşlık Bilgisi” olarak değiştirilmiştir.³³⁷ Bu dönemde ilköğretimde yapılan Tarih dersi öğretimi çağın da etkisiyle hümanist politikaya uygun bir yaklaşımla yapılandırılmıştır.³³⁸ 1948 programında Tarih öğretiminin vurgu yaptığı en temel ilkeler “cumhuriyet” ve “Türklük” kavramlarıdır.³³⁹ Bu yıllarda ilköğretimde uygulanan Tarih Programları

³³⁰ Mehmet Sait Korkmaz, Hatice Güler, “1926 Yılından Günümüze İlköğretim Okullarının Programları ve Sosyal Bilgiler”, *Asia Minor Studies*, Cilt: VIII, Sayı: 2, 2020, s. 502.

³³¹ Boykoy, *a.g.m.*, s. 159.

³³² Çapa, *a.g.m.*, s. 53.

³³³ Mustafa Yılmaz, “1938-1960 Yıllarında Türkiye’de Kullanılan Tarih Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının İncelenmesi”, *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 73.

³³⁴ Yusuf Keskin, “Cumhuriyet Dönemi Ortaokul Tarih Programlarına Yönelik Bir Analiz: Politik ve İdeolojik Yaklaşımların Programlara Yansıması”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: XI, Sayı: 40, 2012, s. 116.

³³⁵ Muzaffer Çatak, “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitim Programlarının İncelenmesi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 62, 2015, s. 73-74.

³³⁶ Yılmaz, *a.g.e.*, s. 78.

³³⁷ Sağdıç, *a.g.e.*, s. 296.

³³⁸ Keskin, *a.g.m.*, s. 116.

³³⁹ Yılmaz, *a.g.e.*, s. 76.

hem dönemin politik yapısı sebebiyle hem de eğitim alanında yaşanan gelişmeler sebebiyle birçok değişime uğramıştır.³⁴⁰

II. Dünya Savaşı sonrası Türkiye ile ABD'nin yakınlaşması ile ABD kökenli eğitim bilimcilerin ülkemize çağırılmaları ve 1950 sonrası çok partili hayatın başlaması programımızda yeni bir düzenlemeye sebep olmuştur.³⁴¹ Yapılan düzenlenmeler ile dersin adı 1962 yılında "Toplum ve Ülke İncelemeleri" olarak değiştirilmiş ve Tarih, Coğrafya ile Yurttaşlık Bilgisi konuları dersin içinde ayrı halde ele alınmıştır.³⁴²

Tarih, Yurttaşlık Bilgisi ve Coğrafya konularının birleştirilmesiyle "Toplum ve Ülke İncelemeleri" namıyla okutulan ders 1968'de ilköğretimde "Sosyal Bilgiler" dersi olarak okutulmaya başlanmıştır.³⁴³ Bu programda en çok vurgu yapılan kavramlar ise "insan hakları" ve "demokrasi" olmuştur.³⁴⁴ Demokrasi ve insan hakları kavramlarının öğretiminde, 1968 programında, yaparak yaşayarak öğrenmenin önemine vurgu yapılmıştır.³⁴⁵ Aynı zamanda 1968 İlköğretim Programı Cumhuriyet dönemi içinde en uzun süre kullanımda kalan program olmuştur.³⁴⁶

4.1.4.2 Ahmet Fuat Baymur'un Görüş ve Önerileri

19. yüzyıl itibari ile programda okutulmaya başlanan Tarih öğretiminde temel gaye vatan sevgisine sahip ve milli değerlere bağlı bireyler yetiştirebilmek olmuştur.³⁴⁷ Bununla birlikte Tarih öğretimindeki bir diğer amaç ise geçmişi bilerek bugünü anlayabilmek ve var olan ortak duygu, düşünce, değer ve mirasları nesiller boyu aktarabilmektir.³⁴⁸

³⁴⁰ Keskin, **a.g.m.**, s. 113.

³⁴¹ Keskin, **a.g.m.**, s. 116.

³⁴² Sağdıç, **a.g.e.**, s. 297.

³⁴³ Ayşe Taşkın, Ahmet Şimşek, "Cumhuriyet Dönemi İlkokul Tarih / Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Eskiçağ Tarihinin Öğretimi", **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Cilt: XXV, Sayı: 4, 2017, s. 1535.

³⁴⁴ Erhan Kanbolat, "Hazırlanışı ve Uygulanması Açısından Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İlköğretim Programları (1913-1968)", **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005, s. 202.

³⁴⁵ Erol Koçoğlu, "Cumhuriyetten Günümüze İnsan Hakları ve Demokrasi Kavramları Açısından Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının İncelenmesi", **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: IV, Sayı: 7, 2012, s. 10.

³⁴⁶ Çatak, **a.g.m.**, s. 79.

³⁴⁷ Cengiz Dönmez, Cemil Cahit Yeşilbursa, "Ortaokul Öğrencilerinin Tarih Algısı", **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXXIV, Sayı: 3, 2015, s. 417.

³⁴⁸ Ramazan Kaya, Aydın Güven, Hasan Günel, "Öğretmenlerin Gözüyle Çağdaş Tarihin Öğretimi (Erzurum Örneği)", **Tarih Okulu Dergisi**, Cilt: VI, Sayı: 16, 2013, s. 558.

Ahmet Fuat Baymur' a göre ise Tarih öğretimi “*yurtlarında geçen mühim hadiseleri ve atalarının yaşama tarzlarını öğretmek*” maksadıyla okutulmaktadır. Bu sayede geçmişte yaşanmış olayları anlayarak milli bir bağlılık oluşturmak ve cumhuriyetin önemini aşilayarak hak ve sorumluluklarının bilincinde bireyler yetiştirebilmek amacıyla bu ders öğretimi yapılmaktadır.³⁴⁹

Ülkemize davet edilerek eğitim hakkında görüşlerine başvurulanan ABD’li eğitim bilimci John Dewey’e göre, Tarih öğretimi güncel zaman ve olaylarla bağlantılı olarak götürülmelidir.³⁵⁰ Baymur, Tarih dersi öğretiminde çocukların bugünden bakarak çok önce bir zamanı anlayabilmelerin zor olduğunu savunan Alexander Kapp ve kişilerin yakın geçmişte yaşanan olaylara daha çok ilgi duyduklarını savunan Jakopi’den etkilenmiştir. Bu sebeple Baymur, ilkokulun ilk üç sınıfında var olan Hayat Bilgisi derslerinin başlangıç noktası kabul edilerek güncel zamandan geçmişe doğru Tarih öğretiminin gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.³⁵¹

Tarih dersleri çoğunlukla takrir ve düz anlatım yöntemleri ile yürütölmektedir.³⁵² Baymur’a göre öğrenmenin sözlü anlatımı Tarih dersleri için büyük önem arz etmektedir. Çünkü öğretmen jest, mimik, ses ve tonlamalar ile desteklediğı anlatım tarzı sayesinde konuları somutlaştırarak öğrencilerin zihinlerinde canlandırmalarına yardımcı olmaktadır.³⁵³

Tarih dersi öğretiminin geleneksel yaklaşımında öğrencinin pasif dinleyici, öğretmenin aktif ve merkezde olup sadece bilgi aktarımını gerçekleştirdiğı ancak 1940’lı yıllardan sonra özellikle Avrupa’da yaşanan gelişmeler sonucunda benimsenen yeni anlayış ile karar verme, eleştirel düşünme ve vatandaşlık bilinci gibi becerilerin de kazandırılması gerektiğini savunmuştur.³⁵⁴ Modern Tarih Dersi Öğretimi Yaklaşımında öğretmenin rolü büyük oranda rehberlik etmek olarak görölmüştür.³⁵⁵

³⁴⁹ Fuat Baymur, **Tarih Öğretimi**, İnkılap Kitabevi, 3. bs, İstanbul 1949, s. 5.

³⁵⁰ Kibar Aktın, Gülçin Dilek, “*Tarih/Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Okul Öncesi Dönemde Tarih Öğretimi: ABD Örneğı*”, **Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: V, Sayı: 16, 2014, s. 39.

³⁵¹ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 33.

³⁵² Nuri Köstüklü, “*İlk ve Orta Öğretimde Tarih Öğretimi Problemler ve Öneriler*”, **Erdem Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 41, 2004, s. 6.

³⁵³ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 84.

³⁵⁴ Dönmez, Yeşilbursa, **a.g.m.**, s. 418.

³⁵⁵ Banu Çulha Özbaş, Semih Aktekin, “*Tarih Öğretmen Adaylarının Tarih Öğretmenliğine İlişkin İnançlarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi*”, **Eğitimde Kuram ve Uygulama**, Cilt: 9, Sayı: 3, 2013, s. 212.

Tarih derslerinde geçmişte yaşanmış hadiseler üzerine dikkat çekilerek çocuklarda vatan ve millet sevgisi uyandırılmak istenmektedir.³⁵⁶ Bu hadiselerin aktarımı yapılarak çocuğun hem mevcut değerler üzerine düşünmesi sağlanır, hem de hedeflenen yeni değerlerin kazandırılması mümkün olur.³⁵⁷

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne ilerleyen süreçte devletin ve milletin demokratik hale gelmesinde Tarih dersi öğretimi önemli bir yer tutmaktadır.³⁵⁸ Okulun görevi sadece değerlerin korunarak kültürün devamlılığını sağlamak değil, aynı zamanda hoşgörü, insan haklarına saygılı, eleştirel düşünebilen, hak ve özgürlüklerinin farkında bireyler yetiştirebilmektir.³⁵⁹ Bu nedenle özellikle Tarih derslerinde dersin planlanması, uygulanması, sınıf başkanın seçimi, sınıf içi görev dağılımı gibi durumlarda öğrencilere de görevler verilmelidir.³⁶⁰ Baymur'a göre bu şekilde gerçekleştirilen Tarih dersi öğretimi ile vatandaşlık gereklerinin öğretildiği Yurttaşlık Bilgisi dersleri de, toplu öğretim anlayışına göre desteklenmiş olmaktadır.³⁶¹

Okullarda okutulan Tarih dersleri ile hem toplumun değerleri benimsetilerek ortak kültür oluşturulmakta hem de nesiller boyu aktarılan bir bağlılık sağlanabilmektedir.³⁶² Aynı zamanda Tarih dersleri öğrencilere sadece kendi toplumlarına ait bilgileri aktarmak amacıyla değil aynı zamanda evrensel bir bakış açısıyla dünyayı anlayıp yorumlayabilme becerisi kazanabilmelerine önemli bir vesile olarak müfredatta yer almaktadır.³⁶³ Baymur'a göre örneğin; Milli Mücadele mevzusunun Tarih dersindeki aktarımı ile dünyanın Türkiye'ye bakışı ve milletimizin kahramanca çabaları çocuklara öğretilerek bunların kalplerinde büyük bir coşku ve bağlılık duygusu geliştirilebilir.³⁶⁴

³⁵⁶ Hamza Keleş, Ayten Kiriş, "Bir Osmanlı Tarihçisi Olan Ali Reşat'ın Hayatı, Eğitimciliği ve Tarih Öğretimiyle İlgili Görüşleri", **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Cilt: 14, No: 2, 2006, s. 579.

³⁵⁷ İsmail H. Demircioğlu, Muhammet A. Tokdemir, "Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik", **Değerler Eğitimi Dergisi**, Cilt: 6, No: 15, 2008, s. 77.

³⁵⁸ Akbaba, Demirtaş, Birbudak, Kulcan, **a.g.m.**, s. 208.

³⁵⁹ Aydın Güven, "Demokratik Vatandaşlık ve Tarih Eğitimi", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: XII, Sayı: 2, 2010, s. 340.

³⁶⁰ Kaya Yılmaz, "Postmodernist Tarih Yaklaşımı: Postmodernizmin Tarih Eğitimi İçin Doğurguları", **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: XXXIV, Sayı: 34, 2013, s. 204-205.

³⁶¹ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 6.

³⁶² Demircioğlu, Tokdemir, **a.g.m.**, s. 74.

³⁶³ Yılmaz, **a.g.m.**, s. 75.

³⁶⁴ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 7.

Tarih öğretiminde geçmişten günümüze yaşanan değişim, süreklilik ve kronoloji gibi kavramlar farklı birçok yöntemlerle verilmektedir.³⁶⁵ Tarih derslerinde kronolojik düşünebilme becerisi geliştirilerek geçmiş ile bugün arasında kıyaslama yapılarak daha anlamlı ve doğru çıkarımlar gerçekleştirilebilmesi istenmektedir.³⁶⁶ Baymur, ilkokulun ilk üç sınıfındaki Hayat Bilgisi ile Tarih öğretiminin günlük hadiseler etrafında gerçekleştirilmesini doğru bulmakla birlikte ikinci kademeye denk gelen bağımsız Tarih derslerindeki kronolojik öğretimi pedagojik yapıya uygun görmemektedir. Baymur'a göre bu evrede çocuk kişi, olay ve eserlere fazlaca ilgi duymakta ancak bunu bir zaman akışı içinde algılayamamaktadır.³⁶⁷ “Çocuğa görelilik” ilkesinin Tarih dersi öğretimi için programda yer bulamamasını ise ilköğretim süresinin beş yıl olması ve ülke nüfusunun büyük çoğunluğunun okula devam edememesi sebebi ile bu bilgilerin yoğun şekilde ilk kademeye devredilmesi olarak belirtmiştir.³⁶⁸

Ders içerisinde devirler, dönemler, benzerlikler, zıtlıklar, savaş ve anlaşmalar kullanılarak kronoloji algısı geliştirilmektedir.³⁶⁹ Baymur, Tarih derslerinde kronolojinin tam olarak anlaşılabilmesi için öğretmenlere “*Devirden devre koşmamalı, aynı tarih konusuna muhtelif cephelerden bakmalıdır. Belirli bir devrin ifade şekillerini takip etmeli ve karakteristik noktaları belirtmelidir. Mesela Orta Çağda eğitim, Orta Çağda hukuk, Orta Çağda giyinme, moda ve şehir hayatı gibi...*” sözleri ile öneride bulunmuştur.³⁷⁰

Tüm derslerde olduğu Tarih derslerinde de kullanılan araç-gereç ve yöntemler dersin verimini artırarak öğrenmeyi kolaylaştırmakta ve kalıcı bilgiye ulaşmayı sağlamaktadır.³⁷¹ Bu araç-gereçlerin başında, gelişmeler ışığında pedagojik uygunluğu olan ve programın beklentilerine göre hazırlanmış ders kitapları gelmektedir.³⁷² Baymur'a göre, ders kitapları, problemi ortaya koyması yanında öğrencileri düşünmeye de yönlendirebilmelidir.³⁷³ Ders kitaplarında öğrencilerin

³⁶⁵ Yılmaz, **a.g.m.**, s. 74.

³⁶⁶ Demircioğlu, Tokdemir, **a.g.m.**, s. 230.

³⁶⁷ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 25.

³⁶⁸ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 26.

³⁶⁹ Demircioğlu, Tokdemir, **a.g.m.**, s. 78.

³⁷⁰ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 27.

³⁷¹ Demircioğlu, Tokdemir, **a.g.m.**, s. 79.

³⁷² Hülya Sadık Yılmaz, Halil Ersin Avcı, “Türkiye’de Tarih Öğretiminde Karşılaşılan Problemler Üzerine Bir Araştırma”, **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:0, Sayı: 12, 2018, s. 328.

³⁷³ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 58.

aktif faaliyette bulunacağı etkinliklerin olmaması ve düz anlatım şeklinde yer alan bilgiler, öğrencileri ezbere yönlendirmektedir.³⁷⁴ Ezber yöntemi ile öğrenciler hem zorlanmakta hem de istenilen bilgileri tam olarak kavrayamamakta ve sonucunda Tarih dersinden uzaklaşabilmektedirler.³⁷⁵ Bu durumun önlenmesi için Baymur, ezberden ziyade Tarih konularının zaman şeridi üzerinde öğretilerek hadiseler arasında bağlantılar kurulmasını ve hatırdaki kalmasının sağlanmasını önermiştir.³⁷⁶

Ders kitaplarının yanında Baymur, Tarih dersi öğretiminde ve tarihin sevdendirilmesinde olayı yaşamış birinci kişilerin kaleminden kitaplar ve yazılar, edebi niteliği bulunan kaynaklar, gazete ve dergilerin de yazılı kaynak olarak kullanılmasını önermektedir.³⁷⁷ Tarih dersi öğretiminde kullanılabilecek diğer araçlar arasında biyografi, masal, destan ve efsaneler de yer almaktadır.³⁷⁸ Baymur, özellikle bu kaynakların geçmişten çok yönlü bilgiler vermesi ve ilköğretim dönemi çocuğunun dikkatini daha fazla çekmesi sebebiyle sık sık kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Bu tür araç-gereçlerin öğretimi kolaylaştırması yanında aynı zamanda içerdiği ahlaki mesajlarla da toplumsal kültür ve değerleri yücelterek bunların kuşaktan kuşağa aktarımına aracılık ettiğini vurgulamıştır.³⁷⁹

Okul dışı faaliyetlerin Tarih derslerinde kullanılması öğretimi kolaylaştıracak faaliyetler arasında gösterilmektedir.³⁸⁰ Baymur, okul dışı gezilerinin özellikle okul çevresinde ve yaşanan şehirde bulunan cami, hükümet konağı, köprü, saray, medrese ve mezar gibi yapılardan başlanması gerektiğini belirtmiştir. Bu şekilde gerçekleştirilecek gezilerin Baymur'a göre, eğitim bilimlerinde kullanılan "yakından uzağa" ilkesine uygunluğu sebebiyle de anlaşılmayı kolaylaştırmakta ve öğrenci motivasyonunu artırmaktadır.³⁸¹

Tarih öğretiminde müze ziyaretleri öğrencilerin gözlemleyerek algılayabilmesine ve olayları yorumlayabilmesine olanak sağlamaktadır.³⁸² Baymur'a göre ise müze ve

³⁷⁴ Özgür Yıldız, "Türkiye'de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: I, Sayı: 15, 2003, s. 183.

³⁷⁵ A. Zeki Memioğlu, "Tarih Öğretimi Üzerine Bazı Düşünceler", *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 0, Sayı: 9, 2004, s. 306.

³⁷⁶ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 101.

³⁷⁷ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 53-54.

³⁷⁸ Demircioğlu, Tokdemir, *a.g.m.*, s. 79.

³⁷⁹ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 45.

³⁸⁰ Demircioğlu, Tokdemir, *a.g.m.*, s. 82.

³⁸¹ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 46.

³⁸² Güven, *a.g.m.*, s. 345.

tarihi değeri bulunan eserlerin yerinde gözlemlenmesi, bilgilerin çocukların hayal dünyasında anlamlandırmaya çalıştığı kavramlar olarak kalmayıp somut bir şekilde kavrama ve yorumlama becerisi kazanmaları bakımından önemli etkinlikler olacaktır.³⁸³ Müze ziyaretleri özellikle farklı kültürlerin tanıtılması ve kültürler arası etkileşimin anlaşılmaması bakımından da Tarih dersleri için oldukça önemlidir.³⁸⁴ Bu tür faaliyetlerin gerçekleştirilmesini tavsiye eden Baymur, öğretmenlerin faaliyetler öncesi hazırlığını tam yapmış olması ve faaliyet sırasında aktarılabilecek bilgilerin öğrencinin seviyesine uygun bulunması gerektiğine dikkat çekmiştir.³⁸⁵ Tarih derslerinde eğitici gezi etkinlikleri aynı zamanda öğrenciyi dinleyici olan pasif durumdan aktif duruma geçirmektedir.³⁸⁶

Öğretimin bilimsel gelişmeler doğrultusunda gerçekleştirilmesini savunan Baymur, müze gezisi gibi etkinliklerin öğrencilerin merkezde olması ve yaparak yaşayarak öğrenmenin sağlanması sebebiyle modern eğitim yöntemlerine de uygun bulunduğunu belirtmiştir.³⁸⁷ Ancak ekonomik sebepler ve sınıflarda yer alan öğrenci sayısının fazlalığı sebebiyle müze etkinliklerinden istendiği kadar yararlanılamamaktadır.³⁸⁸

Resim, fotoğraf, tablo ve grafikler Tarih dersi öğretiminde tercih edilen araçlar arasında yer almaktadır.³⁸⁹ Baymur, grafik, tablo ve levhaların çocukların soyut kavramları zihinde tutmalarına yardımcı olduğunu belirtmiştir. Baymur'a göre özellikle bu araç gereçlerde renklerin karmaşık olmadan kullanılması, görsel hafızaya hitap etmesinden dolayı edinilen bilgilerin kalıcılığını artırmaktadır.³⁹⁰

Geçmişten günümüze Tarih dersi öğretiminde haritalardan sıklıkla yararlanılmaktadır.³⁹¹ Tarihin öğretiminde en temel iki öge zaman ve mekândır. Öğrencilerin mekânı algılayabilmeleri için dünya üzerinde o yerin konumunu

³⁸³ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 47.

³⁸⁴ Kadriye Tezcan Ahmehmet, "İlkokul ve Ortaokul Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Sanat Tarihi Öğretimi ile Müze Eğitimi İlişkisinin İncelenmesi", **Milli Eğitim Dergisi**, Cilt: XLVI, Sayı: 214, 2017, s. 183.

³⁸⁵ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 46.

³⁸⁶ İsmail H. Demircioğlu, "Lise Öğrencilerinin Tarih Dersinin Amaçlarına Yönelik Görüşleri", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: IV, Sayı: 2 2006, s. 5.

³⁸⁷ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 45.

³⁸⁸ Meliha Köse, Abdullah Yıldız, "Tarih Eğitiminde Sosyal ve Kültürel Konuların Öğretimi", **Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, Cilt: VII, Sayı: 1, 2012, s. 94.

³⁸⁹ Köstüklü, **a.g.m.**, s. 8.

³⁹⁰ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 50.

³⁹¹ Tuba Şengül Bircan, Mustafa Safran, "Tarih Öğretiminde Haritaların Önemi ve Kullanımı", **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)**, Cilt: XIV, Sayı: 2, 2013, s. 463.

bilmeleri gerekmektedir.³⁹² Tarih öğretimi ile Coğrafya arasında Baymur'a göre sıkı bir ilişki mevcuttur ve bu sebeple harita kullanılmadan gerçekleştirilen Tarih dersleri son derece faydasızdır. Hatta Baymur, öğretmenlerin her ders için harita kullanmaları gerektiğini belirtmiş ve bu haritaları öğrencilerin rahatlıkla görebilecekleri bir yere asmalarını önermiştir.³⁹³

Tarih derslerinde kullanılabilecek bir diğer öğretim yöntemi de drama tekniğidir.³⁹⁴ Baymur, tarihi hadiselerin canlandırma yönteminin çocuğun tüm duyularına hitap etmesi sebebiyle derslerde kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Özellikle anlaşılması güç ve öğrencilere karmaşık gelebilecek konuların öğretiminin drama vasıtasıyla yapılmasını tavsiye etmiştir.³⁹⁵

Baymur'un Tarih dersi öğretiminde kullanılması için işaret ettiği bir diğer yöntem ise türkü ve marşlardır. Geçmişte yaşamış kişilerin veya yaşanmış olayların geçtiği türkü ve marşlar Baymur'a göre Tarih öğretimini hem eğlenceli hale getirmekte hem de öğrencilerin durumları tam olarak idrak edebilmelerini sağlamaktadır.³⁹⁶

Tarih derslerinde öğretimin konusuna göre soru cevap, problem çözme, görüşme ve tartışma gibi yöntemler tercih edilmektedir.³⁹⁷ Baymur'un Tarih dersi öğretiminde bir diğer önerisi yakın tarihe etkisi bulunan veya şahit olan kimselerin sınıfa davet edilerek öğrencilerle konuşma ve soru cevap şeklinde görüşmelerinin sağlanmasıdır. Baymur'a göre bu sayede öğrenciler kişi, olay ve durumları zihinlerinde canlandırarak daha iyi analiz edebilmektedirler.³⁹⁸ Bu sayede empati kurma, çıkarımda bulunma ve problem çözme becerileri de geliştirilmektedir.³⁹⁹

Baymur, Tarih dersleri için son olarak her bir öğrencinin kendine ait bir çalışma defteri bulunması gerektiğini belirtmiş ve tüm sene boyunca öğretmenlerin yönlendirmesi ile öğrencilerin önemli notları veya kendi yazılarını, resimlerini ve haritalarını bu defterlerde toplamalarını tavsiye etmiştir. Baymur'a göre bu sayede

³⁹² Bircan, Safran, **a.g.m.**, s. 464.

³⁹³ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 63.

³⁹⁴ Hüseyin Doğramacıoğlu, "Turan Oflazoğlu'nun Oyunlarında Tarihi Gerçeklik ve Bu Tür Eserlerin Tarih Öğretimi Katkısı Üzerine Bir İnceleme", **Milli Eğitim Dergisi**, Cilt: XXXIX, Sayı: 184, 2009, s. 152.

³⁹⁵ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 64.

³⁹⁶ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 71.

³⁹⁷ Bülent Akbaba, "İnkılap Tarihi Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı", **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: III, Sayı: 1, 2005, s. 2.

³⁹⁸ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 46.

³⁹⁹ Güven, **a.g.m.**, s. 345.

öğrenciler öğrenmeleri gereken bilgileri daha iyi kavrayabilirler ve kendi ürünlerini çıkararak yaratıcılıklarını geliştirebilirler.⁴⁰⁰ Bunun yanında tüm sene boyunca konulara paralel şekilde bu çalışma defterinin kullanılması kronolojik zaman algısını da desteklemektedir. Öğrencilere ait olan bu defterlerin eğitim öğretim senesi sonunda sınıf ve okulda sergilenmesi Baymur’a göre bunların özgüvenini ve motivasyonunu da pekiştirmektedir.⁴⁰¹

4.1.5 Coğrafya Öğretimi

4.1.5.1 Genel Durum

Coğrafya dersi Cumhuriyet öncesi ve sonrası dönemde öğretim müfredatlarında her daim yer bulmuş bir ders olmuştur.⁴⁰² Resmi eğitim programında yer alarak tüm yurttaki okutulmaya başlanması ise 1869 “Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” ile gerçekleşmiştir.⁴⁰³ Coğrafyanın akademik bir disiplin haline gelmesi Cumhuriyet döneminde Darülfünun bünyesinde bu dersle ilgili bölümün açılmasıyla mümkün olmuştur.⁴⁰⁴ Coğrafya, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Tabiat Bilgisi ve Coğrafya isimleri ile her kademedeki okutulan bir ders olmuştur.⁴⁰⁵

1924 İlk Mektepler Müfredat Programı, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin içinde bulunduğu imkânlar ölçüsünde çağdaş bir eğitim sistemi oluşturmak için hazırlanan ilk programdır.⁴⁰⁶ Bu program etkisi ile ilköğretim, ortaokul ve lise kitapları müfredata uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.⁴⁰⁷ Hazırlanan bu programda milli değerlere vurgu yapılarak yeni rejimin benimsenmesi amacı güdülmesi yanında Coğrafya müfredatı Cumhuriyet öncesi dönemde uygulanan müfredattan tamamen koparılmamıştır.⁴⁰⁸ Tevhid-i Tedrisat Kanunu etkisi ile hazırlanan ve kapsamlı

⁴⁰⁰ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 102.

⁴⁰¹ Baymur, Tarih Öğretimi..., s. 103.

⁴⁰² Halil İbrahim Taş, “Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze İlköğretim II. Kademe ve Liselerde Coğrafya Dersi ve Müfredatının Değişimi”, **Doğu Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 14, 2005, s. 314.

⁴⁰³ İbrahim Caner Türk, Esmâ Aytürk, “II. Meşrutiyet Döneminde Coğrafya Eğitimi ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun Coğrafyaya Katkıları”, **Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi**, Cilt: VII, Sayı: 4, 2020, s. 2161.

⁴⁰⁴ Mustafa Sağdıç, “Türkiye’de İlköğretim Okullarında Coğrafya Öğretiminin Tarihsel Gelişimi”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, Cilt: IX, Sayı: 1, 2020, s. 397.

⁴⁰⁵ Alaattin Kızılcıaoğlu, “İlköğretimin Birinci Kademesine Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 14, 2006, s. 83.

⁴⁰⁶ Kaplun, **a.g.m.**, s. 155.

⁴⁰⁷ Sadık Yılmaz, **a.g.m.**, s. 323.

⁴⁰⁸ Taş, **a.g.m.**, s. 316.

değişimleri barındırmayan bu müfredat programında, Coğrafya ise görsel açıdan zenginleştirilmiş bir ders olarak yer almaktadır.⁴⁰⁹

Atatürk ve John Dewey'in görüşleri doğrultusunda Hayat Bilgisi ve Toplu Öğretim kavramlarına uygun olarak 1926 yılında öğretim programında düzenlemeler yapılmıştır.⁴¹⁰ 1926 İlkokul Programında ders saatleri yanında dersin amaçları ve içerikleri de detaylı şekilde açıklanmıştır.⁴¹¹

Toplu öğretim anlayışı ile ilk kez "Hayat Bilgisi" dersi programa dâhil edilmiştir.⁴¹² 1924 programında Tarih, Coğrafya ve Doğa İncelemeleri birbirinden bağımsız dersler olarak ele alınırken hazırlanan 1926 programında bu ders konuları ilkokulun ilk üç sınıfında "Hayat Bilgisi" dersi etrafında toplanmıştır.⁴¹³ Hayat Bilgisi dersi içerisinde okutulan coğrafya konuları ile öğrencilere doğal ve toplumsal çevreyi bir bütün halinde tanıtmak ve bu çevreye uyum sağlayabilmeleri için gerekli olan becerileri kazandırmak amaçlanmıştır.⁴¹⁴

Düzenlenen programda; ilkokul üçüncü sınıfta coğrafi kavramlar, plan ve haritalar hakkında genel bilgiler verilirken, dördüncü sınıfta ülke coğrafyası, beşinci sınıfta ise dünya coğrafyasına ait bilgiler yer almıştır.⁴¹⁵ Bu programda Coğrafya dersleri için özellikle gözlemin önemi belirtilerek gerekliliği üzerinde durulmuştur.⁴¹⁶ Bunun yanında öğrencilerin araştırma, inceleme, analiz ve sentez becerilerinin de geliştirilmesi istenmiştir.⁴¹⁷

Dönemin şartları ve ihtiyaçları gözden geçirilerek güncellenen 1936 öğretim programında milli eğitimin amaç ve ilkelerine yer verilerek öğrencilere değerlerin ve ortak kültürün benimsetilmesi hedeflenmiştir.⁴¹⁸ Bu programda öğretim alanlarında büyük değişimler yapılmamış ancak teknikler ve kullanılacak araç gereçler daha detaylı şekilde açıklanmıştır.⁴¹⁹ Programda her ders için olduğu gibi Coğrafya dersi için de hedefler açıklanmış ve ezberci yaklaşımdan uzaklaşarak gözlem ve

⁴⁰⁹ Sağdıç, *Türkiye'de İlköğretim Okullarında...*, s. 401.

⁴¹⁰ Koçoğlu, **a.g.m.**, s. 4.

⁴¹¹ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 159.

⁴¹² Sağdıç, *Sosyal Bilgiler Öğretim...*, s. 297.

⁴¹³ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 159.

⁴¹⁴ Sağdıç, *Türkiye'de İlköğretim Okullarında...*, s. 401.

⁴¹⁵ Fuat Baymur, **Coğrafya Öğretimi**, İnkılap ve Aka Kitabevleri, 5. bs, İstanbul 1962, s. 19.

⁴¹⁶ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 159.

⁴¹⁷ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 157.

⁴¹⁸ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 164.

⁴¹⁹ Baymur, *Coğrafya Öğretimi...*, s. 20.

incelemeye ağırlık veren bir yaklaşım benimsenmiştir.⁴²⁰ Öğrencinin merkezde ve aktif olduğu öğretim yöntem ve tekniklerinin de kullanılmasına vurgu yapılmıştır.⁴²¹ Toplu öğretim ilkesi gereğince Coğrafyanın Tarih dersi konuları ile ilintili olarak işlenmesi gerektiği belirtilmiştir.⁴²²

1941 yılında Birinci Coğrafya Kongresi düzenlenmiş ve Coğrafya öğretiminin temelleri, amaçları ve hedefleri konusunda kapsamlı çalışmalar yürütülmüştür.⁴²³ Kongrede alınan kararlar doğrultusunda mevcut öğretim programı üzerinde düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.⁴²⁴ Bu kapsamda Coğrafya dersi öğretiminde, öğrencilere coğrafi bilgilerin verilmesi yanında hedeflenen becerilerin kazandırılarak iyi vatandaşlar yetiştirilmesi amaçlanmıştır.⁴²⁵

Ancak bütün bu çalışmalara rağmen düzenlenen Coğrafya dersi öğretim programında bilgi seviyesinin öğrencilerin pedagojik gelişimlerine uygun bulunmayacak şekilde olduğu görülmektedir.⁴²⁶ 1948 yılına gelindiğinde eğitim bilimlerinde yaşanan gelişmeler ve içinde bulunulan şartlar sebebiyle öğretim programında yeniden düzenlemeler yapılmıştır.⁴²⁷ 1948 programının hazırlanmasında öğrencinin pedagojik gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmuştur.⁴²⁸ Bu programda Coğrafya dersi kendi adıyla müfredatta yer almıştır.⁴²⁹

1960'lı yıllarda ABD'de gelişen "Sosyal Bilgiler" dersinin yansımaları ülkemizde de karşılık bulmuştur.⁴³⁰ 1968 yılında bir kez daha güncellenen öğretim programında ilk defa "Sosyal Bilgiler" dersine yer verilmiştir.⁴³¹ Coğrafya öğretim konuları ilkokulun dördüncü ve beşinci sınıflarında programa yeni dâhil edilen Sosyal Bilgiler dersi adı

⁴²⁰ Kapluhan, **a.g.m.**, s. 164.

⁴²¹ Korkmaz, Güler, **a.g.m.**, s. 504.

⁴²² Sağdıç, *Türkiye'de İlköğretim Okullarında...*, s. 401.

⁴²³ Ufuk Karakuş, "Coğrafya Eğitimi İçin Önemli Bir Kaynak: Birinci Türk Coğrafya Kongresi", **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 25, 2012, s. 199.

⁴²⁴ Nevzat Güneş, "Ortaöğretim Kurumlarında Coğrafya Öğretimi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, 2008, s. 30.

⁴²⁵ Taş, **a.g.m.**, s. 318.

⁴²⁶ Taş, **a.g.m.**, s. 319.

⁴²⁷ Vedat Şahin, Ziya İnce, "2018 Yılı İlköğretim Öğretim Programlarında Coğrafya Eğitimi", **International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)**, Cilt: 0, Sayı: 41, 2020, s. 2.

⁴²⁸ Çatak, **a.g.m.**, s. 75.

⁴²⁹ Çatak, **a.g.m.**, s. 81.

⁴³⁰ Sağdıç, *Türkiye'de İlköğretim Okullarında...*, s. 398.

⁴³¹ Sağdıç, *Sosyal Bilgiler Öğretim...*, s. 297.

altında okutulmaya başlanmıştır.⁴³² Toplu öğretim anlayışıyla düzenlenen programda Sosyal Bilgiler dersi kapsamında verilen Coğrafya öğretiminde yakından uzağa ilkesinin esas alınmasına vurgu yapılmıştır.⁴³³ Aynı zamanda 1968 programı Cumhuriyet döneminin en uzun süre kullanılan programı olmuştur.⁴³⁴ Çağın gereklerine uygun hale getirilmiş eğitim programları ile bireylerin ihtiyaçları ve toplumun beklentileri arasında bir denge oluşturulması hedeflenmiştir.⁴³⁵

4.1.5.2 Ahmet Fuat Baymur'un Görüş ve Önerileri

Coğrafya öğretiminin temel amacı, yeryüzünde meydana gelen fiziki, ekonomik ve beşeri olayların neden sonuç ilişkisi bağlamında incelenmesi ve yorumlanabilmesidir.⁴³⁶ Bireylerin çevre ile uyumlu halde olmaları Coğrafya öğretiminin hedefleri arasında yer almaktadır.⁴³⁷ Zira bireylerin içinde bulundukları çevreye ve topluma karşı sorumlulukları vardır.⁴³⁸ Çevreye zarar vermeden uyum içerisinde yaşayabilmek ve sorunlara çözüm üretebiliyor olmak ancak coğrafi bakış açısı kazanabilmek ile gerçekleştirilebilir.⁴³⁹ Bu sebeple eğitim kurumlarında bilgi, beceri ve değerlerle donanımlı hale getirilmek istenen öğrencilere okutulan alanlardan birisi de coğrafyadır.⁴⁴⁰

Baymur'a göre Coğrafya dersinin öğretim amacı; öğrencilerin yakın yurdundan başlayarak ülkeleri ve dünya hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayabilmektir. Aynı zamanda öğrencilerin vatan ve millet sevgisini artırarak kuvvetlendirmektir.⁴⁴¹ Öğrencilere kazandırılmak istenen vatanseverlik, sorumluluk alma, çevreye duyarlılık ve demokratik katılım gibi beceriler Coğrafya dersi kazanımları arasında

⁴³² Hamza Yakar, "Cumhuriyetten Günümüze Uygulanmış Olan İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Seyahatnamelerin İncelenmesi", **İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013, s. 4.

⁴³³ Sağdıç, *Türkiye'de İlköğretim Okullarında...*, s. 402.

⁴³⁴ Çatak, **a.g.m.**, s. 79.

⁴³⁵ Mesut Kot, Esin Özcan, "Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Öğretiminin Akademisyenler ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", **Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi**, Cilt: II, Sayı: 1, 2019, s. 208.

⁴³⁶ Münevver Can Yaşar, Gözde İnal, Özgün Uyanık, Hakkı Yazıcı, "Okul Öncesi Dönemde Coğrafya Eğitimi", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: XI, Sayı: 39, 2012, s. 76.

⁴³⁷ Sağdıç, *Türkiye'de İlköğretim Okullarında...*, s. 401.

⁴³⁸ Emine Karasu Avcı, "Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminde Coğrafya Disiplininin Rolü", **Araştırma ve Deneyim Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, 2016, s. 38.

⁴³⁹ Nurettin Özgen, "Fiziki Coğrafya Dersi Öğretim Metoduna Farklı Bir Yaklaşım: Gezi-Gözlem Destekli Öğretim", **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 23, 2013, s. 374.

⁴⁴⁰ İlhan Turan, "Günümüz Dünya Sorunları Karşısında Coğrafya Eğitimi", **Milli Eğitim Dergisi**, Cilt: XXXIX, Sayı: 184, 2009, s. 178.

⁴⁴¹ Baymur, *Coğrafya Öğretimi...*, s. 7.

yer almaktadır.⁴⁴² Bu açıdan Baymur, Coğrafya dersi konularının vatandaşlık eğitiminde de önemli bir yeri olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Baymur, Hayat Bilgisini de Coğrafyaya temel oluşturan hazırlık mahiyetinde bir ders olarak görmüş ve bu kapsamda bir müfredat hazırlanması gerektiğini de belirtmiştir.⁴⁴³

Hedeflerine uygun şekilde gerçekleştirilen Coğrafya dersleri ile öğrenciler kendilerini tanır, bilgi, beceri ve değerler ile donanımlı hale gelir ve buna ek olarak dünyadaki diğer birey ve toplumlarla da bağlantı kurabilme imkânı bulabilmektedirler.⁴⁴⁴ İnsanların içinde bulundukları çevre ve dünyanın farklı yerlerinde bulunan mekânları bilme ve anlama ihtiyacı duymaları nedeniyle Coğrafya dersleri ilkokulun ilk sınıflarından itibaren eğitim programlarında yer almaktadır.⁴⁴⁵

Konularının işleniş sırası bakımından Baymur, “nedensellik ilkesi” gereği Coğrafyayı “fiziki”, “beşeri”, “ekonomik” ve “siyasi” şeklinde düzenlenmenin yerinde olacağını savunmuştur.⁴⁴⁶ Çünkü Baymur’a göre, çocukların zihin dünyasında bilgiler ancak bu şekilde bir sıralanış ile anlamlı bir kompozisyon haline gelebilmektedir.⁴⁴⁷

Bütün derslerdeki gibi Coğrafyada da öğrencilerin pasif alıcı durumundan, merkezde aktif katılımcı durumuna geçmeleri sağlandığında etkin bir öğretim gerçekleştirilmiş olabilecektir.⁴⁴⁸ İlkokul kademesinde bulunan çocuklar dış dünyayı tanıma ve merak duygusu yanında kendi çevrelerine karşı da büyük bir ilgi duymaktadırlar.⁴⁴⁹ Baymur, çocuğun pedagojik gelişimine uygun olarak Coğrafya eğitiminde yakından uzağa ilkesine göre hareket edilmesini doğru bulmaktadır. Bu sebeple öncelikle çocuğun kendi çevresinden başlayarak ülke ve dünya coğrafyası konularının öğretilmesinin daha anlamlı bir ilerleme sağlayacağını belirtmiştir.⁴⁵⁰ Bu yol ile Baymur’a göre, çocuklar öğrendikleri kavramları kendi çevresinde gözlemleyebilir

⁴⁴² Karasu Avcı, **a.g.m.**, s. 38.

⁴⁴³ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 8.

⁴⁴⁴ Mehmet Ünlü, Seçil Alkış, “Okul Öncesi Öğretmenliği Programlarında Coğrafya Derslerinin Gerekliliğinin İrdelenmesi”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 14, 2013, s. 20.

⁴⁴⁵ Can Yaşar, İnal, Uyanık, Yazıcı, **a.g.m.**, s. 76.

⁴⁴⁶ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 23.

⁴⁴⁷ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s.24.

⁴⁴⁸ Ali Demirci, Halil İbrahim Taş, Ali Özel, “Türkiye’de Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Teknoloji Kullanımı”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 15, 2007, s. 9.

⁴⁴⁹ Can Yaşar, İnal, Uyanık, Yazıcı, **a.g.m.**, s. 76.

⁴⁵⁰ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 20.

ve anlamlandırabilirler. Böylece öğrenciler elde ettikleri bilgiler sayesinde yabancı ve uzak bölgeleri rahatlıkla kavrayabilir hala gelebileceklerdir.⁴⁵¹

Coğrafya dersi öğretiminin temel amacı, bireylerin öncelikle kendi yakın çevreleri başta olmak üzere ülkelerini ve dünyayı tanıyarak hayata katkıda bulunmalarını sağlayabilmektir.⁴⁵² Yakın yurdun tanıtılmasında Baymur'a göre, öğretmenlerin öncelikle çevrede bulunan akarsu, engebe, dağ vb. oluşumların öğrencilere gözlem ve inceleme yolu ile kavratmaları gerekmektedir.⁴⁵³ Öğrenciler ancak bu suretle çevreyi algılayabilen, duyarlı ve uyumlu yaşayan bireyler olabilirler.⁴⁵⁴

Doğrudan doğruya gözlem ve incelemeye imkân sunan öğretici gezilerin de Coğrafya derslerinde yeri oldukça önemlidir. Baymur, gezi, gözlem ve inceleme konusunda hem öğrencilere bireysel ödevler verilmesini hem de sınıf etkinliği şeklinde bu gezilerin gerçekleştirilmesini önermiş ve sonrasında elde edilen bilgilerin sınıfta tartışılmasını son derece yararlı bulmuştur.⁴⁵⁵

Saha incelemelerinin Coğrafya derslerinin laboratuvarı olarak görülmesi sebebiyle bu etkinliklerin dersin öğretiminde en etkili yöntem olduğu düşünülmüştür.⁴⁵⁶ Gezi gözlem yolu ile öğretim hemen hemen Coğrafya derslerinin birçok konusu için büyük bir uygulama alanına sahiptir.⁴⁵⁷ Öğrenilen bilgilerin kalıcı olması bakımından da gezi gözlem ve inceleme en etkin öğretim yöntemleri arasında bulunmaktadır.⁴⁵⁸

Baymur, Coğrafya derslerinde öğrencilerin hem eylemsel hem de zihinsel halde daima faaliyette olmaları gerektiğini belirtmiş ve bahsi geçen derslerinin bu anlamda uygun bir zemine sahip bulunduğunu vurgulamıştır.⁴⁵⁹ Öğrencilere yaptırılacak gezi gözlem etkinlikleri sonrası düşüncelerini söz, yazı, grafik veya harita ile aktarmalarını sağlamak Baymur'a göre, bunların yaratıcı düşünme ve ifade gücünün gelişmesi bakımından oldukça kıymetlidir.⁴⁶⁰

⁴⁵¹ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 48.

⁴⁵² Turan, **a.g.m.**, s. 177.

⁴⁵³ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 31.

⁴⁵⁴ Ünlü, Alkış, **a.g.m.**, s. 20.

⁴⁵⁵ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 35.

⁴⁵⁶ Fikret Tuna, Mehmet Akif Sarıkaya, "Sarıyer, Beykoz ve Şile'de (İstanbul) Coğrafya Eğitimi İçin Rota Önerileri", **Doğu Coğrafya Dergisi**, Cilt: XIX, Sayı: 31, 2014, s. 191.

⁴⁵⁷ Nuriye Garipağaoğlu, "Gezi-Gözlem Metodunun Coğrafya Eğitimi ve Öğretimindeki Yeri", **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: II, Sayı: 3, 2001, s. 14.

⁴⁵⁸ Özgen, **a.g.m.**, s. 377.

⁴⁵⁹ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 47.

⁴⁶⁰ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 71.

İnsan ve mekân arasındaki ilişkiyi anlamamıza ve sorunları çözmemize imkân sağlayan bu disiplin okullarımızda sadece düz anlatım yolu ile aktarılması istenen hedeflere ulaşabilmekte yetersiz kalmaktadır.⁴⁶¹ Coğrafya müfredatı içerisinde yer alan ve soyut mahiyette olan birçok kavram, derslerde kullanılacak materyaller ve farklı öğretim etkinlikleri ile kolay kavranabilir hale gelmektedir.⁴⁶² Aynı zamanda araç-gereçlerin ve farklı öğretim tekniklerin kullanımı öğretimi zenginleştirmekte ve bu dersin öğrenciler tarafından sevilmesine de katkı sağlamaktadır.⁴⁶³

Okullarda kullanılan ders kitapları uygulamada olan müfredat programına uygun şekilde hazırlanmaktadır.⁴⁶⁴ Modern eğitim anlayışına göre hazırlanan Coğrafya ders kitapları ezberciliğe son vererek etkin ve kalıcı öğrenmenin sağlanması amacıyla az metin ve fazla sayıda görsele yer vermektedir.⁴⁶⁵ Baymur’a göre ise, Coğrafya ders kitapları hem ana bilgi kaynağı hem de yardımcı araç olabilmektedir. Bu sebeple ders kitabı ve araç-gerecinin birbirinin yerine geçmemesinin zaruri bulunması ve öğretilen konunun icabı olarak neyin kullanılması gerektiğinin öğretmenin kararına bırakılması doğru kabul edilmiştir.⁴⁶⁶

Ayrıca Baymur, Coğrafya dersleri için de ders notlarının alındığı defter dışında bir “iş defteri” veya “iş dosyası” tutulmasını tavsiye ederek öğrencilere öğrendikleri konular üzerinde pratik yapma ve kendi kendine çalışma imkânının oluşturulmasını etkin öğrenmede önemli bir adım olarak görmüştür.⁴⁶⁷

Eğitim kurumlarında yaygın olarak kullanılan haritaların yorumlanması ve yaşamda kullanılabilmesi Coğrafya derslerinde gerçekleştirilmektedir.⁴⁶⁸ Haritalar, konuları görsel olarak ifade edebilmesi bakımından Coğrafya dersleri için en önemli materyaller arasında görülmektedir.⁴⁶⁹

⁴⁶¹ Özgen, a.g.m, s. 374.

⁴⁶² Alaattin Kızılcıaoğlu, Halil İbrahim Taş, “İlk Ve Ortaöğretimde Coğrafya Eğitimi Ve Öğretiminde Model Küre Kullanımı”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 18, 2015, s. 63.

⁴⁶³ Gülay Bedir, Ayşe Akkurt, “Şarkılarla Coğrafya Öğretimi”, **Doğu Coğrafya Dergisi**, Cilt: XVII, Sayı: 28, 2013, s. 305.

⁴⁶⁴ Mehmet Ünlü, “Coğrafya Ders Kitaplarında Hazırlık Çalışmalarının Temel Özellikleri”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 34, 2016, s. 2.

⁴⁶⁵ Sefa Sekin, Mehmet Ünlü, “Coğrafya Dersinin Temel Öğretim Sorunları”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 5, 2013, s. 48.

⁴⁶⁶ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 43.

⁴⁶⁷ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 76.

⁴⁶⁸ Hatice Aksoy, Mehmet Ünlü, “Coğrafya Derslerinde Harita Becerisine Yönelik Uygulamalarının Öğrenci Tutumlarına Etkisi”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: 0, Sayı: 26, 2013, s. 18.

⁴⁶⁹ Ünlü, Coğrafya Ders Kitaplarında..., s. 5.

Baymur'a göre, öğrencilere Hayat Bilgisi derslerinden başlanarak, öğretim konuları ve öğrencilerin seviyelerine uygun olarak harita üzerinde bulunan renk ve şekillerin yorumlanmasının verilmesi ile sonraki Coğrafya dersleri için temel oluşturulması gerekmektedir.⁴⁷⁰ Haritaya yer verilmeden anlatılan coğrafi konular öğrencilerin motivasyonunu azaltarak ezberciliğe yönlendirmektedir.⁴⁷¹

Bunun yanında Baymur, Coğrafya derslerinde duyu organlarına hitap eden çeşitli materyallerin kullanılması gerektiğini belirterek sadece harita kullanımının yetersiz ve verimsiz olacağını vurgulamaktadır.⁴⁷² Ek olarak Baymur, Coğrafya derslerini daha etkin hale getirebilecek kabartma haritaların da kullanımını görsel gerçekliğe yakın bulunması sebebiyle tavsiye etmektedir.⁴⁷³

İlköğretimin birinci ve ikinci kademesinde sıklıkla kullanılan ve yeryüzünün şekillerini doğrudan gösteren küre, Coğrafya dersleri için vazgeçilemez materyaller arasında yer almaktadır.⁴⁷⁴ Üç boyutlu özelliğe sahip bulunması sebebiyle özellikle dünyanın şekli, hareketleri veya eksen eğikliği gibi Coğrafyanın diğer konularına göre nispeten anlaşılması daha zor olan konuların rahatlıkla anlaşılmasında önemli bir role sahiptir.⁴⁷⁵ Değerli eğitimcimiz de dünyanın gerçeğe uygun küçük bir modeli olması sebebiyle küre kullanımını Coğrafya dersleri için şiddetle tavsiye etmektedir.⁴⁷⁶

Coğrafya derslerinde yaparak yaşayarak öğrenme ilkesine uygun olarak Baymur, termometre, barometre, yağmur ve rüzgâr mikyasları gibi araç gereçlerin öğrenciler tarafından kullanılmasına da büyük önem vermektedir.⁴⁷⁷

İlkokul kademesinde bulunan öğrenciler keşfederek öğrenmekten büyük bir haz duymaktadırlar.⁴⁷⁸ Materyallerin öğrenciler tarafından kullanılması öğrenmenin etkinliğini artırması yanında dikkat dağınıklığını ve kısa sürede bilgilerin

⁴⁷⁰ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 50.

⁴⁷¹ Aksoy, Ünlü, **a.g.m.**, s. 18.

⁴⁷² Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 61.

⁴⁷³ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 36.

⁴⁷⁴ Kızılcıoğlu, Taş, **a.g.m.**, s. 64.

⁴⁷⁵ Mete Alım, "Coğrafya Dersleri İçin Materyal Tasarımı", **Doğu Coğrafya Dergisi**, Cilt: XVII, Sayı: 27, 2013, s. 77.

⁴⁷⁶ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 37.

⁴⁷⁷ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 36.

⁴⁷⁸ Eyüp Artvinli, Niyazi Kaya, "1992 Uluslararası Coğrafya Eğitimi Bildirgesi ve Türkiye'deki Yansımaları", **Marmara Coğrafya Dergisi**, Cilt: XVIII, Sayı: 35, 2010, s. 112.

unutulmasını da engellemektedir.⁴⁷⁹ Aynı zamanda öğrencilerin aktif rol almaları ulaşılması istenen becerilerin gelişimine de olumlu katkı sağlamaktadır.⁴⁸⁰ Bu konuya örnek olarak Baymur, plan kavramının öğretimi aşamasında, öğrencilere yaşadıkları ev, mahalle veya sınıf ve okulun çizdirilmesini göstermektedir.⁴⁸¹ Baymur, Coğrafya derslerinde yaşamın içinde gerekli olan bilgi ve becerinin büyük ölçüde aktarılabileceğini vurgulamıştır.⁴⁸²

Baymur, tüm bu araç gereçlere ek olarak renkli, gerçeğe yakın ve estetik değeri bulunan levhaların, gazete ve dergilerden alınan fotoğrafların veya seyahat acenteleri broşürlerinin Coğrafya derslerinde kullanılmasının fayda sağlayabileceğini belirtmiştir.⁴⁸³

Baymur, Viyana’da bulunduğu dönem yapmış olduğu gözlemlerden yola çıkarak öğrencilere estetik bir bakış kazandırılmasının da okulun görevleri arasında görüldüğünü tespit etmiştir. Orada derslerde, edebi niteliği olan eserler ve estetik tablolar üzerinde yorumlar yapıldığını belirtmiştir.⁴⁸⁴ Baymur da güzel sanatlara ait bilgilerin ve estetik bakış açısının resim ve müziğin yanı sıra diğer derslerde de kazandırılabilceğini savunmuştur. Bu duruma örnek olarak Coğrafya derslerinde harita görselleri ile o bölgeye ait güzel bir tablo veya fotoğrafın gösterilmesini vermiştir.⁴⁸⁵ Bu sayede hem konular somutlaşırken hem de estetik bir bakış kazandırılabilir. Resimlerin yorumlanması esnasında öğrencilerin zihinsel faaliyette bulunmalarının ise analiz, sentez, çıkarımda bulunma ve problem çözme becerilerinin gelişmesini destekleyeceğini belirtmiştir.⁴⁸⁶

⁴⁷⁹ Kadir Ulusoy, Kamile Gülüm, “Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih ve Coğrafya Konuları İşlenirken Öğretmenlerin Materyal Kullanma Durumları”, *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: X, Sayı: 2, 2019, s. 87.

⁴⁸⁰ Nazan Karakaş Özü, “Coğrafya Eğitiminde Branş Derslikleri”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, Cilt: I, Sayı:1, 2011, s. 21.

⁴⁸¹ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 37.

⁴⁸² Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 8.

⁴⁸³ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 43.

⁴⁸⁴ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 53-55.

⁴⁸⁵ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 56-57.

⁴⁸⁶ Baymur, Coğrafya Öğretimi..., s. 58-60.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk eğitim sisteminin çağdaşlaştırılması ve millileştirilmesi için birçok yenilik ve değişimi içeren faaliyetler ortaya konmuştur. Atatürk önderliğinde dönemin aydın eğitimcileri Türk eğitim sistemine fikir ve çalışmaları ile yön vermişlerdir. Siyasal, ekonomik ve kültürel alanda birçok reformun hayata geçirildiği bu süreçte toplumsal kalkınma ve çağdaş devletler seviyesine ulaşmada en önemli ayaklardan birinin eğitim olduğunun bilincinde bulunan yeni Cumhuriyetin özellikle ilk döneminde (1923-1950) bu bağlamda büyük adımlar atılmıştır.

Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki en büyük farklar arasında yer alan Tevhid-i Tedrisat Kanunu kapsamında eğitim kurumları tek bir merkeze bağlanmış, ilköğretim parasız, zorunlu ve karma şekilde yürütülmeye başlanmıştır. Bu kanun ile Türk eğitim sistemi modern, laik ve demokratik bir şekil almıştır.

Temel eğitim, birey ve toplumların kuşaktan kuşağa kültür aktarımını, bütünleşmesini, milli birliği ve çağdaş devleti gerçekleştirmedeki en önemli hedef kitesidir. Bu nedenle öncelikli olarak ilköğretim kademesinin (temel eğitim) mevcut eğitim programı üzerinde düzenlemeler yapılmıştır.

1924, 1926, 1936 ve 1948 yılında yapılan değişikliklerle temel eğitimde çağın gerektirdiği yenilikler gerçekleştirilmeye çalışılmış ve ulaşılmak istenen hedefler doğrultusunda programlar hazırlanmıştır. Bahsedilen programların hazırlanmasında dönemin aydın eğitimcilerinin görüş ve önerilerine büyük önem verilmiş olup Türk eğitim sisteminin çağdaşlaştırılarak işlevsel hale getirebilmesi için Batı eğitim modelleri örnek alınmış ve Avrupa'nın birçok ülkesine öğrenim amaçlı öğrenci gönderilmiştir.

Bu değerli eğitimciler arasında bulunan Ahmet Fuat Baymur da genç Cumhuriyetin ilk evrelerinde yaşamış ve eğitim- öğretim adına faaliyetlerde bulunmuş önemli bir eğitimci ve bilim insanıdır. Atatürkçü düşünce yapısına sahip ve Cumhuriyet rejimine sıkı sıkıya bağlı olan Ahmet Fuat Baymur bu yıllarda ilköğretim derslerinin eğitim ve öğretiminde otorite isimler arasında kabul edilmiştir.

Baymur, emekli olduğu 1964 yılına dek özellikle temel eğitim alanında idarecilik, programların hazırlanmasında danışmanlık görevlerinin yanı sıra sahada aktif eğitim-öğretim faaliyetlerinde de bulunmuştur. Bu önemli sima, derslerini önceden hazırladığı plana bağlı kalarak sürdürerek öğretmenliği sadece bilgi aktarma olarak görmemiş, tüm kaynaklarını teneffüste masasında bırakarak öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekmeye çalışmıştır. Toplu öğretim anlayışı çerçevesinde Hayat Bilgisini merkez alarak temel eğitimde dersleri birbirleri ile ilişkilendirerek bir bütün halinde işlemeyi tercih etmiş ve bu yöntemi meslektaşlarına tavsiye etmiştir. Hiçbir zaman sert ve otoriter bir öğretmen olmayıp onlarla arkadaşça bir iletişim zemini oluşturmayı başarmıştır.

Baymur, ülke içi ve dışında özellikle eğitim adına yaşanan tüm gelişmeleri yakından takip etmiş, gözlemlemiş ve incelemiştir. Bu kapsamda toplu öğretimi temel edinen ilkökul programının yayımlanması akabinde, bu programın ülkemizde de geliştirilmesi amacıyla Viyana'ya gönderilen öğrencilerden biri olmuştur. Daha sonraki yıllarda Uluslararası Eğitim Kongresi'nde, Avrupa ülkeleri ilköğretim kurumları programlarının iyileştirilmesi ile ilgili olarak Cenevre'de yapılan stajda, ortaöğretim kurumlarında gözlem, araştırma ve incelemelerde bulunmak maksadıyla iki yıl Amerika Birleşik Devletleri'nde Türkiye'yi temsil etmiştir.

Ahmet Fuat Baymur, sadece eğitimci ve idareci kimliği ile değil, aynı zamanda kaleme almış olduğu eserleriyle de Türk eğitim sistemine yön vermiştir. Çalışmalarıyla elde etmiş olduğu başarılar sayesinde temel eğitimin otoritesi olarak kabul edilen Baymur, temel eğitimde yer alan birçok dersin (Hayat Bilgisi Öğretimi, Tarih Öğretimi... gibi) detaylı ve açıklayıcı şekilde kitaplarını yayımlamıştır. Öğretim yöntemleri ve toplu öğretim alanında özellikle birçok çalışması bulunan Baymur, bunun yanı sıra sahada kullanılabilecek ders kitapları da yayımlamıştır. Dönemin öğretmenlerinin neredeyse tamamı tarafından okunan temel derslerin öğretimi ile ilgili kitapları büyük bir yol gösterici olmuştur.

Ahmet Fuat Baymur, ilköğretimin esas amacını çocuğun gelişimine uygun bilgi ve beceriler ile donanımlı şekilde hayata hazırlama olarak yorumlamıştır. İlkokul dönemindeki çocuğun fiziksel ve biyolojik özelliklerinin göz önüne alınması gerektiğini belirtmiştir. Bu dönemde daha çok duygularıyla hareket eden, ince motor

faaliyetleri henüz gelişmemiş ve ev ortamından ilk defa çıkan çocuğa özellikle ilk zamanlarda sıkı bir disiplin ile yaklaşılmaması gerektiğini belirtmiştir.

Okuma yazmanın ilk kez öğrenildiği dönemde okul ve ev arasında bağ kurulması gerektiğini belirterek öğrenciye pratik ve yeterince tekrar yapması için fırsat verilmesinin önemli olduğunu söylemiştir. Okuma ve yazmanın önceki dönemlerin aksine birbirine paralel gitmesi gerektiğini düşünen Baymur, öğrenilen hece, kelime ve cümlelerin her fırsatta zorlanılan kısımlar başta olmak üzere tekrar ettirilmesi gerektiğini savunmuştur. Yakın çevreye dayalı bir şekilde günlük yaşam pratiklerinin okuma yazma öğrenme sürecine dâhil edilerek öğrenimin kolaylaştırılabileceğini vurgulamıştır.

İlköğretimin ilk kademesinde öğrenciler oyun çağına olduğundan öğretim sırasında oyun kurarak ilerlemenin pek çok yararı olacağı düşüncesindedir. Oyun sayesinde eğlenerek ve yaparak yaşayarak öğrenme ile bilgilerin kalıcılığının sağlanması, iletişim kurma becerilerinin güçlendirilmesi, görev bilinci ve sorumluluk alma ile toplum içindeki rolünün pekiştirilmesi sağlanabileceği gibi öğretmenlerin de öğrencilerin bedensel ve ruhsal durumları, bilgi, yetenek ve kişilik özellikleri ile ilgili de bilgi sahibi olmaları mümkün hale gelebilecektir. Hayat Bilgisi dersinin oyun ve etkinlikler için temel oluşturabileceğini belirterek öğretmenlerin etkinlikler öncesi öğrencilere ön bilgilendirme yapması, bir plana dayalı şekilde etkinliklerin gerçekleştirilmesini sağlaması ve gerekli araç gereçleri önceden temin etmesi gerektiğini söylemiştir. Türkçe derslerinde de ilköğretim birinci sınıftan itibaren çocukların konuşma becerisi kazanması ve beden dilini kullanmayı öğrenmeleri bakımından oyunlar öğretim aracı olarak sık sık kullanılmalıdır.

Baymur'a göre, Türkçe derslerinde etkinlikler ve sınıfta oluşturulacak rahat tartışma ortamı ile öğrencilerin aktif katılımı sağlanmalı, sesli ve sessiz olarak okuma yaptırılıp dil becerileri geliştirilmelidir. Seviyesine uygun yazılı eserlerin okutulması ile mantıksal düşünme ve analiz yapma becerileri; okuma alışkanlığının kazandırılması ile kelime dağarcığının genişlemesinin sağlanacağını savunmuştur. Yazma yeteneği için de yine yakın çevresinden başlayarak uzağa doğru öğrencinin kendini ifade etmesinin sağlanması gerektiğini belirtmiştir. İmla ve dil bilgisi kurallarının öğretiminde de çocuğun seviyesine uygunluk ve tekrar ile pratik yaptırmanın çok önemli olduğunu söylemiştir.

Baymur’a göre, öğretmen günümüz eğitiminin de temel ilke ve prensiplerinden olan “genelden özele”, “basitten karmaşığa” ve “somuttan soyuta” ilkelerini benimsemeli; öğrencilerin izleyici konumunda pasif kalmayarak aktif görev aldığı faaliyetlerle ve deneysel etkinliklerle bir yaklaşımın yerleşmesini sağlamalıdır. Baymur, yapılacak etkinliklerden istenen sonuçların alınıp öğrenmenin kalıcı olabilmesi için etkinliğin hemen sonrasında tüm sınıfın dâhil edildiği değerlendirme sohbetlerinin yapılmasını gerekli görmüştür.

Baymur, Tarih dersleri için de benzer şekilde “yakından uzağa” ilkesine uygun olarak cami, hükümet konağı, köprü, saray, medrese ve mezar gibi yapılardan başlanarak okul dışı gezilerin yapılmasını önermektedir. Bu şekilde gerçekleştirilecek eğitici geziler Baymur’a göre, dersi anlamayı kolaylaştırmakta ve motivasyonu artırmaktadır. Baymur, müze gezisi gibi etkinliklerin öğrencilerin merkezde olması ve yaparak yaşayarak öğrenmenin sağlanması sebebiyle modern eğitim yöntemlerine de uygun olduğunu belirtmiştir. Yine “yakından uzağa” ilkesi çerçevesinde Coğrafya derslerinde de kendi çevresinden başlayarak ülke ve ardından dünya coğrafyası hakkında bilgilere geçilmesini uygun görmüştür. Tarih dersinde olduğu gibi Coğrafya dersinde de öğrenilen bilgilerin kalıcı olması bakımından da gezi, gözlem ve inceleme en etkin öğretim yöntemleri arasında bulunmaktadır.

Ahmet Fuat Baymur’un ilköğretimde savunduğu en temel nokta toplu öğretim anlayışıdır. Bu anlayışa göre dersler birbirinden bağımsız bölümler halinde değil, aralarında bağlantılar kurularak sistematik bir şekilde ilerletilmelidir. Bu anlayış ile yapılan öğretimde birbiri ile ilişkili ve birbirine paralel ilerleyen konu, bölüm ve derslerin pedagojik açıdan çocuğun zihin dünyasında daha etkili olacağını söylemiştir. Okuma yazma öğretilirken diğer derslerde de bu alana konu kazandırılması bu anlayış ile paralel bir şekilde uygulanmalıdır. Hayat Bilgisi ilköğretimin temelini oluşturan Matematik ve Türkçe dersleri kadar ana konumda olup programda yer alan diğer tüm derslerle ilişki halindedir ve toplu öğretim anlayışının temelini oluşturmaktadır. Hayat Bilgisinin temel eğitim ve toplu öğretim anlayışının esası olduğunu savunan Baymur, tüm derslerin bu dersin merkezinde şekillenmesi gerektiğini söylemiştir. Bu derste öğrencinin kendi yakın çevresinden başlayarak hayata hazırlanması, okul yaşamı için de ileride alacağı derslere hazırlık oluşturması sağlanmalıdır. Benzer şekilde Baymur, ilköğretimin ilk üç sınıfında var

olan Hayat Bilgisi derslerinin başlangıç noktası kabul edilerek güncel zamandan geçmişe doğru Tarih öğretiminin gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yine toplu öğretim anlayışı bağlamında Tarih derslerinin Coğrafya ile ilintili olarak işlenmesi gerektiğini öne sürmüştür.

Baymur, her derste ilgili araç gereçlerin sınıfça veya bireysel olarak kullanılması ile bu dönemde soyut kavramları anlamada yetersiz kalan öğrencilerin bilgilerin somutlaştırılması ile öğrenmelerinin kolaylaşabileceğini söylemiştir. Derslerde kitaplarının yanı sıra pek çok başka araç gerecin de kullanılabileceğini belirtmiştir. Okuma yazma öğretiminde büyük bir tahta, sınıfça kullanılacak büyük fişler ile öğrencilere dağıtılacak küçük fişlerin öneminden bahsetmektedir. Hayat Bilgisi dersi için çocuğun seviyesine uygun olacak şekilde plan, harita, tahıl, meyve, saat, metre, fatura ve gazete gibi maliyeti düşük ve temini kolay materyallerin kullanımını önermiştir. Türkçe dersinde sözlük kullanımını önemli bulduğunu belirtmektedir. Tarih dersi öğretiminde ve tarihimizin sevdirmesinde olayı yaşamış birinci kişilerin kaleminden kitap ve yazı, edebi niteliği olan tarihi kaynaklar, gazete ve dergilerin de yazılı kaynak olarak kullanılmasını önermektedir. Tarih dersi öğretiminde kullanılabilecek diğer araçlar arasında biyografi, masal, destan ve efsaneler de yer almaktadır. Coğrafya dersinde ise ders kitaplarına ek halde çeşitli türde harita ve kürelerin yanı sıra termometre, barometre, yağmur ve rüzgâr mikyaslarının yardımcı araç gereç olarak kullanımını önermektedir.

Baymur, temel eğitimde bahsedilen her ders için öğrencinin kendine ait bir çalışma defterinin bulunmasını ve bu deftere yıl içinde dersle ilgili faaliyetlerin öğretmenlerin rehberliğinde kaydedilmesini önermiştir. Bu sayede öğrencinin bütün yıl yapılan derslere bütüncül bir bakışla hakimiyet kurabilmesinin yanı sıra motivasyon ve özgüveni de artacaktır.

Baymur, tüm bunlara ek olarak derslerin sistemli, düzenli ve disiplinli bir şekilde ilerlemesinin yanında yönetsel durumların (denetim, istatistik gibi...) kolaylaşması için bir plan dâhilinde işlenmesi gerekliliğini savunmuştur. Haftalık ders planlarının da toplu öğretim anlayışına uygun bir şekilde haftanın ilk günleri ve günün ilk dersleri Hayat Bilgisi olacak şekilde yapılması gerektiğini söylemiştir.

Ahmet Fuat Baymur'un eserleri ve faaliyetleri eğitim anlayışı bağlamında incelendiğinde özellikle toplu öğretim, öğrenci merkezli eğitim, çocuğa görelilik, araç gereç kullanımı ve derse uygun etkinliklerle pekiştirme yolunun benimsenmesine çok önem verdiği anlaşılmaktadır. Tüm bunların bir plan dâhilinde yapılması gerektiği de ayrıca Baymur tarafından uygun görülmektedir. Bu bağlamda Baymur, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk eğitim sisteminin özellikle ilk kademede olmak üzere yenilenerek çağdaşlaşması adına önemli katkılarda bulunmuş değerli bir eğitimcidir.

KAYNAKLAR

- Akbaba, B. (2005). İnkılap tarihi öğretiminde fotoğraf kullanımı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 2.
- Akbaba, B., Demirtaş, B., Birbudak, T. S., & Kılcan, B. (2014). Tarih öğretmeni adaylarının Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi öğretimine yönelik görüşleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(2), 208.
- Akın, E., & Çeçen, M. A. (2015). Çoklu ortama dayalı Türkçe öğretimine ve çoklu ortam araçlarına yönelik öğrenci görüşleri. *Turkish Studies*, 10(7), 55.
- Akmehmet, K. T. (2017). İlkokul ve ortaokul görsel sanatlar dersi öğretim programında sanat tarihi öğretimi ile müze eğitimi ilişkisinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(214), 183.
- Aksoy, H., & Ünlü, M. (2013). Coğrafya derslerinde harita becerisine yönelik uygulamalarının öğrenci tutumlarına etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (26), 18.
- Aktepe, V., Cepheci, E., Irmak, S., & Palaz, Ş. (2017). Hayat Bilgisi dersinde kavram öğretimi ve kavram öğretiminde kullanılabilecek teknikler üzerine kuramsal bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 3(1), 36.
- Aktın, K., & Dilek, G. (2014). Tarih/sosyal Bilgiler öğretim programlarında okul öncesi dönemde tarih öğretimi: ABD örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 39.
- Alak, G., & Nalçacı, A. (2012). Hayat bilgisi öğretim programı öğelerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (33), 37.
- Albayrak, A. (2018). *Türkiye’de öğretmen açığının giderilmesinde başvurulacak alternatif uygulamaların incelenmesi (1961-1996)*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Alım, M. (2013). Coğrafya dersleri için materyal tasarımı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(27), 77.
- Arslan, M. (2017). Ana dili olarak Türkçe öğretimi ve temel dil becerilerinin gelişiminde karşılaşılan sorunlar. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(46), 64.
- Artvinli, E., & Kaya, N. (2010). 1992 Uluslararası coğrafya eğitimi bildirgesi ve Türkiye’deki yansımaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 18(35), 112.

- Aslan, C. (2014). *Erken cumhuriyet döneminde eğitim bilimleri alanında yurt dışına öğrenci gönderilmesi olgusu (1923-1940)*. [Basılmamış Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, C. (2021). Atatürk döneminde Türk uzmanların yabancı ülkelerin eğitim sistemleri hakkında hazırladıkları raporlar. *bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, (96), 287.
- Avcı, E. K. (2016). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminde coğrafya disiplininin rolü. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 1(1), 38.
- Babayiğit, Ö., & Gültekin, M. (2019). İlk okuma yazma öğretiminde oyunla öğretim yöntemi uygulamaları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 9(2), 452.
- Balcı, A. (2010). 1338 (1922) İlköğretim Türkçe dersi programı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 113.
- Batmaz, O., & Altun, T. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi öğretimi dersine yönelik tutumları ile öz yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama*, 10(20), 25.
- Baymur, F. (1949). *Tarih öğretimi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Baymur, F. (1954). *İlk okuma ve yazma öğretimi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Baymur, F. (1959). *Türkçe öğretimi (birinci kitap)*. İstanbul : İnkılap Kitabevi.
- Baymur, F. (1959). *Türkçe öğretimi (ikinci kitap)*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Baymur, F. (1960). *Hayat bilgisi dersleri*. İstanbul : İnkılap Kitabevi.
- Baymur, F. (1962). *Coğrafya öğretimi*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Bayraktar, İ. (2018). Fuat Baymur'un 'Türkçe öğretimi' eserinden hareketle Türkçe öğretiminin esasları. *Turkish Studies- Educational Sciences*, 13(19), 239.
- Bayterek, T. T. (2019). Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarının deyim varlığı ve öğretimi açısından incelenmesi. *Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 66.
- BCA, 30-18-1-1/ 12-75-6, Tarih: 08.02.1925.
- BCA, 51-0-0-0/ 2-4-8, Tarih: 20.03.1924.
- BCA, 30-18-1-2/ 18-13-15, Tarih: 25.02.1931.
- BCA, 30-18-1-1/ 30-63-16, Tarih: 31.10.1928.

BCA, 30-11-1-0/ 234-28-20, Tarih: 18.10.1952.

Bedir, G., & Akkurt, A. (2013). Şarkılarla coğrafya öğretimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28), 305.

Bilir, A. (2005). İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin özellikleri ve ilk okuma yazma öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(1), 97.

Binbaşoğlu, C. (1995). *Öğretmen yetiştirme açısından Türkiye’de eğitim bilimleri tarihi üzerine bir araştırma*. İstanbul : Milli Eğitim Basımevi.

Bircan, T. Ş., & Safran, M. (2013). Tarih öğretiminde haritaların önemi ve kullanımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(2), 463.

Boykoy, S. (2011). Türkiye’de 1939-1945 yıllarında tarih öğretim programları ve tarih ders kitaplarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 158.

Bozkurt, B., Bülbül, F., & Demir, H. (2014). Dikte ve yabancı dil olarak türkçe öğretimi. *Turkish Studies*, 9(6), 160.

Budak, L., & Budak, Ç. (2014). Osmanlı İmparatorluğu’ndan Türkiye Cumhuriyeti’ne ilkokul programları (1870-1936). *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(181), 386.

Ceylan, T. (2016). *Hayat bilgisi dersinde senaryo tabanlı öğrenme yöntemi ile kavram öğretiminin öğrencilerin başarı, tutum ve öğrenme kalıcılığına etkisi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

Cinbaşoğlu, C. (1999). İlk okuma ve yazma öğretiminin ve alfabe kitaplarının tarihsel gelişimi. *Eğitim ve Bilim*, 24(114), 16.

Çapa, M. (2002). Cumhuriyetin ilk yıllarında tarih öğretimi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, (29), 41.

Çatak, M. (2015). Türkiye’de sosyal bilgiler eğitim programlarının incelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 19(62), 73-74.

Çelik, F., Önal, A. S., & Yeler, M. (2012). İlköğretimde gelişmeler ve yeni yönelimler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 35-50.

Çer, E. (2017). Türkçe öğretmenlerinin ‘Türkçe öğretimine’ yönelik yeterlilikleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 69.

- Çetin, B. (2018). İkinci sınıf öğretmeni adaylarının Hayat bilgisi öğretimi dersine yönelik tutumları. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 641.
- Çetin, N. Ü. (2019). *Türkçe eğitimi ve öğretiminde sınırlılıklar*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çobanoğlu, E. O., & Gül, A. C. (2017). İlkokul 4. sınıf müfredatında yer alan cümlelerin öğeleri konusunun sınıf dışı (outdoor) etkinliklerle desteklenerek öğretilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(9), 524.
- Demir, F. (2018). *Değer öğretimi yaklaşımlarına göre hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi*. Basılmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Demirbaş, E. (2011). Cumhuriyet dönemi Türkçe öğretimiyle günümüz Türkçe öğretiminin karşılaştırılması. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 8.
- Demirci, A., Taş, H. İ., & Özel, A. (2007). Türkiye’de ortaöğretim coğrafya derslerinde teknoloji kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (15), 9.
- Demircioğlu, İ. H. (2006). Lise öğrencilerinin tarih dersinin amaçlarına yönelik görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 5.
- Demircioğlu, İ. H., & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 77.
- Demirel, Ö. (1992). İlkokullarda Türkçe öğretimi ve sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8), 31-32.
- Dere, İ., & Emeksever, A. (2018). Hayat bilgisi derslerinde sözlü tarihle kültürel mirasın öğretimi. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 2(4), 45.
- Doğramacıoğlu, H. (2009). Turan Oflazoğlu’nun oyunlarında tarihi gerçeklik ve bu tür eserlerin tarih öğretimi katkısı üzerine bir inceleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 39(184), 152.
- Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2015). Ortaokul öğrencilerinin tarih algısı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 417.
- Duran, E., & Bitir, T. (2018). Bulmaca tekniği ile kelime öğretimi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 21.
- Dursun, F., & Bulut, A. (2019). Aktif öğrenme modelinin eleştirel düşünme eğilimleri üzerindeki etkisinin belirlenmesine yönelik öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(3), 611.

- Engin, G., & Uygun, S. (2011). Osmanlı'dan günümüze okuma yazma öğretimi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 208.
- Erbasan, Ö., & Erbasan, Ü. (2020). Sınıf öğretmenlerinin ilk okuma yazma öğretimi sürecinde karşılaştığı sorunlar. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(1), 114.
- Erdoğan, Ö. (2011). İlk okuma-yazma süreci için önemli bir beceri: Fonolojik farkındalık. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 164.
- Erkul, A. B. (2008). *İlköğretim 8. Sınıf Türkçe kitaplarındaki olaya dayalı metinlerin öğrencilerin söz varlığını geliştirmedeki etkisi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eskicumalı, A. (2001). Eğitim ve sosyal değişim: Türkiye'nin değişim sürecinde eğitimin rolü. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 117.
- Fuat, A. (1932). *Toplu tedris nazariyat ve tatbikatı*. Ankara: Köy Hocası Matbaası.
- Garipağaoğlu, N. (2001). Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 14.
- Geçit, Y., & Genç, G. (2011). Hayat bilgisi dersinde kazandırılması beklenen değerlere ilişkin veli görüşleri. *e-Journal of New World Sciences*, 6(1), 79.
- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet dönemi (1929-1930, 1949,1981) ortaokul Türkçe öğretimi programlarının içerik, genel ve özel amaçlarıyla karşılaştırmalı gelişim düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 20.
- Göçer, A. (2010). İlköğretim Türkçe ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 197-198.
- Göçer, A. (2015). Türkçe dersi metin işleme sürecinde bağlam temelli sözcük öğretimi ve etkin sözcük dağarcığı oluşturmadaki işlevi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(1), 50.
- Gözüküçük, M. (2015). *Anadili Türkçe olmayan ilkokul öğrencilerine ilk okuma yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*. [Basılmamış doktora tezi]. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Güler, O. (2020). *Cumhuriyet dönemi eğitim felsefesi*. Basılmamış Doktora Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Gündüzalp, F. (1961). *Öğretmen meslek kitapları kılavuzu*. Ankara : Milli Eğitim Basımevi.

- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 2.
- Güneş, N. (2008). *Ortaöğretim kurumlarında coğrafya öğretimi*. [Basılmamış Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güven, A. (2010). Demokratik vatandaşlık ve tarih Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 340.
- Güven, S., & Ayyayla, M. (2017). Hayat bilgisi ders kitapları ile ilgili yapılan çalışmaların içerik analizi. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 3(2), 76.
- Hanbaba, L. (2011). *Oyunla öğretim yönteminin ilköğretim üçüncü sınıf öğrencilerinin Hayat bilgisi dersi başarıları ve tutumuna etkisi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kanbolat, E. (2005). *Hazırlanışı ve uygulanması açısından Osmanlı'dan Cumhuriyet'e ilköğretim programları (1913-1968)*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.
- Kapluhan, E. (2012). Atatürk dönemi (1923-1938) ilkokullarda coğrafya öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (25), 155.
- Karabulut, B., Yılmaz, M. F., & Gündüz, M. (2020). İlkokul hayat bilgisi dersinde vatanseverlik değerinin etkinliklerle öğretimi. *Temel Eğitim Dergisi*, 2(2), 35.
- Karakuş, U. (2012). Coğrafya eğitimi için önemli bir kaynak: Birinci Türk coğrafya kongresi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (25), 199.
- Karaman, P. (2019). Hayat bilgisi öğretim programındaki öğelerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 349.
- Kaya, E. (2008). *İlköğretim II. kademe Türkçe ders kitaplarında söz varlığı incelemesi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Kaya, M. (2014). Amerika Birleşik Devletleri'nde Türk varlığı ve Türkçe öğretimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(4), 136.
- Kaya, R., Güven, A., & Günal, H. (2013). Öğretmenlerin gözüyle çağdaş tarihin öğretimi (Erzurum örneği). *Tarih Okulu Dergisi*, 6(16), 558.

- Keleş, H., & Kiriş, A. (2006). Bir Osmanlı tarihçisi olan Ali Reşat'ın hayatı, eğitimciliği ve tarih öğretimiyle ilgili görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 579.
- Keskin, Y. (2012). Cumhuriyet dönemi ortaokul tarih programlarına yönelik bir analiz: Politik ve ideolojik yaklaşımların programlara yansımaları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(40), 116.
- Kılınç, E., & Uygun, M. (2015). 2. sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi öğretimine yönelik öz yeterlik algıları ile bilişötesi farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(29), 1-15.
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 173.
- Kızılçaoğlu, A. (2006). İlköğretimin birinci kademesine coğrafya eğitimi ve öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (14), 83.
- Kızılçaoğlu, A., & Taş, H. İ. (2015). İlk ve ortaöğretimde coğrafya eğitimi ve öğretiminde model küre kullanımı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (18), 63.
- Kocayigit, A., & Aykaç, N. (2019). İlkokul Türkçe öğretim programının eğitim programı öğeleri açısından değerlendirilmesi (1923-2017). *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(44), 256.
- Koçoğlu, E. (2012). Cumhuriyetten günümüze insan hakları ve demokrasi kavramları açısından sosyal bilgiler dersi eğitim programının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 10.
- Korkmaz, M. S., & Güler, H. (2020). 1926 yılından günümüze ilköğretim okullarının programları ve sosyal bilgiler. *Asia Minor Studies*, 8(2), 502.
- Kot, M., & Özcan, E. (2019). Sosyal bilgiler dersinde coğrafya öğretiminin akademisyenler ve öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 208.
- Köse, M., & Yıldız, A. (2012). Tarih eğitiminde sosyal ve kültürel konuların öğretimi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 94.
- Köstüklü, N. (2004). İlk ve orta öğretimde tarih öğretimi problemler ve öneriler. *Erdem Dergisi*, 14(41), 6.
- Kutlubay, H. (2015). 1928'den günümüze kadar Türkçe öğretimi programlarında dil bilgisi öğretiminin durumu. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Maden, A. (2020). İlkokul Türkçe ders kitaplarının söz varlığını zenginleştirme açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 1633.
- Memioğlu, A. Z. (2004). Tarih öğretimi üzerine bazı düşünceler. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 306.
- Milli Birlik Komitesi, Kanunlar Dergisi, Dönem: 1, Cilt: 43, 05.01.1961, s. 698-714
- Obalar, S. (2009). *İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin ilk okuma yazma becerileri ile sosyal duygusal uyum ve zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Basılmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbaş, B. Ç., & Aktekin, S. (2013). Tarih öğretmen adaylarının tarih öğretmenliğine ilişkin inançlarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 212.
- Özbay, M., & Barutçu, T. (2013). Dil psikolojisi ve Türkçe öğretimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 956.
- Özbay, M., & Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 31.
- Özcan, A. O., & Özcan, A. F. (2014). Türk çocuklarının ses gelişim özellikleri ve ilk okuma yazma öğrenme. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 70.
- Özgen, N. (2013). Fiziki coğrafya dersi öğretim metoduna farklı bir yaklaşım: Gezi-gözlem destekli öğretim. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (23), 374.
- Öztaş, S. (2009). Atatürk dönemi tarih anlayışı ve tarih öğretimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 101.
- Öztürk, F. Z., & Coşkun, M. (2015). Hayat bilgisi dersine yönelik bir tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 240.
- Öztürk, T., & Kalafatçı, Ö. (2017). Hayat bilgisi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 104.
- Özür, N. K. (2011). Coğrafya eğitiminde branş derslikleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 21.
- Palavan, Ö., & Başar, E. (2014). Hayat bilgisi dersinde beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin başarılarına ve kalıcılığa etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 168.

Resmi Gazete, Sayı: 1030, 3 Kasım 1928.

Resmi Gazete, Sayı: 4491, 22 Nisan 1940.

Resmi Gazete, Sayı: 10705, 12 Ocak 1961.

Saban, A. (2007). Lisansüstü öğrencilerin nitel araştırma metodolojisine ilişkin algıları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 473.

Sağdıç, M. (2018). Sosyal bilgiler öğretim programlarının disiplinler arası öğretim yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *X. Uluslararası Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Kongresi* (s. 296). Ohri, Makedonya: IBANESS Kongreler Serisi.

Sağdıç, M. (2020). Türkiye’de ilköğretim okullarında coğrafya öğretiminin tarihsel gelişimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(1), 397.

Sekin, S., & Ünlü, M. (2013). Coğrafya dersinin temel öğretim sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (5), 48.

Sever, S. (2003). Türkçe öğretiminde yeni yapılanma çalışmaları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 28.

Sorguç, B. (1982). *1920’den 1981’e Milli Eğitim Bakanlığı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Şahin, M. (2009). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye’de hayat bilgisi dersi programlarının gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(8), 404.

Şahin, V., & İnce, Z. (2020). 2018 yılı ilköğretim öğretim programlarında coğrafya eğitimi. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, (41), 2.

Şimşek, Ş. (2020). Dizilerle kelime öğretimi Gülse Birsal’in Jet Söyete dizisi örneği. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 116.

Taş, H. İ. (2005). Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze ilköğretim II. kademe ve liselerde coğrafya dersi ve müfredatının değişimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (14), 314.

Taşbaş, E. (2018). 21. yüzyıla kadar Türkiye’de tarih öğretimi ve hedefleri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 177.

Taşkın, A., & Şimşek, A. (2017). Cumhuriyet dönemi ilköğretim tarih / sosyal bilgiler ders kitaplarında eskiçağ tarihinin öğretimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 1535.

- Taşkın, İ. (2019). *Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığı döneminde ortaöğretimde gerçekleştirilen tarih eğitimi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Tay, B., & Baş, M. (2015). 2009 ve 2015 yılı Hayat bilgisi dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Byburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 344.
- TBMM, Kanunlar Dergisi, Dönem: 2, Cilt: 2, 03.03.1924, s. 242.
- TBMM, Kanunlar Dergisi, Dönem: 1, Cilt: 7, 03.11.1928.
- TBMM, Kanunlar Dergisi, Dönem: 6, Cilt: 21, 17.04.1940, s. 233-236.
- Temizyürek, F. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki konuşma becerisinin geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(2), 118.
- Tok, Ş. (2001). İlk okuma yazma öğretiminde kullanılan yöntemlerin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 26(26), 259.
- Topçubaşı, T. (2020). *Hayat bilgisi dersinde gazete haberleriyle desteklenmiş örnek olay yönteminin etkililiği: Bir eylem araştırması*. [Basılmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tuna, F., & Sarıkaya, M. A. (2014). Sarıyer, Beykoz ve Şile’de (İstanbul) coğrafya eğitimi için rota önerileri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(31), 191.
- Turan, İ. (2009). Günümüz dünya sorunları karşısında coğrafya eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 39(184), 178.
- Tutal, Ö., & Oral, B. (2015). İlk okuma-yazma öğrenmede okula başlama yaşının okuma-yazma başarısına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(24), 98.
- Türk, İ. C., & Aytürk, E. (2020). II. Meşrutiyet Döneminde coğrafya eğitimi ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun coğrafyaya katkıları. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 7(4), 2161.
- Uğur, T. (2006). *2005 İlköğretim 1., 2. ve 3.sınıflar Hayat Bilgisi dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri (Uşak ili örneği)*. Basılmamış yüksek lisans tezi. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Ulusoy, K., & Gülüm, K. (2019). Sosyal Bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konuları işlenirken öğretmenlerin materyal kullanma durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 87.

- Unesco Türkiye Milli Komisyonu. (1987). *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*. Ankara.
- Üce, Ş. (2019). *İlkokullarda görev yapan öğretmenlerin kişiler arası öz-yeterlikleri ile araç gereç kullanımına yönelik tutumlarının incelenmesi*. [Basılmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünlü, M. (2016). Coğrafya ders kitaplarında hazırlık çalışmalarının temel özellikleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (34), 2.
- Ünlü, M., & Alkış, S. (2013). Okul öncesi öğretmenliği programlarında coğrafya derslerinin gerekliliğinin irdelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (14), 20.
- Yakar, H. (2013). *Cumhuriyetten günümüze uygulanmış olan ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programlarında seyahatnamelerin incelenmesi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yalçın, A., & Akhan, N. E. (2019). Cumhuriyetten günümüze sosyal bilgiler programlarının sosyal bilgiler öğretim yaklaşımlarına göre incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(3), 843.
- Yaşar, M. C., İnal, G., Uyanık, Ö., & Yazıcı, H. (2012). Okul öncesi dönemde coğrafya eğitimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(39), 76.
- Yaşar, Ş., & Girmen, P. (2013). İlköğretim öğrencilerinin Türkçe dersi konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 13.
- Yaylıoğlu, E. (2010). *Konya ili Akşehir ilçesi Gazi Mustafa Kemal İlköğretim Okulu'nun Akşehir eğitim tarihi açısından öneminin ve okulun tarihi gelişiminin incelenmesi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2003). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları
- Yıldırım, G. (2019). Türkiye Cumhuriyeti'nde dünden bugüne toplu öğretim anlayışı. *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 3(2), 62.
- Yıldız, C., & Okur, A. (2010). İlköğretim okullarındaki okuma etkinliklerinde göz ardı edilen bir konu: Sözcük öğretimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 756.
- Yıldız, O., & Yıldız, T. (2016). Türkiye Cumhuriyeti eğitim politikaları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 30.
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye'de tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 183.

- Yılmaz, D., & Kaya, S. (2020). İlk okuma yazma ve Türkçe öğretimi ile ilgili tezlerin incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(1), 445.
- Yılmaz, F., & Göçen, S. (2019). Hayat bilgisi öğretimine ilişkin yapılan araştırmalara yönelik bir inceleme. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 76.
- Yılmaz, H. S., & Avcı, H. E. (2018). Türkiye’de tarih öğretiminde karşılaşılan problemler üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 328.
- Yılmaz, K. (2013). Postmodernist tarih yaklaşımı: Postmodernizmin tarih eğitimi için doğurguları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 204-205.
- Yılmaz, M. (2006). *1938-1960 yıllarında Türkiye’de kullanılan tarih öğretim programları ve ders kitaplarının incelenmesi*. [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EKLER

EK A Cumhuriyetin İlân Edildiği 29 Ekim Gününün Milli Bayram Olarak İlânı.

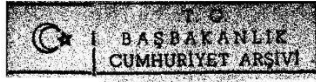
EK B Tevhid-i Tedrisat Kanunu Sureti.

EK C Yurt Dışına Tahsile Gidecek Öğrencilerin Ödenekleri Hakkında Kararname.

EK D Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun Tasarısı.

EK E Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Üyeğine Fuat Baymur'un Tayini.

EK A Cumhuriyetin İlân Edildiği 29 Ekim Gününün Milli Bayram Olarak İlânı.

BASBAKANLIK
CUMHURİYET ARŞIVI

1516

66

باسمہ وکالت
مخصوصہ تدبیر
عدد

1516

1516

جمہوریہ اہمیت معارف ۲۹ اکتوبر کو
سید ابراہیم احمد خفہ لکھنؤ کانپور

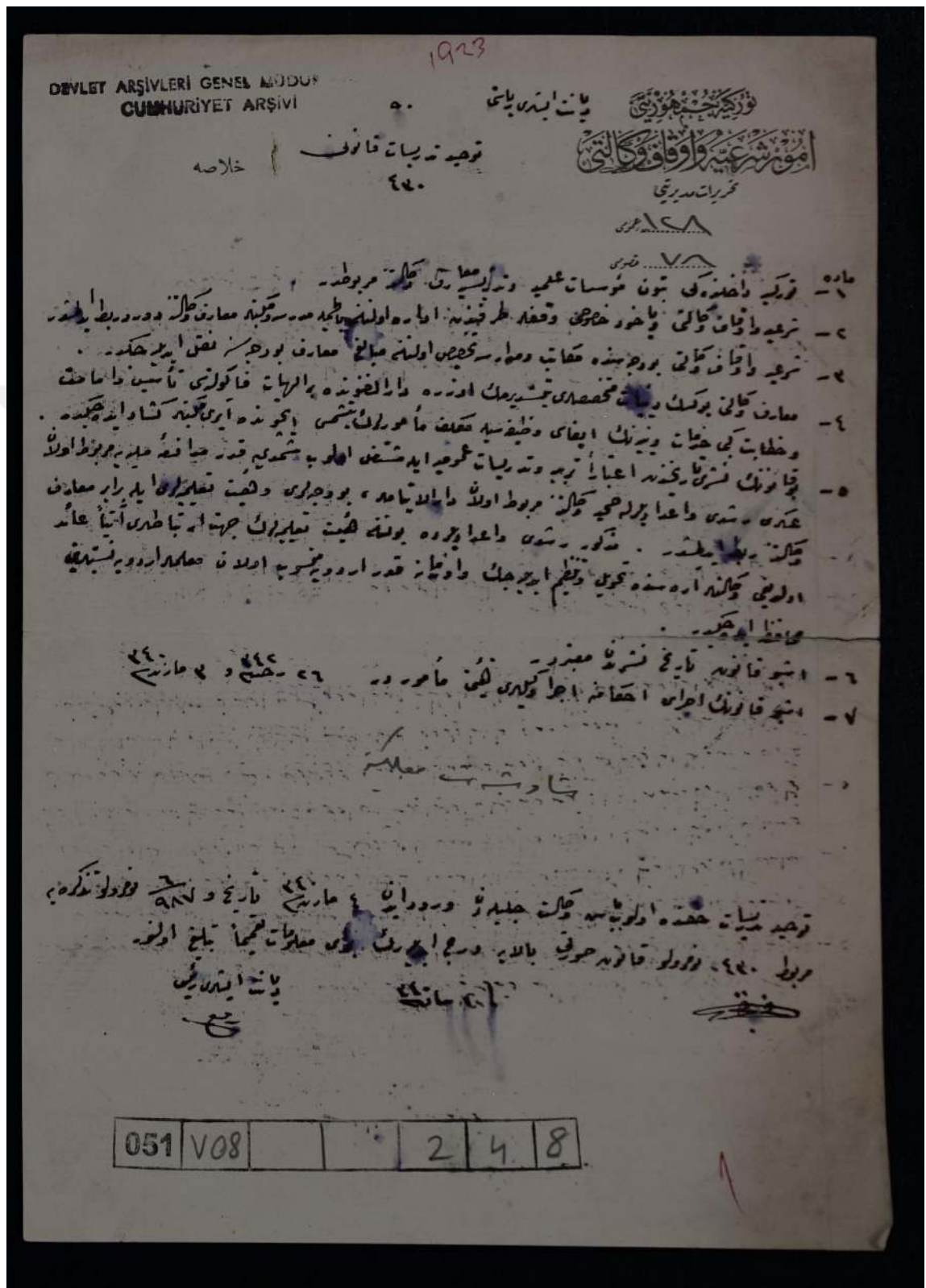
۱۹۸ / ۱ / ۸

باسمہ وکالت معارف وکالت	عید وکالت	بحرہ وکالت	دعوت وکالت	عاجز وکالت	سید وکالت
معارف وکالت	معارف وکالت	معارف وکالت	معارف وکالت	معارف وکالت	معارف وکالت
معارف وکالت	معارف وکالت	معارف وکالت	معارف وکالت	معارف وکالت	معارف وکالت

جواباً پازہ حق اور اللہ و جواب اولیٰ ہر وقت خارج و توموسنک دسی رہا اولیٰ

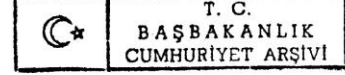
030 18 01 01 01/2 25 6

EK B Tevhid-i Tedrisat Kanunu Sureti.

EK C Yurt Dışına Tahsile Gidecek Öğrencilerin Ödenekleri Hakkında
Kararname.

T. C.
BAŞVEKÂLET
MÜAMELAT MÜDÜRLÜĞÜ
Şube :
Sayı : 10710

KARARNAME

8/12/929 tarih ve 8710 numaralı kararnameye zeyldir:

Ecnebi memleketlere tahsile gönderilecek talebenin senelik x masarifi zaruriyesi bulunduğu mevkie göre değişmekte olmasına binaen 1416 numaralı kanunun 13 üncü maddesi mucibince muayyen ve maktu x şekilde tahsil ücreti tarzi talebenin ve hazinenin zararını ve misavatsızlığı mucip olduğu anlaşıldığından evvelce tesbit olunan talebe muhassasatının 1930 senesi için ittihaz olunan kararnamede tasrih x olunduğu veçhile âamâf addi ve her halde bu miktar tecavüs ettirilmemek kaydıyla Maarif vekâletince tesbit olunacak bordurolar üzerine tediyesi ve her mevkiin ve tahsil müessesesinin şeraitine göre x değişen tahsil masrafının da bu müesseselerden alınacak vesaike misateniden vekâletçe tahakkuk ettirilmesi, Maarif Vekâletinin 8/2/93I x tarih ve 5662 numaralı tezkeresiyle yapılan teklifi ve Maliye Vekâletinin 25/2/93I tarihli mütaleanamesi üzerine İcra Vekilleri Heyeti nin 25/2/93I tarihli iqtimaında tasvip ve kabul olunmuştur .

25/2/93I

REİSİCUMHUR

Gazi M. Kemal

Bş. V.

İsmet

Ad. V.

afurup Kemal

M. M. V.

Yeneren

Da. V.

S. Kaya

Ha. V.

İ. T. B. K.

Ma. V.

M. İ. K. K.

Mf. V.

İsmet

Na. V.

1-11/11/1931

İk. V.

Mustafa Kemal

S. İ. M. V.

S. R. K.

080	18	01	02	18	13	15
-----	----	----	----	----	----	----

EK D Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun Tasarısı.

«قرارداد»

T.C. HÜKÜMETİ
HAKKANIYAT ARŞİVİمجلس شورای ملی
مجلس شورای ملی
مجلس شورای ملی

7262

نوعان مقررینہ فعل دلیقہ صحت
نامہ بدوکتی

1928 / 31 ذیہ الد

باش وکیل
صحتعدلیہ وکیل
محمد احمدمدافعت ملہ وکیل
محمد علی محمدداخلیہ وکیل
شکر خاںخارجیہ وکیل
دوست محمد محمدمالیہ وکیل
سراج احمد محمدمعارف وکیل
محمد علی محمدنافعہ وکیل
رجباقتصاد وکیل
محمد علی محمدصحبہ و معاونت اجتماعیہ وکیل
دوست محمد محمد

080 18 01 01 030 63 16

EK E Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Üyeğine Fuat Baymur'un Tayini.

T. C. BAŞBAKANLIK YAZI İŞLERİ VE SİCİL MÜDÜRLÜĞÜ		ÖZETİ :	Karar No. 25504.....
Gelen evrakın	Tarihi 9/10/1952 No. 30-1/27283		
Yazan Memur	F. Erkey		
Yazı tarihi	10/10/1952	Millî Eğitim Bakanlığına	
Beyaz eden		Zatîîleri Müdürlüğü;	
Beyaz tarihi	/ / 195	9/10/1952 tarih ve 30-1/27283 sayılı tezkereye karşılıktır:	
Karşılaştıranlar		Cumhurbaşkanı tarafından onanmış olan karar örneği ilişik olarak sunulmuştur.	
Dosya No.		Başbakan yerine Müsteşar y	
Gidiş No.	2/2468 25504	10-10-952	
Ekleri	1	20/10	
Sevk tarihi	21/10/1952		
Kaydeden			
Not :			
030 11 1 234 28 70			

EK E'nin devamı

T. C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ZATİŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
Sayı --30/L

Ankara

7 196

K A R A R

25506

1- Açık bulunan 100 lira maaşlı Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi Üyelğine, Gazi Eğitim Enstitüsü Tedris usulü Öğretmeni ve Müdürü Fuat Baymur'un almakta olduğu maaşla naklen ve terfian tayini uygun görülmüştür.

2- Bu kararı yürütmeğe Millî Eğitim Bakanı görevlidir.

185...

Cumhurbaşkanı

C. Bayur

Başbakan V.

M. Eğitim Bakanı

D. 110 Tuncel

E

030	11	1		23	28	10
-----	----	---	--	----	----	----

EK E'nin devamı

T. C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
EĞİTİM İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
SAYI 30/1

27233

9 Ekim 1952

M. E. B. Sayı 2190

Cezet

Başbakanlık Yüksek Makamına

030	11	1					
-----	----	---	--	--	--	--	--

Açık bulunan 100 lira maaşlı Bakanlığımız Talim ve Terbiye Dairesi Üyeliğine, 90 liralık kadroda 100 lira maaş almakta olan Gazi Eğitim Enstitüsü Tedris usulü Öğretmeni ve Müdürü Fuat Baymur'un naklen tayiniyle ilgili karar ilişik olarak sunulmuştur.

Yüksek Onamdan geçtikten sonra geri gönderilmesine Yüksek müsaadelerini rica eder, en derin saygılarımı sunarım.

M. Eğitim Bakanı

Ek:3

Yaz. İşleri

P.K.

10-10-1952

K25504

10-10-1952	2	25683
------------	---	-------